

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРИВАТНА УСТАНОВА

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

УДК 342.9:351.741

АХРАМЄЄВ МАКСИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ



**АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ**

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право»

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело


_____ **М. В. Ахрамєєв**

Науковий керівник:
Моргунов Олександр Анатолійович
доктор юридичних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Ахрамєєв М.В. Адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2026. – Дніпровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Дніпро, 2026.

У дисертації надано розширене визначення громади як об'єднання жителів, які на постійній основі проживають у межах села, селища чи міста як самостійних територіальних одиниць, або як добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром, пов'язаних індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру та спільними інтересами в організації життєдіяльності населеного пункту. За критерієм категорії населеного пункту виокремлено громади міст (понад 10 тисяч жителів), селищ (не менше 5 тисяч жителів) і сіл (до 5 тисяч жителів), а також сільські, селищні та міські територіальні громади, утворені шляхом добровільного об'єднання.

Безпеку громади як об'єкт забезпечення адміністративною діяльністю Національної поліції України визначено як підтримання стану правопорядку в громаді через застосування адміністративно-правових методів і засобів.

Виокремлено особливості безпеки громади як об'єкта її адміністративно-правового забезпечення: 1) її забезпечення потребує підтримання стану правопорядку в громаді; 2) вона забезпечується адміністративно-правовими методами у сферах публічної безпеки і порядку та надання поліцейських послуг; 3) діяльність поліції ґрунтується на засадах людиноцентризму; 4) її елементом є формування у жителів громади впевненості в тому, що поліція надасть допомогу особам, які її потребують з особистих, економічних чи соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій; 5) її забезпечення здійснюється на основі аналізу безпекових потреб конкретної громади,

оскільки інтереси жителів села та міста-мільйонника істотно різняться.

Адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади визначено як урегульовану нормами адміністративного права виконавчо-розпорядчу, підзаконну та державно-владну діяльність Національної поліції України, спрямовану на забезпечення адміністративно-правовими засобами стану захищеності важливих для громади та її жителів суспільних інтересів, що передбачає відсутність як фізичних загроз, так і загроз у цифровому середовищі.

Метою зазначеної діяльності є підтримання в громаді адміністративно-правовими засобами стану правопорядку, який характеризується відсутністю ризиків порушення прав жителів громади та формує в них відчуття безпеки. Завдання такої діяльності визначено відповідно до її основних напрямів: забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді; забезпечення дотримання прав і свобод жителів громади через здійснення дозвільно-ліцензійної та контрольної діяльності; забезпечення безпеки дорожнього руху; запобігання домашньому насильству та протидія йому; вивчення безпекових потреб громади й підготовка на цій основі документів розпорядчого та планувального характеру; забезпечення безпечного цифрового середовища для жителів громади.

Встановлено, що чинні акти містять норми про взаємодію з жителями громад та інститутами громадянського суспільства на засадах партнерства, що відповідає міжнародним стандартам поліцейської діяльності. Водночас підзаконне регулювання не визначає конкретних механізмів і форм такої взаємодії із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ.

Встановлено, що основними суб'єктами є Департамент патрульної поліції та Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, а на рівні громади – патрульна поліція, групи реагування патрульної поліції, поліцейські офіцери громад і дільничні офіцери поліції. Окремі питання безпеки в освітньому середовищі покладено на службу освітньої безпеки, а забезпечення порядку під час масових заходів – на підрозділи

превентивної комунікації (поліцію діалогу). В умовах правового режиму воєнного стану до забезпечення публічної безпеки і порядку можуть залучатися добровольчі формування територіальних громад, а також муніципальні варти й громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону.

Встановлено, що правовідносини між поліцією та фізичними і юридичними особами у сфері реалізації дозвільної системи охоплюють триєдину процедурну конструкцію: сервісне провадження з надання адміністративної послуги (на етапі подання заяви та видачі дозволу чи ліцензії за умови відповідності визначеним законодавством вимогам); контроль-наглядове провадження за дотриманням суб'єктами, які одержали дозвіл, установлених правил; адміністративно-юрисдикційне провадження у разі вчинення адміністративного правопорушення.

Виокремлено такі ознаки зазначеної діяльності: 1) вона стосується фізичних предметів і специфічної господарської діяльності, порушення правил використання яких може спричинити тяжкі наслідки для життя і здоров'я жителів громади; 2) вона характеризується значним спектром форм реалізації; 3) набуття права на володіння зброєю супроводжується підвищеними вимогами щодо її безпечного зберігання, носіння і застосування; 4) під час провадження з надання адміністративної послуги безпека громади забезпечується опосередковано – через ретельну перевірку відповідності заявника встановленим вимогам.

Встановлено ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у зазначеній сфері, які полягають у тому, що: 1) основними суб'єктами є патрульна поліція, поліцейські офіцери громад, дільничні офіцери поліції та уповноважені підрозділи з контролю за обігом зброї та дозвільної системи; 2) відповідні провадження групуються за сферами публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху та дозвільної системи; 3) у повному обсязі реалізуються превентивна, правоохоронна та виховна функції; 4) поліцейські офіцери громад і дільничні офіцери поліції є ключовими посадовими

особами, які здійснюють такі провадження на рівні громади.

Розкрито зміст контрольно-наглядової діяльності поліції визначено як урегульовану нормами адміністративного права діяльність Національної поліції України та її посадових осіб, спрямовану на забезпечення дотримання жителями громад установлених правил, порушення яких створює ризик для безпеки інших жителів громади. Метою такої діяльності є запобігання, виявлення та припинення відповідних порушень, наслідком чого є формування безпечного середовища в межах громади.

Сформульовано критерії придатності іноземних моделей до запозичення в Україні, серед яких: 1) сумісність із національною системою органів правопорядку; 2) ресурсна забезпеченість; 3) наявність нормативного підґрунтя та врахування безпекового контексту, у якому перебуває конкретна громада.

На підставі досвіду діяльності поліції Естонії, Литви та Польщі обґрунтовано доцільність: запровадження проєкту інтернет-офіцерів громад і дільничних офіцерів поліції як інструменту постійної комунікації конкретного офіцера з жителями своєї громади чи дільниці засобами мережі Інтернет; упровадження в громадах програм на кшталт «Безпечна громада», які визначатимуть орієнтири діяльності поліції щодо запобігання правопорушенням та забезпечення публічної безпеки і порядку. Планування такої діяльності має ґрунтуватися на всебічному аналізі безпекових потреб громади, джерелами якого є соціологічні дослідження громадської думки, матеріали зустрічей поліцейських із жителями громад, дані регіональних наукових центрів, інформація органів місцевого самоврядування та місцевих засобів масової інформації.

Визначено основні виклики та загрози безпеці громад, які охоплюють: 1) загрози, що походять безпосередньо від держави-агресора (вербувальна діяльність, диверсії, інформаційно-психологічний вплив); 2) виклики, породжені наслідками бойових дій (вибухонебезпечне забруднення територій громад, насичення громад зброєю з незаконного обігу, посягання на майно

евакуйованих осіб); 3) соціально-демографічні виклики (навантаження на приймаючі громади, реадаптація ветеранів, латентність домашнього насильства); 4) інформаційно-цифрові виклики (дистанційні шахрайства, шахрайство щодо ВПО та у сфері гуманітарної допомоги); 5) інституційні виклики, пов'язані зі спроможністю поліції реагувати на них.

Визначено основні напрями вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням сучасного науково-технічного розвитку засобів комунікації та взаємодії між громадою і поліцією, а також викликів, зумовлених повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України. Окрему увагу приділено необхідності посилення повноважень поліцейських у громадах, розташованих на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або які тимчасово окуповані Російською Федерацією, для виконання нетипових для мирного часу завдань, зокрема організації та забезпечення евакуації громадян, доставлення гуманітарної допомоги, взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони та добровольчими формуваннями територіальних громад.

***Ключові слова:** безпека громади, адміністративна діяльність поліції, Національна поліція України, територіальна громада, прифронтowa громада, публічна безпека і порядок, community policing, поліцейський офіцер громади, правовий режим воєнного стану.*

SUMMARY

Akhramieiev M. V. Administrative activity of the police in ensuring community safety. – *On the rights of the manuscript.*

Dissertation for the candidate degree of legal sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Private Institution «Research Institute of Public Law», Kyiv, 2026. – Dnipro State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Dnipro, 2026.

The dissertation presents an expanded definition of a community as an association of residents who permanently reside within the boundaries of a village, town or city as independent territorial units, or as a voluntary association of residents of several villages, towns, cities with a single administrative center, connected by individual-territorial ties of a systemic nature and common interests in organizing the life of the settlement. According to the criterion of the category of the settlement, communities of cities (over 10 thousand inhabitants), towns (not less than 5 thousand inhabitants) and villages (up to 5 thousand inhabitants), as well as rural, town and city territorial communities formed through voluntary association, are distinguished.

Community security as an object of administrative activity of the National Police of Ukraine is defined as maintaining law and order in the community through the use of administrative and legal methods and means.

The features of community security as an object of its administrative and legal support are outlined: 1) its provision requires maintaining law and order in the community; 2) it is provided by administrative and legal methods in the areas of public safety and order and the provision of police services; 3) police activities are based on the principles of human-centeredness; 4) its element is the formation of confidence among community residents that the police will provide assistance to persons who need it for personal, economic or social reasons or as a result of emergency situations; 5) its provision is carried out on the basis of an analysis of

the security needs of a particular community, since the interests of residents of a village and a city with a million inhabitants differ significantly.

The administrative activity of the police in ensuring community security is defined as the executive, regulatory, subordinate and state-authority activity of the National Police of Ukraine, regulated by the norms of administrative law, aimed at ensuring, by administrative and legal means, the state of protection of public interests important for the community and its residents, which provides for the absence of both physical threats and threats in the digital environment.

The purpose of the specified activity is to maintain, by administrative and legal means, the state of law and order in the community, which is characterized by the absence of risks of violation of the rights of community residents and forms a sense of security in them. The tasks of such activity are defined in accordance with its main areas: ensuring and maintaining public safety and order in the community; ensuring compliance with the rights and freedoms of community residents through the implementation of permitting, licensing and control and supervision activities; ensuring road safety; preventing and combating domestic violence; studying the security needs of the community and preparing administrative and planning documents on this basis; ensuring a safe digital environment for community residents.

It was found that the current acts contain norms on interaction with residents of communities and civil society institutions on the basis of partnership, which meets international standards of police activity. At the same time, the secondary legislation does not define specific mechanisms and forms of such interaction with the use of innovative tools and information platforms.

It has been established that the main subjects are the Patrol Police Department and the Preventive Activities Department of the National Police of Ukraine, and at the community level – patrol police, patrol police response groups, community police officers and precinct police officers. Certain security issues in the educational environment are assigned to the educational security service, and ensuring order during mass events – to preventive communication units (dialogue

police). Under the legal regime of martial law, voluntary formations of territorial communities, as well as municipal guards and public formations for the protection of public order and the state border, may be involved in ensuring public security and order.

It has been established that the legal relations between the police and individuals and legal entities in the field of implementing the permit system include a three-part procedural structure: service proceedings for the provision of administrative services (at the stage of submitting an application and issuing a permit or license, subject to compliance with the requirements specified by law); control and supervisory proceedings for compliance by entities that have received permission with the established rules; administrative and jurisdictional proceedings in the event of an administrative offense.

The following features of the specified activity are distinguished: 1) it concerns physical objects and specific economic activities, violation of the rules for their use can cause serious consequences for the life and health of community residents; 2) it is characterized by a significant range of forms of implementation; 3) acquisition of the right to own weapons is accompanied by increased requirements for its safe storage, carrying and use; 4) during proceedings for the provision of an administrative service, the safety of the community is ensured indirectly - through a thorough check of the applicant's compliance with the established requirements.

The characteristics of the administrative and jurisdictional activities of the police in this area have been established, which are that: 1) the main subjects are patrol police, community police officers, police precinct officers and authorized units for controlling the circulation of weapons and the permit system; 2) the relevant proceedings are grouped by areas of public safety and order, road safety and the permit system; 3) preventive, law enforcement and educational functions are fully implemented; 4) community police officers and police precinct officers are key officials who carry out such proceedings at the community level.

The content of police control and supervision activities is defined as the

activities of the National Police of Ukraine and its officials, regulated by the norms of administrative law, aimed at ensuring compliance by residents of communities with established rules, the violation of which poses a risk to the safety of other residents of the community. The purpose of such activities is to prevent, detect and stop relevant violations, resulting in the formation of a safe environment within the community.

The criteria for the suitability of foreign models for borrowing in Ukraine are formulated, including: 1) compatibility with the national system of law enforcement agencies; 2) resource availability; 3) the presence of a regulatory basis and consideration of the security context in which a particular community is located.

Based on the experience of the police in Estonia, Lithuania and Poland, the feasibility of: introducing a project of Internet community officers and police station officers as a tool for constant communication of a particular officer with residents of his community or station via the Internet; implementation of programs such as “Safe Community” in communities, which will determine the guidelines for police activities to prevent offenses and ensure public safety and order. Planning of such activities should be based on a comprehensive analysis of community security needs, the sources of which are sociological surveys of public opinion, materials of meetings between police officers and community residents, data from regional research centers, information from local governments and local media.

The main challenges and threats to community security have been identified, which include: 1) threats originating directly from the aggressor state (recruitment activities, sabotage, information and psychological influence); 2) challenges generated by the consequences of hostilities (explosive contamination of community territories, saturation of communities with weapons from illegal circulation, encroachment on the property of evacuees); 3) socio-demographic challenges (burden on host communities, readaptation of veterans, latency of domestic violence); 4) information and digital challenges (remote fraud, fraud

against IDPs and in the field of humanitarian aid); 5) institutional challenges related to the ability of the police to respond to them.

The main directions of improving the regulatory framework are identified, taking into account the modern scientific and technical development of means of communication and interaction between the community and the police, as well as the challenges caused by the full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. Special attention is paid to the need to strengthen the powers of police officers in communities located in territories where hostilities are (were) underway or which are temporarily occupied by the Russian Federation, to perform tasks atypical for peacetime, in particular, organizing and ensuring the evacuation of citizens, delivering humanitarian aid, interacting with other entities of the security and defense sector and volunteer formations of territorial communities.

Key words: *community safety, administrative activity of the police, National Police of Ukraine, territorial community, front-line community, public safety and order, community policing, community police officer, legal regime of martial law*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Ахрамєєв М. В. Ознаки та принципи адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 493–495. URL : http://lsej.org.ua/6_2019/125.pdf.

2. Ахрамєєв М. В. Поняття адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 400–404.

3. Ахрамєєв М. В. Адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення громади в державах із розвиненими демократичними інститутами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 488–490. URL : https://lsej.org.ua/12_2025/110.pdf.

4. Ахрамєєв М. В. Ознаки адміністративної діяльності національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 6 (74). С. 196–200.

5. Ахрамєєв М. В. Класифікація нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки громади адміністративною діяльністю Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2026. № 2. С. 6–13.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Ахрамєєв М. В. Особливості адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 16-17 квіт. 2024 р.). Київ :

Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 36–39.

7. Ахрамєєв М. В. Поняття контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 04-05 черв. 2025 р.). Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 40–43.

8. Ахрамєєв М. В. Поняття безпеки громади. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 16 бер. 2026 р.) до 60-річчя ДДУВС : у 2 ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026. Ч. I. С. 47–49.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	16
------------	----

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ	25
--	----

1.1. Безпека громади як об'єкт адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України.....	25
1.2. Поняття, мета та завдання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади.....	42
1.3. Нормативне забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади.....	64
Висновки до розділу 1.....	90

Розділ 2. ОСНОВНІ ВИДИ ТА НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАД.....	94
---	----

2.1. Адміністративна діяльність поліції із забезпечення публічної безпеки та порядку в громаді	94
2.2. Адміністративна діяльність поліції у сфері реалізації дозвільної системи як складової забезпечення безпеки громади	113
2.3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади	130
2.4. Контрольно-наглядова та профілактична діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади.....	144
Висновки до розділу 2.....	156

Розділ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАД	161
3.1. Вдосконалення адміністративної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення безпеки громади відповідно до світових стандартів поліцейської діяльності	161
3.2. Безпека громади в умовах воєнного стану: виклики та шляхи вирішення.....	174
3.3. Удосконалення законодавства, що регулює адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади.....	186
Висновки до розділу 3	196
ВИСНОВКИ.....	200
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	206
ДОДАТОК.....	232

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відновлення незалежності України супроводжувалося утвердженням конституційної засади, за якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Із цієї засади випливає обов'язок органів публічної влади створювати умови безпечного середовища для кожної особи. Поряд із національною, державною, воєнною та публічною безпекою існує базовий рівень, на якому безпека набуває для людини безпосереднього виміру, – рівень громади. Саме в межах останньої формується повсякденне середовище життєдіяльності особи, а стан захищеності цього середовища визначає реальний, а не декларований рівень реалізації конституційних прав і свобод.

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України змінила зміст безпекових потреб громад. Станом на середину 2026 р. статус громад, розташованих на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, мають 216 територіальних громад, у межах яких проживає близько шести мільйонів осіб, тобто від 15 до 20 відсотків населення, що перебуває на території України. Для таких громад характерні безпекові загрози, які невідомі мирному часу: небезпека ураження, вимушене переселення жителів, залишення майна без нагляду, вербувальна діяльність держави-агресора, потреба в евакуації та гуманітарному забезпеченні тощо. Одночасно зберігають актуальність традиційні завдання – підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, контроль за дотриманням правил обігу зброї, запобігання домашньому насильству та ін.

Національна поліція України з огляду на особливості власного адміністративно-правового статусу є суб'єктом, який щоденно й безпосередньо контактує з жителями громад. Забезпечення безпеки громади втілюється насамперед через адміністративну діяльність поліції – виконавчо-

розпорядчу, підзаконну, здійснювану у визначених адміністративним правом формах і методах. Ефективність цієї діяльності визначається не стільки обсягом повноважень, скільки якістю механізмів взаємодії поліцейських із жителями громад на засадах партнерства, що відповідає концепції community policing і міжнародним стандартам поліцейської діяльності.

Додатковим чинником, що визначає актуальність теми, є технологічна трансформація поліцейської діяльності. Застосування безпілотних авіаційних та наземних роботизованих комплексів, використання соціальних мереж, месенджерів та онлайн-платформ для взаємодії з жителями громад випереджає розвиток нормативної бази. Наслідком є низка адміністративно-правових проблем: підзаконне регулювання не визначає ані підстав і меж застосування таких засобів, ані гарантій прав осіб, щодо яких вони застосовуються.

Особливість адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади полягає в диференційованому характері першої, адже зміст, форми та пріоритети такої діяльності є різними для кожної громади залежно від її чисельності, регіональних особливостей і безпекового статусу території. Наявна нормативна модель не враховує цієї диференціації, що знижує результативність поліцейського реагування.

Окремі аспекти адміністративної діяльності поліції досліджували О. Бандурка, О. Безпалова, В. Галунько, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, Р. Мельник, Р. Миронюк, Т. Мінка, О. Музичук, В. Настюк, Д. Приймаченко, А. Собакарь, Є. Соболев, С. Шатрава, О. Юнін та інші науковці. З-поміж дисертаційних досліджень останніх років слід виокремити роботи Р. Молчанова «Адміністративно-юрисдикційна діяльність патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху» (2018), Ю. Жванка «Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України у сфері дозвільної системи в умовах особливих правових режимів» (2019), Л. Іщенко «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції в Україні» (2021), В. Шевченка «Адміністративно-правові інструменти здійснення

превентивної діяльності Національною поліцією України» (2024), О. Березневича «Поліцейські адміністративні послуги в Україні», Р. Козьякова «Адміністративно-правове забезпечення контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України» (2024), О. Гуцуляка «Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні» (2024) та інших вчених.

Попри значний масив наукових праць, проблематику адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади висвітлено фрагментарно. Наявні дослідження зосереджені на окремих напрямках і не пропонують цілісної моделі, яка враховувала б безпековий статус території громади та умови правового режиму воєнного стану. Зазначене свідчить про потребу в системному монографічному дослідженні, що і зумовило вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження спрямовано на виконання основних положень указів Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019 та «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» від 11.05.2023 № 273/2023, Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020, Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 № 476, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки, затвердженої наказом МВС України від 21.05.2024 № 326, а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є узагальнення практики застосування національного законодавства та зарубіжного досвіду, визначення, на підставі аналізу чинної нормативно-правової бази, теоретичних засад, змісту й особливостей адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, а також обґрунтування напрямів удосконалення цієї діяльності в умовах правового режиму воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні *завдання*:

- розкрити зміст безпеки громади як об’єкта адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України та встановити її особливості;
- визначити поняття адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади;
- встановити основні групи нормативно-правових актів у сфері адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади;
- визначити особливості адміністративної діяльності поліції із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді;
- розкрити ознаки адміністративної діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи як складової забезпечення безпеки громади;
- надати характеристику адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади;
- уточнити мету контролюючо-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади;
- проаналізувати зарубіжний досвід поліцейської адміністративної діяльності та визначити напрями його імплементації в Україні;
- обґрунтувати напрями удосконалення законодавства, що регулює адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення безпеки громади.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади адміністративної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення безпеки громади.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя роботи становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, застосованих на трьох взаємопов'язаних рівнях – методологічному, теоретичному та практичному – відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження.

На методологічному рівні *діалектичний метод* забезпечив розгляд безпеки громади у розвитку та у зв'язку із соціально-політичними умовами, в яких функціонує поліція (підрозділи 1.1–1.3). *Методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції* застосовано під час опрацювання нормативно-правових актів, аналітичних і статистичних матеріалів, наукових концепцій (підрозділи 1.1–1.3, 2.1–2.4, 3.1–3.3).

На теоретичному рівні *логіко-семантичний метод* дав змогу сформулювати авторські дефініції понять «безпека громади», «адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади» та «адміністративно-юрисдикційне провадження у сфері забезпечення безпеки громади» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.3). *Метод систематизації* використано для визначення завдань, функцій, повноважень, принципів та ознак такої діяльності (підрозділи 1.2, 2.1–2.4), а *системно-структурний і структурно-функціональний методи* – для встановлення місця окремих напрямів адміністративної діяльності поліції у загальній системі забезпечення безпеки громади (розділ 2).

На практичному рівні *статистичний метод* застосовано під час опрацювання даних відомчої звітності про стан публічної безпеки і порядку в громадах за 2021–2026 роки та показників кількості прифронтових громад (підрозділи 2.1, 3.2). *Порівняльно-правовий метод* використано для зіставлення моделей поліцейської діяльності Естонської Республіки, Литовської Республіки та Республіки Польща з вітчизняною практикою (підрозділ 3.1). *Метод юридичного моделювання та формально-правовий метод* стали основою для обґрунтування пропозицій щодо внесення змін до чинного українського законодавства (підрозділи 3.2, 3.3).

Нормативну основу дисертації становлять Конституція України, закони

України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, а також міжнародні стандарти поліцейської діяльності й рекомендації Ради Європи щодо взаємодії поліції з громадами.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації є праці фахівців із загальної теорії держави і права, адміністративного права, теорії публічного управління та інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження складають систематизовані дані державної і відомчої статистичної звітності за 2021–2026 рр. у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, офіційні звіти, інформаційні листи й аналітичні довідки МВС України та Національної поліції України, а також матеріали щодо стану безпеки територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, у якому адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади розглянуто як цілісну систему, диференційовану залежно від безпекового профілю громади, та обґрунтовано напрями її удосконалення в умовах правового режиму воєнного стану. За результатами дослідження сформульовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій, основними з яких є такі:

уперше:

– вироблено концепцію адаптивної моделі адміністративної діяльності поліції у громаді, побудовану на типології громад за безпековим профілем, який визначається поєднанням двох критеріїв – категорії населеного пункту (сільська, селищна, міська громада, а також громада, утворена шляхом добровільного об'єднання) та безпекового статусу території (тилова громада, громада на території можливих бойових дій, громада на території активних

бойових дій). Доведено, що зміст, форми, методи й пріоритети адміністративної діяльності поліції є похідними від безпекового профілю громади, а уніфікований підхід до її організації є нерезультативним; обґрунтовано нормативне оформлення цієї моделі у вигляді типового плану дій поліції «Безпечна громада»;

- запропоновано розглядати безпеку громади як двоскладову категорію, що охоплює об'єктивну (фактична відсутність загроз життю, здоров'ю, правам, свободам і власності жителів громади та безперешкодне функціонування органів місцевого самоврядування) та суб'єктивну складові (сформоване у жителів громади відчуття захищеності й довіра до поліції);

- доведено зміну функціонального профілю адміністративної діяльності поліції у громадах, розташованих на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, за якої відбувається перерозподіл пріоритетів та ресурсів поліції з одночасним збереженням її базових правоохоронних функцій. Для позначення цього явища запропоновано наукову категорію «адміністративна діяльність поліції в режимі підвищеної безпекової загрози», ознаками якої є застосування нетипових для мирного часу форм і методів діяльності та обов'язкова координація з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони України;

- обґрунтовано концепцію цифрової присутності поліції у громаді як самостійного напрямку її адміністративної діяльності та виокремлено чотири функціональні елементи такої присутності: комунікативний, інформаційно-профілактичний, сервісний і допоміжний щодо юрисдикційної діяльності;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат дослідження в частині визначення понять «безпека громади», «адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади» та «адміністративно-юрисдикційне провадження у сфері забезпечення безпеки громади»;

- класифікацію нормативно-правових актів у зазначеній сфері, побудовану за критерієм напрямку адміністративної діяльності поліції, яку

доповнено четвертою групою – актами особливого періоду, що застосовуються виключно за умов уведення правового режиму воєнного стану;

– наукові підходи до ознак адміністративної діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи шляхом виокремлення триєдиної процедурної конструкції: сервісне провадження (надання адміністративної послуги) – контрольно-наглядове провадження – адміністративно-юрисдикційне провадження, які утворюють замкнений цикл забезпечення безпеки громади;

– систему критеріїв результативності адміністративної діяльності поліції у громаді, до якої запропоновано включити, поряд із кількісними показниками (кількість складених протоколів, час реагування на виклик), показники рівня відчуття безпеки та довіри жителів громади до поліції, що визначаються за результатами періодичних соціологічних досліджень;

дістало подальшого розвитку:

– наукові уявлення про застосування концепції community policing в Україні шляхом її адаптації до умов громад, розташованих на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, у яких партнерська взаємодія зміщується у площину організації допомоги жителям, постраждалим унаслідок бойових дій;

– науковий аналіз зарубіжного досвіду поліцейської діяльності із формулюванням критеріїв придатності іноземних моделей до імплементації в Україні;

– обґрунтування потреби нормативного визначення механізмів і форм взаємодії поліцейських із жителями громад із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

– *науковій діяльності* – як підґрунтя для подальших досліджень адміністративної діяльності поліції та безпеки територіальних громад;

– *правотворчості* – під час підготовки змін і доповнень до Закону

України «Про Національну поліцію», Кодексу України про адміністративні правопорушення та підзаконних актів МВС України у сфері забезпечення безпеки громади;

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення результативності адміністративної діяльності підрозділів поліції у громадах, зокрема шляхом запровадження планів дій «Безпечна громада» та уніфікованої методики вимірювання рівня відчуття безпеки;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів і проведення занять із навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України», «Поліцейська діяльність».

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки і сьогодення» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 р.), «Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 04–05 червня 2025 р.), «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 16 березня 2026 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, а саме: 4 статтях у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 статті у міжнародному науковому виданні, 3 тезах доповідей за результатами участі у науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що об'єднують десять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатка. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки, з яких основного тексту – 190 сторінок. Список використаних джерел налічує 220 найменувань і займає 26 сторінок. Додаток розміщено на 2-х сторінках.

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ

1.1. Безпека громади як об'єкт адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України

У сучасних реаліях питання безпеки в Україні виходить на перший план. Світ загалом стає небезпечнішим та постає перед викликами зростання збройних конфліктів, систематичним порушенням норм міжнародного права державами, які зобов'язувалися забезпечувати їх дотримання. Така ситуація в умовах глобалізації впливає і на безпеку не лише певного регіону чи держави, але й конкретних громад. У нашому дослідженні ми приділяємо увагу понятійно-категоріальному питанню безпеки саме громади, що допоможе краще розуміти таке явище, яке має забезпечувати Національна поліція України шляхом здійснення адміністративної діяльності.

Конструкція складається із двох основних термінів, тобто «безпека» та «громада». Спочатку зупинимося на терміні «громада». У юридичній енциклопедії за редакцією Ю. Шемшученка використовується термін територіальної громади, під якою розуміються жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями; також розуміється добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр об'єднання жителів [41]. Звісно, що у філології існують різні поняття на кшталт релігійних громад тощо, та нас цікавить саме із точки зору адміністративного права розуміння саме територіальної громади, оскільки таке термінопоняття використовується у нормативно-правових актах. І. Бодрова визначає територіальну громаду як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається із громадян України, іноземних громадян й осіб без громадянства, об'єднаних

фактом постійного проживання на території населеного пункту (села, селища або міста) та спільністю місцевих інтересів, наділений гарантованим державою правом самостійно вирішувати питання місцевого значення [29, с. 72]. Н. Альошина під територіальною громадою розуміє первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб, які постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо чи через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення та пов'язані індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру [9, с. 179]. Відштовхуючись від наведених визначень у територіальних громадах спільними рисами є місце проживання у вигляді населеного пункту, «ценз осілості», тобто характеристика постійного, системного проживання фізичних осіб у населеному пункті, які об'єднані спільними інтересами у питанні організації та вирішення місцевих проблем життєдіяльності громади населеного пункту.

Український законодавець у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 1 зазначив, що під територіальною громадою виступають жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [152]. У зазначеному Законі немає наголосу на громадянство осіб, які проживають у межах населеного пункту або добровільного об'єднання жителів сіл, селищ або міст.

У Польщі деякі дослідники застосовують термін «місцеві громади», тобто жителі, що проживають на окремій, відносно невеликій території (парафія, село, селище, район міста), й на цій території серед мешканців складаються міцні зв'язки у вигляді спільних інтересів та потреб, а також відчуття вкоріненості та приналежності до місця, де особа проживає [216, с. 247]. Щодо безпеки М.Розвадовський пише, що це стан, у якому людина почувається впевнено завдяки підтримки інших членів громади та

ефективно-функціонуючої правової системи. Стан безпеки для громади визначається із врахуванням таких особливостей громади: високої автономії громади; наявності власних соціальних норм, які важливі в конкретній громаді; міцних культурних та міжособистісних зв'язків; проживання на відокремленій відносно невеликій території; відчуття вкоріненості та приналежності до місця, де вони живуть [216, с. 248]. Тому оцінку відчуття безпеки мешканців громади варто розглядати крізь призму окреслених особливостей. Норми або дії у окремих громадах не завжди відповідають загальноприйнятим нормам. Ставлення до правопорушень з боку представників громади тут може бути зовсім іншим ніж до вчинення правопорушень на території громади, але не її жителями. Оцінку відчуття безпеки мешканців у межах невеликої території, наприклад, комуни, парафії, села чи житлового масиву, слід розглядати крізь призму вищезазначених елементів. Норми та дії окремих громад не завжди відповідають загальноприйнятим нормам.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що місцева громада – це громада, яка проживає на окремій, відносно невеликій території, такій як парафія, село чи житловий масив, у якій міцні зв'язки виникають із спільних інтересів та потреб, а також із відчуття вкоріненості та приналежності до місця, де вона проживає.

Тобто громадою можна назвати об'єднання жителів, які проживають на постійній основі в межах села, селища, міста, що є самостійними територіальними одиницями, або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр, пов'язані між собою індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру, мають спільні інтереси у питанні організації життєдіяльності населеного пункту або їх об'єднання. Спільними інтересами жителів громади виступає й потреба у безпеці, її забезпеченні.

Тож у своєму дослідженні ми будемо розглядати громади відповідно до категорії населеного пункту, де вона проживає. Тобто це громади:

- міст (населений пункт, де проживає понад 10 тисяч жителів);
- селищ (населений пункт, де проживає не менше 5 тисяч жителів);
- сіл (населений пункт, де проживає до 5 тисяч жителів)

Також до поняття «грумада» ми відносимо жителів, які проживають у межах добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст з єдиним адміністративним центром:

сільські територіальні громади (об'єднання декількох населених пунктів із центром в селі);

селищні територіальні громади (об'єднання декількох населених пунктів із центром в селищі);

міські територіальні громади (об'єднання декількох населених пунктів із центром в місті).

У Великій українській енциклопедії під безпекою розуміється стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, спільноти, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз [57]. Тобто у нашому випадку це стан захищеності інтересів жителів громади (територіальної громади) від внутрішніх та зовнішніх загроз. У контексті адміністративної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення безпеки громади загрози здебільшого можуть бути пов'язані із порушенням стану правопорядку в громаді.

У Законі України «Про Національну безпеку України» наводяться основні чотири виміри безпеки: воєнна, громадська, державна та національна. Воєнна безпека (ч. 2 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України») позначається як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз» [153]; громадська безпека і порядок (ч. 3 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»): «захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів,

органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз» [153]; державна безпека (ч. 4 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»): «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру» [6]; національна безпека України (ч. 9 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»): «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [153].

У науковій літературі безпекою громади називають відчуття людьми захищеності, комфорту, соціального благополуччя в громаді, а громадською безпекою – станом захищеності громадянського суспільства, що характеризується відсутністю небезпеки для життя та здоров'я людей, для їх спокою та майнових прав, для нормальної діяльності підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, для цілісності й збереження матеріальних цінностей [27, с. 10].

Якщо поглянути на розуміння безпеки громади у, наприклад, Великій Британії, відповідно до програми «Спільна робота над безпечнішими громадами» уряду Уельсу за 2017 рік» (Working Together for Safer Communities A Welsh Government review of community safety partnership working in Wales) під безпечною розуміється громада, де: 1) кожна громада є сильною, безпечною та впевненою у собі таким чином, щоб забезпечити рівність можливостей та соціальну справедливість, стійкість та сталий розвиток для всіх представників громади; 2) існує спільна відповідальність органів державної виконавчої влади, державних установ та організацій, що співпрацюють із волонтерськими організаціями у питанні взаємодії з громадами, де вони функціонують, інститутами громадянського суспільства для протидії незаконної, антисоціальної, шкідливої для громадян, громади й

навколишнього середовища поведінки чи діяльності [219, с. 3]. Безпека громади розглядається у контексті захисту громадян та інтересів громади від порушення норм законодавства й підкреслюється аспект взаємодії між громадянами, представниками громади й правоохоронних органів. На нашу думку, без налагодження ефективної взаємодії між поліцією та представниками громади досягти зробити громаду безпечною неможливо.

На офіційному урядовому порталі для громадян Північного Уельсу NI Direct вказано, що безпека громади полягає в тому, щоб допомогти представникам громади бути та відчувати себе у безпеці. Таке відчуття має існувати на території, де особа проживає, працює та проводить вільний час. Щодо забезпечення безпеки громад тут діє так звана «Policing and Community Safety Partnerships», або партнерство щодо охорони правопорядку та безпеки громад, як сукупність органів, які мають забезпечувати безпеку громади, підтримують взаємозв'язок із жителями громади у питанні поглядів представників громади щодо правоохоронної діяльності, безпеки громади. Таке партнерство передбачає підтримку громад у розробці рішень, що сприяють протидії правопорушенням; моніторинг діяльності поліції; сприяння налагодженню взаємодії представників громад із поліцією у питаннях запобігання правопорушенням, безпеки громади. Щодо конкретних дій, то зазначені органи мають взаємодіяти з громадами з питань, які викликають занепокоєння у представників громади у сфері поліцейської діяльності та безпеки громади; визначати пріоритетність конкретних проблемних питань та готувати плани їх подолання; працювати над залученням представників громади до співпраці з поліцією щодо запобігання злочинам. Представниками «Policing and Community Safety Partnerships» є поліція Північної Ірландії, управління житлового будівництва, пожежні та рятувальні служби, управління освіти [210]. На порталі мережі безпечних громад Уельсу безпекою громади називають партнерський підхід до зменшення злочинності та інших правопорушень у місцевих громадах (тобто філософію взаємодії поліції із населенням) [218]. Тобто у Великій Британії

безпеку громади пов'язують із протидією правопорушень, основну увагу приділяють превентивній складовій діяльності поліції, а також пріоритезується та акцентується увага на необхідності взаємодії поліції із громадами. Разом із тим наголошується, що безпека громади є «проблемою» не лише поліції, але це питання комплексного підходу з боку органів державної влади.

І. Бринош зауважує, що поняття безпечної громади ширше за розуміння правопорядку й покладається не лише на поліцію, також це відповідальність органів місцевого самоврядування. Ефективний розвиток безпечного середовища в громаді можна побудувати лише із побудовою стратегії та пріоритезації завдань; залучення громади та використання інновацій. Тобто думка про те, що безпека в громаді стосується лише компетенції поліції, є хибною. Окрім забезпечення правопорядку, безпека громади стосується громадського здоров'я, екологічної безпеки, безпеки об'єктів інфраструктури й інших чинників, які дозволяють представникам громади відчувати себе у безпеці (якщо відштовхуватися від сучасних реалій повномасштабної війни, звісно, коли громадяни можуть себе почувати безпечніше навіть за сприяння побудови ефективної системи протидії російського дронowego терору, впровадженням мобільних вогневих груп у громадах тощо). Результату у вигляді безпеки громади можна досягнути, на думку І. Бриноша, лише завдяки спільної участі та відповідальності поліції та інших органів державної влади на місцях, органів місцевого самоврядування та представників громади [33].

На основі українського та зарубіжного досвіду під безпекою громади (жителів села, селища, міста або також добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром) можна назвати захищеність важливих для громади суспільних інтересів, станом відсутності загроз для життя та порушення інших прав і свобод жителів громади, їх власності, нормального функціонування органів місцевого

самоврядування та державної влади, які забезпечують реалізацію прав і свобод жителів громади.

Особливістю безпеки громади є те, що окрім фактичного стану речей, тобто відсутності різноманітних загроз та ризиків виникнення таких загроз, є суб'єктивна складова відчуття безпеки для представника громади, його бачення громади безпечною. Це треба враховувати у діяльності поліції, у процесі взаємодії із представниками громади інформувати представників громади про здійснені заходи із забезпечення безпеки, за одним із підходів «community policing» регулярно вказувати на присутність поліцейських у громаді, оскільки навіть якщо фактично поліцейські будуть забезпечувати фактичний стан безпеки у громаді, у разі відсутності комунікації у представників громади усе одно може бути відсутнім відчуття безпеки, що громада є безпечною. Водночас, якщо громади села, селища, великого або малого міста об'єднані із точки зору адміністративного права фактором проживання в одному населеному пункті, але фактично суб'єктивне відчуття приналежності до громади села і зв'язки із іншими мешканцями села для представника громади суттєво відрізняються від мешканця великого міста.

Безпека громади виступає об'єктом адміністративно-правової охорони та захисту, вона забезпечується Національною поліцією України із використанням адміністративно-правових методів і засобів. Змістом безпеки громади є ті елементи, які можна забезпечувати за допомогою зазначених методів та засобів. Це можуть бути конституційні права, свободи людини та громадянина, інтереси громади (щодо дотримання в громаді правопорядку), особиста безпека членів громади, захист майна громади. Водночас уся діяльність навколо забезпечення безпеки громади Національною поліцією України, про що буде йти мова в наступних підрозділах дисертаційного дослідження, має відбуватися на основі системного аналізу громадської думки в середині громади щодо проблем та потреб громади у сфері безпеки.

С. Бандурка у контексті висвітлення діяльності Національної поліції України як суб'єкта адміністративно-правового забезпечення безпеки

підприємницької діяльності зазначає, що правоохоронні органи у першу чергу повинні забезпечувати безпеку приватних підприємців від дій, що є протиправними і посягають на існуючий правопорядок, створюючи перешкоду у діяльності фізичних осіб-підприємців, тобто безпека підприємницької діяльності, безпека діяльності фізичної особи-підприємця як об'єкт забезпечувальної діяльності правоохоронних органів розглядається як створення умов для безперешкодної діяльності, забезпечення відсутності неправомірних втручань та перешкод у діяльність фізичних осіб-підприємців [19, с. 50]. *Інакше кажучи, у нашому контексті, якщо відштовхуватися від такої логіки, безпека громади як об'єкт забезпечення адміністративною діяльністю Національної поліції України можна розглядати як підтримання стану правопорядку в громаді через застосування адміністративно-правових методів і засобів. Стан, за яким дотримується у громаді правопорядок, безпосередньо впливає на стан безпеки громади, відсутності загроз правам і свободам жителів громади, публічним інтересам громади.*

Необхідно розглянути розуміння змісту правопорядку як явища, оскільки такий стан безпосередньо впливає на безпеку громади. У цьому контексті О. Батраченко зауважує, розглядаючи проблеми сутності публічної безпеки і порядку як об'єкту адміністративно-правової охорони та захисту, що публічний порядок характеризується станом упорядкованості суспільних відносин (насамперед публічно-правових), за якого громадяни, органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи добровільно дотримуються правових та морально-етичних норм, культурних та інших соціальних правил, виконують приписи з метою досягнення публічної безпеки. Таким чином, публічна безпека є прямим наслідком публічного порядку [21, с. 19]. На нашу думку, безпека громади залежить саме від дотримання стану правопорядку в громаді.

На думку А. Крижановського, «Правовий порядок має визначатися як цілісний, внутрішньо узгоджений правовий результат, який утворюється масовою правозначущою поведінкою, правовими відносинами, реалізацією

права, його належним правозастосуванням і створює той сприятливий суспільно-правовий стан (клімат), який є необхідним для цивілізованого існування людини в рамках сучасного суспільства. Разом із тим сучасний правовий порядок – це стан упорядкованого, безпечного і передбачуваного правового буття індивідів, соціальних груп і всього суспільства, який формується, відновлюється і змінюється в соціальних рамках та на основі усталено-динамічної системи правових координат (ціннісно-нормативної системи, зразків і моделей поведінки, поширених у суспільстві видів правових відносин), забезпечується суспільною легітимацією та нормотворчою, правоохоронною діяльністю держави, функціонуванням системи правосуддя за активної підтримки громадянського суспільства» [90, с. 30]. Тобто за такого стану існує упорядковане, безпечне й передбачуване існування громадян в межах громади, який забезпечується у тому числі й правоохоронною діяльністю за умов активної підтримки з боку інститутів громадянського суспільства. Дослідник В. Нерсисянц наголошує на тому, що реальний правопорядок існує у вигляді дотримання на практиці вимог правопорядку, підсумок реальної дії на практиці норм права та їх реалізація у правових формах, що уособлюються у дотриманні юридичних обов'язків та реалізації суб'єктивних прав [196, с. 117]. Р. Шай пише про правопорядок наступне: «являє собою стан реалізації суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків усіма учасниками правовідносин, рівень якого залежить від діяльності владних і суспільних інституцій (насамперед правоохоронних), колективів підприємств, установ, організацій та їх адміністрацій, побудованих на принципах верховенства права, пріоритету прав і свобод людини та громадянина, а також неухильному дотриманні приписів законів держави» [196, с. 120]. С. Петков розглядає правопорядок як: «стан суспільних відносин, фактичної врегульованості соціальних зв'язків, якісне вираження законності, при якому забезпечується дотримання правових норм, що містяться в нормативних актах, які, в свою чергу, впорядковані відповідно до правил нормопроектної техніки» [111].

До ознак правопорядку можна віднести наступні ознаки: правопорядок може існувати за умов дотримання правових приписів, які розробляються державою, а органи державної влади одночасно виконують правотворчу функцію та слідкують за дотриманням норм права; правопорядок відображає стан впорядкованості суспільних відносин, які виникають у процесі діяльності суб'єктів права; правопорядок відображає стан законності в державі; він може існувати лише за умов взаємодії органів державної влади інститутів громадянського суспільства; громадянин має усвідомлювати відповідальність за свої дії під час взаємодії з іншими представниками громади, суб'єктами суспільних відносин, саме завдяки відповідальним діям громадянина правопорядок може бути досягнений [129, с. 22].

Із точки зору національної безпеки К. Пучков зазначає: «правапорядок у сфері національної безпеки – реальний статико-динамічний стан соціально-правового життя, який характеризується захищеністю об'єктів національної безпеки та національних інтересів і цінностей всього народу від потенційних, реальних загроз і викликів. Правапорядок у сфері національної безпеки є результатом масово-стихійної соціальної активності людей або соціальних практик окремих груп суспільства» [165, с. 251]. *Тобто правапорядком у сфері безпеки громади можна назвати стан суспільно-правового життя, який характеризується захищеністю громади, її жителів від загроз порушення прав і свобод представників громади, захищеності їх власності, нормальним функціонуванням органів місцевого самоврядування та державної влади, які забезпечують реалізацію прав і свобод жителів громади. А правапорядок у сфері безпеки громади є результатом взаємодії представників громади із правоохоронними органами, які забезпечують дотримання правапорядку (передусім Національною поліцією України).*

Елементами безпеки громади, окрім забезпечення правапорядку у розумінні дотримання законів, загальновизнаних правил поведінки тощо, постають такі поняття, як безпечне середовище та публічна безпека і порядок. Компоненти безпеки громади складають змістовну частину безпеки,

стосуються роботи зі зміцнення потенціалу громади у сфері безпеки. Авторський колектив праці «Безпека громади в умовах воєнного стану» виділяє наступні складові безпеки громади: безпека дорожнього руху; громадське здоров'я; екологічна безпека; інформаційна та кібербезпека; рівень злочинності; захист прав людини та доступ до правосуддя; інфраструктура безпеки (система охорони й відеоспостереження) [27, с. 30]. Із такого розуміння компонентів безпеки громади можна дійти висновку, що до забезпечення безпеки громади може бути залучене значне коло центральних органів виконавчої влади, органів виконавчої влади, громадських організацій та судових інстанцій.

Із точки зору можливостей адміністративної діяльності Національної поліції України складовими забезпечення адміністративно-правовими методами і заходами безпеки громади можна назвати забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, надання адміністративних послуг Національною поліцією, пов'язаних із забезпеченням безпеки громадян та контрольно-наглядової діяльності за дотриманням безпеки громади суб'єктами, які отримали дозволи, що стосуються зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система (тобто участь Національної поліції України у дозвільній системі, що включає у себе надання адміністративних послуг щодо отримання фізичними та юридичними особами дозволів на здійснення відповідної діяльності у сфері обігу спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, відкриття і функціонування об'єктів дозвільної системи; здійснення уповноваженими підрозділами Національної поліції України контролю і нагляду за дотриманням суб'єктами, які отримали дозволи на здійснення зазначеної діяльності, законодавства щодо функціонування дозвільної системи. Окрім цього, щодо дозвільної системи поліція має адміністративно-юрисдикційні повноваження із притягнення до адміністративної відповідальності за

порушення законодавства, що стосується дозвільної системи) [220, с. 11]. Окремо можна виділити адміністративну діяльність поліції, пов'язану із здійсненням внутрішньоорганізаційної адміністративної діяльності, тобто кадрове забезпечення поліції тощо, а також діяльність із розробки та впровадження стратегій, планів, які містять цілі, пріоритетні завдання діяльності поліції із забезпечення безпеки громад тощо.

Окрім елементів або складових безпеки громади та можливостей адміністративно-правовими методами і заходами забезпечувати безпеку громади, варто звернути увагу у просторовому сенсі межі діяльності Національної поліції України. Насамперед, звісно, безпека має підтримуватися у публічних (або громадських) місцях, водночас для кожного представника громади безпечним має бути середовище, де особа працює та відпочиває, у контексті превентивної діяльності та боротьби із домашнім насильством безпечне середовище має існувати у межах проживання кожного члена громади. Окремої уваги набуває в сучасних умовах і такий елемент буття людини, як безпечне віртуальне, цифрове середовище, в межах якого кожна людина проводить значний проміжок часу. Разом із тим, якщо дослідники вказували, що одним із елементів або заходів «community policing» (про цю концепцію або філософію взаємодії з громадою більш детально йтиме мова у третьому розділі дослідження) є постійна присутність поліції у публічних місцях задля формування відчуття безпеки у громадян, що поліція знаходиться поруч й забезпечує правопорядок, то в сучасних умовах поліція має бути присутньою у кіберпросторі або у цифровому середовищі, особливо на рівні громад (коли кожен представник громади має змогу в декілька запитів в телефоні розглянути, чим займається, наприклад, поліцейський офіцер громади).

Якщо розглядати значення цифрового середовища, то дослідники його позначають як: «соціально-технологічний простір, що містить забезпечені джерелами енергії комунікативно та інтегровано сумісні цифрові компоненти, завдяки яким суб'єкт має можливість здійснювати свої права в

різних сферах життєдіяльності» [23, с. 14]. Звісно, у цифровому середовищі кожен громадянин може здійснювати як свої права (наприклад, здійснювати електронні запити на отримання інформації й відповідно отримання інформації у електронному вигляді, подання заяв в електронному вигляді тощо), так само і порушувати права інших осіб у цифровому середовищі.

У контексті безпеки громади як об'єкта адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України також варто розглянути сучасні підходи та принципи, згідно з якими має здійснюватися таке забезпечення. У межах Програми розвитку ООН у Доповіді про розвиток людини 1994 року (United Nations Development Programme. Human Development Report 1994) щодо безпеки людини зауважувалося, що безпека людини має бути людиноцентричною та залежати від того, як люди живуть у суспільстві, де пропагується плюралізм, можливість реалізації та дотримання своїх прав, чи мають доступ до соціальних та інших можливостей для розвитку, чи перебувають люди в середині суспільства та громади у конфлікті чи у злагоді.

Безпека людини орієнтована на людей. Вона стосується того, як люди живуть і дихають у суспільстві, наскільки вільно вони здійснюють свій численний вибір, який доступ вони мають до ринку та соціальних можливостей, а також чи живуть вони в конфлікті чи в мирі. У Доповіді підкреслювалося, що безпека людини проявляється у двох аспектах: по-перше, безпека від фундаментальних загроз на кшталт голоду, хвороб або репресій; по-друге, захист від загроз у повсякденному житті вдома, на роботі або в межах громади. У доповіді також наголошувалося на превентивній складовій необхідності попередження ризиків замість ліквідації їх наслідків для безпеки людини [217, с. 24-25].

У цій Доповіді можна виокремити основні аспекти безпеки людини (як основи будь-якої громади): у питанні забезпечення безпеки пріоритетом має бути потреби людини. Інакше кажучи, розуміння безпеки має формуватися відповідно до потреб громадян, а не теоретичних або політичних концепцій

(на нашу думку, це означає примат інтересів людини та суспільства над «державними», інтересами влади тощо, особливо цей аспект у питанні безпеки громади як об'єкта адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України варто враховувати, маючи досвід перебування наших земель у складі тоталітарного Радянського Союзу, де людина була державним ресурсом, який можна було витратити на досягнення певних цілей, пов'язаних з інтересами держави). Тобто Національна поліція України має забезпечувати безпеку громади через призму протидії конкретним загрозам, які відчують мешканці певної громади, здійснювати адміністративну діяльність на основі таких потреб представників громади, а не лише виконуючи формалізовані завдання, які стоять перед поліцією. Особлива увага до забезпечення безпеки вразливих груп населення (діти, жертви домашнього насильства, пенсіонери, внутрішньо переміщені особи та ін.), а також ветеранів війни проти російського агресора (через масштаб війни після її завершення у нас буде не суспільство цивільних, до якого треба соціалізувати ветеранів, скоріше це буде суспільство ветеранів, до якого треба буде інкорпоровати інші групи суспільства); зміцнення довіри між поліцією та громадянами. Довіра до правоохоронних органів має існувати всередині громади задля формування відчуття безпеки в громаді серед її представників, поліцейські мають бути частиною громади; основним завданням забезпечення безпеки має бути запобігання правопорушенням, а не реагування на правопорушення, що вже відбулися; гендерно-орієнтовний підхід [27, с. 12]. Додамо, що людиноцентричний підхід до розуміння безпеки громади як об'єкта адміністративно-правового забезпечення Національною поліцією України повинно врахувати не лише фізичний стан відсутності загроз для громадян-членів громади, також психологічний та емоційний стан громадян та їх відчуття безпеки й поліцейські, які знаходяться всередині громад, мають працювати також і над формуванням у населення почуття безпеки, що їх громада завдяки діям поліції (звісно, у сукупності із багатьма іншими факторами й діяльністю органів державної

влади, місцевого самоврядування) є безпечною та комфортною для проживання, роботи та відпочинку, а у разі виникнення загроз, які не залежать від суб'єктивних можливостей поліції, поліцейські та громада як спільність нададуть усю необхідну допомогу й не залишать напризволяще особу із її проблемами (в наших реаліях це можуть бути наслідки дронowo-шахедного терору від росіян, часто жителі залишаються без житла або майна внаслідок влучання «шахеда» тощо). Зауважимо, що такий психологічний фактор, як впевненість у тому, що представник громади не залишиться без допомоги у випадку непередбачених негативних обставин суттєво впливає на відчуття безпеки.

Отже, із точки зору адміністративного права громадою можна назвати об'єднання жителів, які проживають на постійній основі в межах села, селища, міста, що є самостійними територіальними одиницями або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр, пов'язані між собою індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру, мають спільні інтереси у питанні організації життєдіяльності населеного пункту або їх об'єднання. Спільними інтересами жителів громади виступає й потреба у безпеці, її забезпеченні. Безпекою громади є захищеність важливих для громади суспільних інтересів, стан відсутності загроз для життя та порушення інших прав і свобод жителів громади, їх власності, нормального функціонування органів місцевого самоврядування та державної влади, які забезпечують реалізацію прав і свобод жителів громади, а також завдяки діям поліції сформоване відчуття безпеки та впевненості в отриманні усієї необхідної допомоги для громадян у випадку виникнення негативних життєвих обставин, пов'язаних із порушенням прав і свобод громадян або природними лихами тощо.

Особливостями безпеки громади як *об'єкта* забезпечення адміністративною діяльністю *Національної поліції України* є:

- *зادля її забезпечення існує необхідність у підтриманні стану правопорядку в громаді через застосування адміністративно-правових*

методів і засобів, стан, за яким дотримується у громаді правопорядок, безпосередньо впливає на стан безпеки громади, відсутності загроз правам і свободам жителів громади, публічним інтересам громади (у свою чергу правопорядком у сфері безпеки громади можна назвати стан суспільно-правового життя, який характеризується захищеністю громади, її жителів від загроз порушення прав і свобод представників громади, захищеності їх власності, нормальним функціонуванням органів місцевого самоврядування та державної влади, які забезпечують реалізацію прав і свобод жителів громади. Правопорядок у сфері безпеки громади є результатом взаємодії представників громади із правоохоронними органами, які забезпечують дотримання правопорядку (передусім Національною поліцією України));

- безпека громади у контексті адміністративної діяльності Національної поліції України здійснюється адміністративно-правовими методами і заходами безпеки громади у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, надання адміністративних послуг Національною поліцією, пов'язаних із забезпеченням безпеки громадян та контрольно-наглядової діяльності за дотриманням безпеки громади суб'єктами, які отримали дозволи, що стосуються зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

- діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади має будуватися на принципах людиноцентризму в розумінні безпеки (орієнтація на пріоритет потреб кожного представника громади та інтересів громади, а не на інтереси держави) та активної взаємодії поліції із громадою;

- важливим аспектом безпеки громади є не лише забезпечення Національною поліцією України фактичного стану відсутності загроз для громади (усунення яких є у межах компетенції поліції), але й формування у представників громади відчуття безпеки та впевненості, що Національна поліція України у межах компетенції надасть послуги з допомоги особам, які

з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребуватимуть такої допомоги;

- потреби громад у безпеці відрізняються залежно від того, чи громада є прифронтовою або в межах якої ведуться активні бойові дії;*

- адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України безпеки громади має відбуватися на основі детального аналізу потреб конкретної громади у сфері безпеки та відповідно до розуміння специфіки життя громади, залежно від її чисельності (особливості в інтересах у сфері безпеки жителів села та мільйонного міста суттєво відрізняються), а також на основі планів та концепцій забезпечення безпеки громади.*

1.2. Поняття, мета та завдання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади

У час повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України питання безпеки виходить на перше місце. Українці у лавах Збройних Сил України боронять національну безпеку та суверенітет, у лавах Національної поліції України забезпечують публічну безпеку та порядок в громадах. На нашу думку, важливим аспектом висвітлення будь-якої наукової проблеми є характеризування змісту її поняття. Тому понятійно-категоріальне питання термінопоняття «адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади» є актуальним та важливим для подальшого дослідження загальної проблематики такої діяльності. Важливо для досягнення результатів у питанні забезпечення безпеки громади окреслити мету такої діяльності та встановити чіткі завдання адміністративної діяльності поліції.

Разом із тим довіра громадянського суспільства до Національної поліції України підвищує ефективність діяльності поліцейських, а ефективна

діяльність поліцейських, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри до Національної поліції України як правоохоронного органу. Діяльність для громади, в межах громади – це базова ланка, де перетинаються інтереси громади у безпеці та діяльність у цій сфері поліцейських, саме в громадах народжується позитивне або негативне ставлення громадян до поліції. Через це окреслена проблематика набуває додаткової значущості.

Визначена проблематика дослідження передбачає окреслення декількох понятійно-категоріальних питань, а саме: визначення поняття «публічної безпеки» або «громадської безпеки», «адміністративної діяльності», «адміністративної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення безпеки громади».

При аналізі вітчизняного чинного законодавства необхідно звернути увагу на Закон України «Про національну безпеку України». П. 3 ч. 1 ст. 1 наводиться визначення громадської безпеки і порядку: «захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз» [152]. Тобто відсутність впливу загроз, що проявляється у стані захищеності важливих для суспільства та особи інтересів, свобод людини і громадянина, і є такою безпекою.

У свою чергу у Законі України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» законодавець застосовує термін громадської безпеки, а також громадського порядку. Ч. 1 ст. 1 окресленого Закону України зазначено, що громадська безпека – це «стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за

якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки» [159]. Законодавець наводить визначення громадської безпеки, але в подальшому в Законі України використовує термін «публічна безпека», наприклад, у ст. 21 вказано про орган, який уповноважений розглядати справи про правопорушення у сфері публічної безпеки і порядку. Ми вважаємо, що у наведеному Законі України законодавець розглядає поняття публічної та громадської безпеки як тотожні поняття.

У науковому середовищі існують різні підходи до визначення поняття громадської або публічної безпеки. А. Манжула застосовує термін «громадська безпека», яке означає певну загрозу, що може посягати на окремі цінності – життя, здоров'я, власність. Таким чином, громадська безпека виступає системою відносин, яка складається у процесі запобігання та усунення загроз життю, здоров'ю громадян, їх власності. Дослідник наводить поняття громадської безпеки у широкому розумінні як стан, в якому громадянам та державним об'єктам не загрожує жодна небезпека та не існує загрози щоденного порушення життя суспільства та функціонування державних та недержавних організацій [97, с. 10].

Також необхідно з'ясувати зміст поняття громади. У ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» використовується термін територіальної громади: «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [152]. Тобто адміністративна діяльність Національної поліції України щодо забезпечення безпеки розповсюджується на громаду села, селища, міста або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ та міст із єдиним адміністративним центром. У Законі України «Про Національну поліцію» застосовується термін «публічна безпека і порядок». Забезпечення публічної безпеки та порядку є одним із завдань поліції [154], тому ми будемо використовувати

термін саме публічної безпеки як уточнюючий термін у контексті завдань, покладених на Національну поліцію України.

Тобто публічна безпека у контексті громад може означати відсутність загроз життю та іншим правам і свободам громадян та їх власності конкретної громади (жителям села, селища або міста, а також добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром), стан захищеності важливих для громади та громадян цієї громади суспільних інтересів, нормального функціонування на території громади органів місцевого самоврядування та органів державної влади, що надають громадам певні послуги.

У питанні розуміння адміністративної діяльності, на думку Д. Приймаченка, це різновид державно-владної діяльності органів виконавчої влади, яка стосується широкого спектру суспільних відносин [141]. Енциклопедична література адміністративну діяльність розуміє так: «Адміністративна діяльність – це врегульована нормами адміністративного права діяльність органів державної влади, реалізована в адміністративно-правових формах із використанням адміністративно-правових методів владно-публічного регулювання для реалізації своєї компетенції» [40]. Важливим аспектом у наведеному визначенні є акцентування уваги на адміністративно-правових формах та методів регулювання певних суспільних відносин, оскільки Національна поліція України може здійснювати, наприклад, оперативно-розшукові заходи або негласні слідчі (розшукові) дії тощо. Ю. Кунев розглядає адміністративну діяльність у вигляді цілеспрямованої практичної діяльності учасників певних соціальних процесів, що мають на таку діяльність повноваження, щодо впорядкування та узгодження соціальних систем і процесів, застосовують методи і засоби, які притаманні владній діяльності [94, с. 65].

Ю. Кунев під адміністративною діяльністю розуміє цілеспрямовану практичну діяльність учасників соціальних процесів, що мають на те повноваження, в питаннях впорядкування та узгодження соціальних систем і

процесів, при цьому використовуючи методи, засоби та способи, які притаманні для владної діяльності [94, с. 43]. Під адміністративною діяльністю органів публічної влади дослідники також розуміють врегульований законодавством процес, обмежений наданими конкретними повноваженнями такому органу публічної влади, що здійснюється від імені держави задля задоволення певних суспільних інтересів [74, с. 65]. На думку С. Петкова та Л. Спицької, в адміністративній діяльності органів публічної влади є два основних елементи: це діяльність із виконання законів та нормативних актів управління та реалізація повноважень із надання обов'язкових для виконання вказівок, застосування адміністративного впливу і видання актів управління та організаційної діяльності апарату. Також адміністративна діяльність є врегульованою нормами адміністративного права контролюючою, сервісною державно-владною діяльністю [110, с. 80–82].

До створення Національної поліції України дослідники використовували конструкцію термінопоняття адміністративної діяльності органів внутрішніх справ (воно остаточно було скасовано у законодавстві України у 2015 році [146]), хоча за змістом це і є адміністративна діяльність поліції. Так, І. Голосніченко та Я. Кондратьєв під адміністративною діяльністю поліції розуміють урегульовану нормами адміністративного права її виконавчо-владну діяльність, яка спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, публічного порядку та безпеки, боротьбу із правопорушеннями [2, с. 7]. М. Корнієнко таку діяльність визначає як специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну та державно-владну діяльність з організації та здійснення охорони публічного порядку та безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень [5, с. 8]. В. Конопльов називає таку діяльність як урегульовану адміністративно-правовими нормами, виконавчо-владну, розпорядницьку діяльність, яка спрямована, з одного боку, на забезпечення виконання поставлених перед поліцією правоохоронних завдань щодо

сприяння реалізації нормативно закріплених прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, їх охорону та захист, охорону публічного порядку та безпеки, боротьбу із правопорушеннями, а з іншого – на упорядкування внутрішньосистемних відносин, які виникають із питань організації самої системи поліції, забезпечення необхідних умов для її функціонування [85, с. 138].

Дослідники також досліджують питання визначення адміністративної діяльності саме Національної поліції України. В. Куліков її розглядає як: «виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень, надання публічних послуг фізичним та юридичним особам» [2, с. 9]. О. Бандурко під адміністративною діяльністю поліції розуміє врегульовану нормами адміністративного права державно-владну, підзаконну та організаційно-розпорядчу діяльність, яка спрямована на надання поліцейських послуг та впорядкування внутрішньоорганізаційних поліцейських відносин задля забезпечення чіткої організації та функціонування підрозділів Національної поліції України [4, с. 16]. Під адміністративною діяльністю поліції інші автори розуміють врегульовану нормами адміністративного права специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність з організації та здійснення охорони прав людини [118, с. 18–20]. Також адміністративно-поліцейською діяльністю дослідники називають підзаконну, організаційно-розпорядчу, врегульовану нормами адміністративного права діяльність, яка пов'язана із застосуванням заходів адміністративного примусу у процесі реалізації Національною поліцією України своїх повноважень із забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності та охорони прав громадян [116, с. 14]. Авторський колектив під керівництвом В. Глуховеї наводить визначення адміністративної діяльності Національної поліції так: «це виконавчо-розпорядча, державно-владна діяльність з організації та

здійснення Національною поліцією функцій з охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення правопорушень адміністративно-правовими засобами та надання публічно-сервісних послуг» [1, с. 8].

Таким чином, адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади є врегульована нормами адміністративного права виконавчо-розпорядча, підзаконна та державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки громад (жителів села, селища або міста, а також добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром), що полягає у відсутності загроз життю та іншим правам і свободам громадян та їх власності у громаді, стан захищеності важливих для громади та громадян цієї громади суспільних інтересів, нормального функціонування на території громади органів місцевого самоврядування та органів державної влади, що надають громадам певні послуги, а також діяльність із забезпечення організації та функціонування підрозділів Національної поліції України. Стан захищеності передбачає відсутність як фізичних загроз, так і загроз у цифровому середовищі або кіберпросторі.

Перед тим, як переходити до визначення мети та завдань адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення громади, варто звернути увагу ще на принципи та ознаки такої діяльності. Якщо говорити про принципи адміністративної діяльності Національної поліції України, варто звернутися до тих принципів, які зазначені у Законі України «Про Національну поліцію», яким присвячено II розділ Закону. Основним принципом виступає принцип верховенства права. Він передбачає, що людина, її права і свободи визначаються найвищими цінностями та визначають зміст та спрямованість діяльності держави [154]. Дотримання принципу верховенства права (ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію»), власне, відрізняє правоохоронний орган демократичної, соціальної і правової держави від карально-репресивного органу у недемократичних

режимах, де основним завданням діяльності «поліції» є захист інтересів правлячої еліти, партії або конкретного «лідера», який узурпував владу. З урахуванням контексту нашого дослідження зауважимо, що враховуючи принцип верховенства права поліцейські у своїй діяльності мають служити інтересам у забезпеченні безпеки життя, здоров'я жителів громади, в межах якої вони виконують свої повноваження із надання поліцейських послуг.

Принцип дотримання прав і свобод людини (ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію») передбачає забезпечення дотримання таких гарантованих Конституцією та Законами України прав і свобод під час виконання своїх завдань, також поліція має сприяти їх реалізації. Обмеження прав і свобод може відбуватися лише на підставах та в порядку, визначених українським законодавством. Наприклад, якщо буде введений правовий режим воєнного стану тощо, то поліцейські можуть у конкретних громадах здійснювати заходи із дотримання правового режиму воєнного стану [161].

Принцип законності (ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію») передбачає, що поліцейські мають діяти виключно відповідно до наданих їм законами та підзаконними актами повноважень та у визначених процесуальними нормами процедур [154].

Принцип відкритості та прозорості (ст. 9 Закону України «Про Національну поліцію») ставить вимогу перед поліцією діяти на засадах відкритості та прозорості, інформування органів державної влади та місцевого самоврядування, громадськості про свою діяльність [154]. Отже, поліція повинна систематично інформувати про свою, у тому числі й адміністративну, діяльність щодо забезпечення безпеки орган місцевого самоврядування конкретної громади, а також представників громадськості, тобто активного громадянського суспільства.

Стаття 10 Закону України «Про Національну поліцію» визначає принцип політичної нейтральності, тобто незалежності від політичних партій та громадських об'єднань [154]. Цей принцип особливо важливий в умовах діяльності поліцейських у громадах, оскільки на практиці на рівні громад

місцеві бізнесмени (які часто впливають на місцевому рівні на політичне життя) із значними фінансовими статками на рівні громади села, селища або міста можуть мати суттєвий вплив на органи державної влади (на відповідному рівні, звісно) та місцевого самоврядування. Водночас, якщо ідея застосування у власних політичних цілях поліції на загальнодержавному рівні сприймається громадянами як певна абстракція, то використання поліції у власних, у тому числі й політичних, інтересах у громаді жителі громади можуть відчувати на собі особисто. І це має конкретні прояви у повсякденному житті громади.

Ключовим принципом для взаємодії із громадами є принцип, визначений у ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію України», – взаємодії з населенням на засадах партнерства. Адміністративна діяльність поліції має здійснюватися у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, вона спрямована на задоволення їхніх потреб. Тобто на законодавчому рівні визначений принцип відповідності діяльності поліції потребам громад. П. 2 ст. 11 зазначено, що з метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів та підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад [154]. Цей принцип зобов'язує здійснювати моніторинг потреб громад, вивчення наявних проблем, моделювання впливу специфіки регіону на правопорядок у територіальних громадах. Звісно, якщо подивитися на прикордонну громаду у західній області України, у неї будуть зовсім інші проблеми (вплив на регіон контрабанди тощо), ніж у громад, що розташовані в регіоні, де існує проблема у незаконному видобутку бурштину, чи громад, які знаходяться у близькості до зони проведення АТО/ООС. Пунктом 3 ст. 11 зазначеного Закону України визначено дуже важливу норму, що стосується діяльності поліції загалом та на рівні громад зокрема, яка відрізняє знову ж таки поліцію як правоохоронну інституцію демократичної, соціальної і правової держави від

поліції недемократичних режимів – рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності поліції [154]. Довіра формується якраз на рівні громад сіл, селищ та міст. Статтею 12 Закону України «Про Національну поліцію України» передбачено принцип безперервності, що означає безперервне та цілодобове виконання поліцією своїх завдань.

Ми у свою чергу вважаємо за доцільне зупинитися на висвітленні концепції «Community policing» та важливості взаємодії між громадою та поліцією й необхідності вивчати потреби громади. Науковець О. Проневич пише: «Загальне визначення ідеї партнерства поліції з громадськістю можна визначити так – це усвідомлення поліцією необхідності урахування думки й побажань громадськості у визначенні та оцінюванні своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення й вирішення місцевих проблем, яка має бути орієнтована на превенцію правопорушень» [164, с. 603]. «Community policing» називають концепцією, стратегією або філософією діяльності поліції. Розробив її у першій половині XIX ст. Р. Піль, міністр внутрішніх справ у Великій Британії, коли у Лондоні заснував муніципальну поліцію й запропонував ряд принципів, на яких має базуватися діяльність поліції у громаді. У діяльності поліції основна увага має приділятися превентивній складовій, тобто профілактиці та попередженням правопорушень (адміністративна превентивна діяльність поліції займає ключове місце в адміністративній діяльності поліції загалом); прослідковується закономірність між ефективністю діяльності поліції та схвалення громадськістю її діяльності, дій та поведінки поліцейських, водночас, поліція має своїми діями викликати повагу до себе зі сторони громадськості; поліція має сприяти мотивації представників громади дотримуватися правопорядку та не порушувати закони; поліція під час виконання своїх повноважень застосовує силу примусу, але необхідність його застосування зменшується у разі підвищення рівня довіри зі сторони громади; прихильність зі сторони громади необхідно здобувати не шляхом потурання певним думкам

громадськості (чи окремих представників), а служінням закону, дотримання принципу політичного нейтралітету, надання допомоги усім представникам громади незалежно від раси чи статі, соціального становища тощо, проявляючи гуманізм та демонструючи готовність йти на ризик заради дотримання правопорядку; поліція має застосовувати силу лише після того, як спробує усі інші шляхи владнання конфлікту; поліція у своїй діяльності має враховувати факт, що поліція і є громадськістю, а громадськість – що поліцейські – її природня частина, поліція має представляти інтереси суспільства і громади, відповідно поліцейським платять за те, щоб вони діяли в інтересах суспільства та його добробуту, добробуту громади; ефективність діяльності поліції визначається відсутністю правопорушень, а не фактичні показники діяльності поліції щодо боротьби із злочинністю [210]. Такі запропоновані ще у XIX ст. принципи чудово адаптуються для сучасної діяльності поліції в Україні.

«Community policing» наразі є однією із головних моделей правоохоронної діяльності в країнах Європейського Союзу та Північної Америки. Та для кожної країни існує своя специфіка застосування принципів «Community policing». О. Костюшко з цього приводу пише: «Якщо запитати у 10 людей з різних країн, що таке «Community Policing», отримаємо 10 різних відповідей. Проте спільне бачення буде полягати у тому, що поліція може ефективно здійснювати свою правоохоронну функцію лише за умови постійної взаємодії і комунікації з населенням. Розуміння необхідності співпраці поліції та громади існує уже давно в усіх розвинутих державах. Втім модель такої співпраці різна, вона змінюється з плином часу та підлаштовується під актуальні вимоги суспільства» [89]. Таким чином, концепція «Community policing» гармонійно відповідає принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію України», та є орієнтиром і дороговказом у побудові ефективної взаємодії між поліцією та громадами сіл, селищ, міст або добровільних

об'єднань жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр.

У питанні ознак адміністративної діяльності Національної поліції України зауважимо, що вони відрізняють її від адміністративної діяльності інших центральних органів виконавчої влади або від діяльності інших підрозділів поліції (наприклад, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність). Однією із головних ознак можна назвати виконавчо-розпорядчий характер такої діяльності. Виконавча діяльність поліцейських полягає у виконанні законів та підзаконних актів із питань захисту прав і свобод громадян, боротьбі із кримінальними або адміністративними правопорушеннями, охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки. Розпорядча діяльність проявляється у виданні наказів або розпоряджень та інших нормативно-правових актів, у організації виконання таких актів та контролю за їх виконанням. Другою ознакою є державно-владна діяльність, яка полягає у здійсненні адміністративно-правових повноважень, поліцейські мають повноваження давати обов'язкові для виконання приписи, вказівки, а також застосовувати примусові заходи впливу. Організаційний характер, оскільки адміністративна діяльність поліції є діяльністю організуючою (виражається у діяльності керівників та посадових осіб щодо вирішення практичних завдань під час виконання посадових обов'язків. Такі обов'язки полягають у вирішенні питань, пов'язаних із забезпеченням функціонування системи управління поліцією, координування взаємодії із громадськістю та органами місцевого самоврядування територіальних громад, організацією повсякденної роботи поліцейських, здійсненню матеріально-технічного, кадрового або інформаційного забезпечення їх діяльності. Ще однією особливістю є підзвітність та підконтрольність зі сторони громадськості (так званий громадський контроль за діяльністю поліції), оскільки громадський контроль не може здійснюватися щодо, наприклад, оперативної діяльності поліції. Підконтрольність громадськості натомість є обов'язковою ознакою

адміністративної діяльності поліції. Ще однією особливістю є профілактична спрямованість адміністративної діяльності поліції, яка здійснюється патрульною поліцією, ювенальною превенцією, поліцейськими офіцерами громад (на нашу думку, позитивне нововведення у діяльності поліції, пілотний проект стартував у 2019 році), підрозділами, які займаються наданням адміністративних послуг (дозвільна система) [1, с. 10–13]. Отже, як ми вже зауважували, у контексті діяльності із громадами та концепцією «Community Policing» превентивна діяльність є характерною ознакою та пріоритетною в адміністративній діяльності поліції у питанні запобігання виникнення різних небезпек для життя, здоров'я та добробуту жителів територіальних громад. Також адміністративна діяльність у громадах тісно пов'язана із громадськістю завдяки такій формі взаємодії із населенням, як громадський контроль за діяльністю поліції.

Таким чином, можна стверджувати, що основні принципи адміністративної діяльності поліції наведені у Законі України «Про Національну поліцію», серед яких у питанні взаємодії із громадами ключовим є принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства. Цей принцип зобов'язує здійснювати моніторинг потреб громад, вивчення наявних проблем, моделювання впливу специфіки регіону на правопорядок у територіальних громадах, а також передбачає таку форму громадського контролю за діяльністю поліції, як інформування про свою діяльність органам місцевого самоврядування (звітування перед ними) та представникам громадськості, інформування у засобах масової інформації та на офіційних вебсайтах тощо. Концепція «Community Policing» уособлює фактичне втілення принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, відповідно її основні положення на кшталт вивчення думки конкретних громад щодо їх потреб і проблем у питанні забезпечення правопорядку, пріоритет превентивної діяльності та запобігання правопорушенням у діяльності поліції, налагодження взаємодовіри та ефективної взаємодії між представниками громади та поліцейськими, які

здійснюють повноваження у межах громад. Відповідно така концепція потребує поглибленого вивчення та впровадження її у подальшу діяльність поліції.

Існує ряд ознак, що виділяють адміністративну діяльність поліції від інших видів діяльності підрозділів поліції (оперативно-розшукової діяльності тощо). І серед них ключовими є такі ознаки, як наявність громадського контролю за діяльністю поліції, оскільки поліція зобов'язана інформувати громадськість, громади про здійснену роботу, громади можуть впливати на кадрову політику у поліції тощо, а також ознака, що профілактична або превентивна складова адміністративної діяльності поліції є пріоритетною та найсуттєвішою у такій діяльності.

Наступним елементом, який необхідно окреслити для кращого розуміння змісту адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, є встановлення мети такої діяльності. Для початку варто розглянути загальну мету діяльності Національної поліції України, оскільки мета адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади є частиною, складовою в загальній конструкції мети діяльності поліції.

Наприклад, Д. Катрич розглядає мету діяльності Національної поліції України як служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку та пов'язаний із цим обов'язок суворо обмежуватися власними визначеними повноваженнями, утримуючись від будь-яких свавільних дій. При цьому при виконанні основної мети буде досягнута другорядна мета діяльності поліції – повернення довіри населення до поліцейських [77, с. 20]. С. Попова вважає, що «метою поліції є сприяння безпеці та зниження кількості випадків громадських заворушень; зниження рівня злочинності та тяжкості злочинів; сприяння здійсненню правосуддя таким чином, щоб підтримувати довіру населення до закону» [128, с. 203]. Відштовхуючись від такого визначення, зазначаємо, що загалом метою діяльності поліції в громаді є сприяння

безпеці, зниження рівня правопорушень та підтримання довіри представників громади до поліції.

А. Крищенко вважає, що загальною метою діяльності Національної поліції України є сприяння забезпечення добробуту в суспільстві через виконання поставлених перед нею завдань та пропонує викласти ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» в новій редакції: «Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, мета діяльності якого полягає в сприянні забезпечення добробуту в суспільстві через виконання поставлених перед ним завдань» [92, с. 126].

Д. Денисюк під метою функціонування державного органу розуміє довгострокову нормативну орієнтацію, що визначається законом, положенням, статутом або іншим нормативним правовим актом, і яка виражається у безперервному вирішенні завдань, що виникають, шляхом здійснення певних публічно-правових функцій [48, с. 100]. Дослідник пише: «Мета – це результат, на досягнення якого спрямована вся діяльність органів Національної поліції України. Мета діяльності органів Національної поліції України визначається їхнім правовим статусом, місцем і роллю в державі. Водночас завдання органів Національної поліції України є похідними від мети, що стоїть перед ними. Вони конкретизують мету та визначають засоби її досягнення. У зв'язку із зазначеним основою метою діяльності органів Національної поліції України відповідно до нормативно-правових актів є забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» [48, с. 100-101].

Тобто мета діяльності поліції взаємопов'язана та нерозривна із завданнями, які визначені нормативно-правовим актом, що регулює діяльність центрального органу виконавчої влади, мета полягає у виконанні поставлених завдань. Д. Оверченко за цією логікою на прикладі превентивної складової на основі аналізу змісту статей Закону України «Про Національну поліцію України» та інших нормативно-правових актів, що регулюють

діяльність Національної поліції України, під метою превентивної діяльності органів Національної поліції України називає забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення; забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; контроль за дотриманням правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; запобігання та припинення насильства в сім'ї; контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система [103, с. 16]. Тобто метою діяльності виступає забезпечення завдань відповідно до повноважень конкретного структурного підрозділу поліції.

У Європейському кодексі поліцейської етики зазначаються цілі поліції в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права (на нашу думку, підкреслення того, що поліція має діяти саме в демократичному суспільстві та в умовах верховенства права, важливе, оскільки саме це впливає на усю філософію діяльності та існування правоохоронного органу як сукупності людей, наділених повноваженнями, що служать інтересам власного народу, суспільства): забезпечення публічного порядку, правопорядку в

суспільстві; захист і дотримання основоположних прав і свобод людини, що закріплені у Європейській конвенції з прав людини; запобігання та протидія злочинності; виявлення злочинів; надання допомоги та послуг громадянам [167].

Д. Ластович використовує термінопоняття мети запровадження поліцейських послуг, під яким варто розуміти результат (результати), якого (яких) прагне досягти влада, наділяючи правоохоронні органи відповідними функціями та повноваженнями щодо надання ними зазначених послуг [95, с. 141]. Відповідно цілями запровадження поліцейських послуг науковець називає наступні: зробити поліцію захисником прав і свобод громадян, прав та законних інтересів суспільства; повернення довіри населення шляхом наближення правоохоронців до громадян через їх максимальне залучення до роботи на вулицях (що відповідає загальному спрямуванню впровадження у діяльності поліції філософії або концепції Community Policing); підвищення якості та ефективності взаємодії правоохоронців з усіма інститутами громадянського суспільства, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; забезпечення високого рівня мобільності та оснащення поліцейських; оптимізація організаційно-функціональної та штатної структури поліції, витрат на їх утримання [95, с. 142]. *Якщо розглядати таку логіку мети поліції, то під метою адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади варто вважати досягнення стану безпеки у громаді, відсутності загроз та мінімізації ризиків. Такий стан поліція має досягати адміністративно-правовими методами і засобами відповідно до наданих повноважень представникам поліції.*

М. Тельний у контексті діяльності поліції щодо захисту прав фізичних осіб-підприємців про мету пише наступне: «Встановлено, що метою діяльності Національної поліції у сфері захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності є служіння суспільству, виявлення, попередження (превенція), припинення правопорушень, а також

забезпечення реалізації прав і законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності шляхом надання публічно-сервісних послуг» [178, с. 92–93].

Мета адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади полягає у підтриманні в громаді із використанням адміністративно-правових методів і засобів стану правопорядку, який характеризуватиметься відсутністю ризиків та загроз порушення прав представників громади, інтересам громади, та формуватиметься у представників громади відчуття безпеки через неухильне та ефективне служіння поліцейських інтересам громади у сфері безпеки.

Завдання Національної поліції України закріплені законодавчо. У ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» визначені чотири основні завдання, а саме: надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку (важливий елемент щодо забезпечення безпеки громади, оскільки значну частину часу та життя представник громади перебуває саме у громадських місцях); охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави (загрози життю і здоров'ю представників громади, порушення їх майнових прав); протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (кожен представник громади має бути впевненим, що у випадку надзвичайних ситуацій він не залишиться без допомоги із боку не лише громади, але й поліції України, що сприяє формуванню відчуття безпеки у представників громади) [154].

Якщо звертатися до змісту поняття «завдання», то Великий тлумачний словник української мови містить наступне визначення: «1) наперед визначений, запланований для виконання роботи, справа тощо; 2) настанова, розпорядження виконати певне доручення; 3) мета, до якої прагнуть; 4) те, що хочуть здійснити» [35, с. 378]. Д. Ластович під завданнями поліцейських послуг називає визначені на законодавчому рівні конкретні проблеми, які мають бути вирішені шляхом надання, власне, поліцейських послуг

[95, с. 142]. О. Резнік завданнями правоохоронних органів (у контексті діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки) вважає короткострокові цілі організації та діяльності правоохоронних органів, що спрямовані на досягнення дострокової мети – захист фінансово-економічних інтересів держави від внутрішніх та зовнішніх загроз [169, с. 378].

М. Тельний пише, що завдання, які стоять перед поліцією, є способом поетапного досягнення визначеної законодавчо мети за допомогою виконання дій та засобів, спрямованих на її досягнення. Тому завдання і мета взаємопов'язані між собою, але відрізняються за суттю, змістом і значенням [178, с. 64–65]. В. Чумак зауважує, що завдання діяльності поліції виступають складовими елементами мети такої діяльності та означають цілі, досягнення яких бажане до визначеного моменту в часі в межах періоду, на який розраховано управлінське рішення органу або підрозділу поліції. Дослідник класифікує завдання поліції за сферами діяльності: стратегічні; сфера забезпечення особистої безпеки громадян; сфера захисту колективного й індивідуального майна; забезпечення правил дорожнього руху; сфера захисту суспільства та держави від протиправних посягань; сфера забезпечення публічного порядку та безпеки тощо [195, с. 13-14].

Звісно, завдання Національної поліції України, визначені у Законі України «Про Національну поліцію», мають загальний характер і стосуються усіх підрозділів, які входять до складу поліції. Відповідно кожен конкретний підрозділ займається певною функцією відповідно до загальних завдань (кримінальна поліція, досудове розслідування займаються забезпеченням протидії злочинності; патрульна поліція забезпечує публічну безпеку та порядок і надає у межах, визначених законом, послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (у наш час ще й внаслідок бойових дій) [59, с. 118; 77, с. 21].

Якщо розглядати завдання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади відповідно до видів зовнішньо-організаційної адміністративної діяльності поліції, яка пов'язана із практичною реалізацією завдань поліції, метою якої є виявлення, попередження, припинення правопорушень та забезпечення реалізації прав і свобод громадян шляхом надання публічно-сервісних послуг, то ці завдання стосуватимуться декількох основних напрямів. Загалом у межах зовнішньо-адміністративної діяльності підрозділи поліції забезпечують виконання завдань, пов'язаних із реалізацією та формуванням (це дуже важливий аспект) державної політики у сферах підтримання публічної безпеки і порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху; охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства; протидії злочинності; організації дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї. Такі відносини виникають між підрозділами поліції та іншими органами, підприємствами та установами, організаціями, посадовими особами, а також громадянами [1, с. 18]. Авторський колектив на чолі з В. Глуховею виділяє такі напрями зовнішньо-організаційної адміністративної діяльності: 1) обліково-реєстраційна (реєстрація заяв, повідомлень та іншої інформації про правопорушення та інші події; реєстрація справ про адміністративні правопорушення та інше); 2) дозвільно-ліцензійна (видача дозволів та ліцензій у сфері дозвільної системи; погодження документів у сфері безпеки дорожнього руху та інше); 3) адміністративно-юрисдикційна (здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення; виконання адміністративних стягнень); 4) контрольно-наглядова (здійснення нагляду за дотриманням правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху, адміністративного нагляду тощо); 5) охоронна (забезпечення охорони власності фізичних та юридичних осіб); 6) профілактична (профілактика правопорушень у громадських місцях та з боку осіб, схильних до їх вчинення) [1, с. 18]. Авторський колектив за редакцією П. Ткачука серед видів адміністративної діяльності поліції розглядає: забезпечення публічної

безпеки і порядку; здійснення дозвільної системи; забезпечення діяльності спеціальних установ; забезпечення реалізації прав громадян на свободу пересування та вільний вибір місця проживання; контроль за безпекою дорожнього руху транспорту й пішоходів; конвоювання заарештованих і засуджених; забезпечення охорони об'єктів [3, с. 48].

У контексті забезпечення саме безпеки громади можна виділити такі завдання, що передбачені адміністративною діяльністю Національної поліції України, видами адміністративної діяльності поліції та основними напрямками такої діяльності:

- забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді через превентивний або профілактичний напрям діяльності поліцейських в громаді, через дисциплінуючий вплив, пов'язаний із адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції;

- забезпечення дотримання прав і свобод громадян через організацію дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності, а саме: надання адміністративних послуг та нагляд за дотриманням законодавства щодо дотримання правил дозвільної системи. Через надання дозволів на, наприклад, купівлю, зберігання та носіння зброї представник громади може реалізувати свої права на забезпечення власної безпеки. Водночас через процедуру надання таких дозволів забезпечуються й права на безпеку інших, оскільки надання дозволу передбачає певні цензи-запобіжники. Або, наприклад, безпека представників громади забезпечується через контрольно-наглядові дії щодо дотримання правил безпечного зберігання вибухових матеріалів промислового призначення тощо, порушення яких може загрожувати безпеці громади й породжувати певні ризики порушень прав громадян;

- забезпечення безпеки дорожнього руху (досягається у контексті адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, контрольно-наглядової та дозвільно-ліцензійної діяльності). Дисциплінуючий вплив адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції або, наприклад, уникати виникненню

ризиків безпеці представників громади через процедури погодження та оформлення маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів). Дорожній рух несе значні ризики для представників громади у випадку порушення правил дорожнього руху тощо;

- протидія та запобігання домашньому насильству як елемент безпеки прав і свобод громадян у сім'ї (безпека кожного громадянина має забезпечуватися не лише у публічних місцях, в якості учасника дорожнього руху, але й вдома, тому ми виділяємо як окреме завдання, акцентуючи увагу на його важливості, оскільки громада не буде безпечною для громадян у випадку систематичного здійснення домашнього насильства). Забезпечується такими адміністративно-правими методами і засобами, як винесення уповноваженим працівником поліції термінового заборонного припису стосовно кривдника тощо. Водночас завданням поліції є інформування громадян про можливості для жертв домашнього насильства отримати допомогу у притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі тощо;

- організація вивчення потреб громади та формування на їх основі підготовки та видання документів розпорядчого та плануючого характеру, які визначатимуть пріоритетні напрями адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, принципи взаємодії із громадою під час виконання своїх обов'язків, основні індикатори та показники результативності успішності забезпечення безпеки громади;

- забезпечення безпечного цифрового середовища для представників громади (згідно з п. 5 ст. 1 Закону України застосовується термін «кібербезпека»: «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі» [157]). В Україні існує Департамент кіберполіції Національної

поліції України, спеціальним завданням якого є реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності; завчасне інформування населення про появу нових правопорушень у сфері кібербезпеки; впровадження програмних засобів для систематизації кіберінцидентів [28, с. 172].

Таким чином, завдання із забезпечення безпеки громади стосується безпосереднього середовища життєдіяльності представників громади – публічних місць (зони відпочинку, роботи), дорожнього руху; кіберпростору або цифрового середовища (де громадяни проводять значний проміжок свого часу); безпеку особи вдома (не у «фізичному» розумінні, а у питанні забезпечення права на повагу до честі та гідності та інших прав у парадигмі взаємовідносин людини в сім'ї).

1.3. Нормативне забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію» Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, який діє на основі принципу законності, тобто діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [154]. Таким чином, уся діяльність поліції, повноваження поліцейських та процедурні аспекти реалізації таких повноважень та виконання завдань, покладених на поліцію, має відбуватися виключно відповідно до положень нормативно-правових актів. Тому багато в чому ефективність діяльності Національної поліції України залежить не лише від високоякісних кадрів, але й від вдалого нормативно-правового забезпечення.

Наголосимо також, що у демократичній, соціальній і правовій державі діяльність поліції не може здійснюватися поза правовими рамками, бо

нормативно-правовий елемент виконує функцію окреслення меж діяльності поліції [107, с. 279, 283; 197, с. 84]. Підкреслюючи важливість нормативно-правового забезпечення регулювання суспільних відносин у сфері повноважень поліції, зазначимо, що нормативно закріплюються: 1) система повноважень поліцейських; 2) форми, види і напрями та допустимі межі поліцейської діяльності; 3) системи об'єктів та предметів правоохоронної діяльності; 4) розподіл функцій між підрозділами поліції та їх працівниками; 5) основні положення взаємодії суб'єктів правоохоронної діяльності; 6) юридичний захист інтересів громадян; 7) система заходів юридичного примусу задля забезпечення інтересів суспільства щодо захисту прав і свобод громадян [30, с. 19–20]. Разом із тим виокремимо документи стратегічного або плануючого характеру, які затверджуються нормативно-правовими актами та містять норми про пріоритетні цілі, орієнтири, моделі діяльності поліції на найближчу перспективу.

Доцільно також у питанні розуміння нормативного забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади вказати на визначення М. Щирука щодо нормативного закріплення адміністративно-правових інструментів у сфері забезпечення національної безпеки як сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення національної безпеки і спрямовані на ефективну, своєчасну реалізацію та застосування правоохоронними органами адміністративно-правових інструментів, які спрямовані на запобігання та протидію реальних і потенційних загроз національній безпеці, на відновлення безпекового середовища, збереження національних цінностей координації з метою реалізації своїх повноважень у сфері забезпечення національної безпеки [203, с. 3-4; 196, с. 87]. Нормативним забезпеченням адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади виступає сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки громади і визначають адміністративно-правовий статус підрозділів поліції (до їх меж компетенції

входить забезпечення безпеки громади), види та напрями адміністративної діяльності, повноваження та процесуальні аспекти реалізації повноважень із забезпечення безпеки громади, пріоритетні цілі та завдання, досягнення яких спрямоване на протидію та запобігання загроз безпеці громади, підвалини взаємодії поліції та громади, інститутів громадянського суспільства щодо забезпечення безпеки громади.

Для висвітлення питання нормативного забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади варто спочатку звернути увагу на підходи щодо класифікації нормативно-правових актів, які регулюють певні суспільні відносини, пов'язані із виконанням Національною поліцією України своїх повноважень. С. Шевченко у своєму дисертаційному дослідженні про адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку класифікує нормативно-правові акти наступними підставами: за юридичними властивостями; за органами, що їх видають; за характером компетенції органів, які видають правові акти; за територією дій. У сфері забезпечення публічного порядку С. Шевченко пропонує таку класифікацію: нормативні акти, що визначають правила публічного порядку та/або встановлюють відповідальність за їх порушення, визначають або забороняють певну поведінку осіб у зв'язку з необхідністю забезпечення прав і свобод людини та громадянина, передбачених Конституцією України; нормативні акти, що визначають правовий статус спеціальних суб'єктів, які здійснюють забезпечення публічного порядку, встановлюють гарантії їх діяльності у цій сфері, регламентують організацію забезпечення публічного порядку, умови вирішення суперечностей і конфліктів, які виникають у зазначеній галузі; нормативні акти, що визначають засади участі місцевого самоврядування, громадськості та недержавних організацій правоохоронного спрямування у забезпеченні публічного порядку, регулюють питання участі інших суб'єктів у забезпеченні публічного порядку [199, с. 7]. Такий підхід до класифікації нормативно-правових актів вдалий у випадку їх групування за напрямками

адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади відповідно до завдань, зазначених у підрозділі 1.2. дисертаційного дослідження.

У контексті адміністративної діяльності патрульної поліції О. Мердова і Д. Дронік із масиву нормативно-правових актів розподіляють його на дві групи: загальні нормативно-правові акти, дія яких поширюється на всі підрозділи Національної поліції України або регулюють суспільні відносини, дотичні до діяльності патрульної поліції; спеціальні нормативно-правові акти, що конкретизують повноваження діяльності підрозділів патрульної поліції. Такі спеціальні акти у свою чергу поділяються за наступними критеріями: нормативно-правові акти, що визначають контрольні повноваження патрульної поліції; нормативно-правові акти, що визначають дозвільні повноваження патрульної поліції; нормативно-правові акти, що визначають адміністративно-юрисдикційні повноваження зазначених підрозділів; нормативно-правові акти, що визначають повноваження з реалізації заходів адміністративного примусу (на нашу думку, таку групу можна віднести до адміністративно-юрисдикційних); нормативно-правові акти, що визначають організаційно-управлінські аспекти їх діяльності [54, с. 58]. *За такою логікою можна нормативно-правові акти, норми яких стосуються адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади, поділяти на нормативно-правові акти, що визначають повноваження органів поліції у сфері ліцензійно-дозвільної діяльності, надання адміністративних послуг, а також контрольно-наглядові повноваження із забезпечення дотримання законодавства щодо правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху в громаді; що визначають адміністративно-юрисдикційні повноваження поліцейських у сфері забезпечення безпеки громади; що визначають організаційно-управлінські аспекти діяльності підрозділів поліції, які забезпечують безпеку громади.*

І. Бойко серед основних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність Національної поліції України, виділяє 7 взаємопов'язаних груп:

1) основні конституційні (Конституція України, Декларація про державний суверенітет України); 2) міжнародно-правові акти (на думку С. Чирика, міжнародно-правові акти можна поділити на всесвітні та регіональні акти, що стосуються прав людини; міжнародні документи, присвячені діяльності поліції та забезпеченню такої діяльності; акти, прийняті міжнародними організаціями, які покликані розробляти стандарти у певній конкретній сфері діяльності поліції, підрозділів поліції [191, с. 9;192]); 3) кодифіковані Закони України та Закони України; 4) укази та постанови Верховної Ради України; 5) укази Президента України; 6) постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України; 7) накази МВС України [30, с. 20]. Тобто розподіл йде за критеріями юридичної сили, приналежності до національного законодавства чи міжнародних документів та суб'єктів, які приймають акти та зовнішньою формою.

Колектив авторів на чолі з В. Глуховею наводить у порядку 15 позицій щодо основних нормативно-правових актів, що визначають адміністративну діяльність Національної поліції України. Першим актом зазначає Конституцію України; другу позицію займають міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (загалом 8 міжнародних документів, серед яких Європейський кодекс поліцейської етики; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та ін.); третім йде Закон України «Про Національну поліцію»; четвертим – Кодекс України про адміністративні правопорушення; п'ятим – Кримінальний процесуальний кодекс України; шостим – Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»; сьомим – Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»; восьмим – Положення про Міністерство внутрішніх справ України; дев'ятим – Положення про Національну поліцію; десятим – Положення про патрульну службу; одинадцятим – Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України.; дванадцятим – Наказ МВС України «Про

затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»; тринадцятим – Наказ МВС «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції»; чотирнадцятим – Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі»; п'ятнадцятим – наказ МВС України «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів» (втратив чинність) [1, с. 39].

Закон України «Про правотворчу діяльність» законодавчо у ст. 19 визначив за юридичною силою ієрархію нормативно-правових актів: 1) Конституція України; 2) чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 3) Закони України; 4) постанови Верховної Ради України, укази Президента України; 5) постанови Кабінету Міністрів України; 6) накази міністерств; 7) нормативно-правові акти інших державних органів; 8) постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим приймаються; 9) акти обласних державних адміністрацій; 10) накази міністерств Автономної Республіки Крим; 11) акти Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; 12) акти районних державних адміністрацій; 13) акти органів місцевого самоврядування [162].

Д. Беззубов до критеріїв класифікації нормативно-правових актів відносить юридичні властивості адміністративно-правових актів, функціональну роль, область та сферу застосування, дію в просторі, дію в часі, форму вираження, характер компетенції органів, які приймають акт, їх найменування [22, с. 290]. Т. Гуржій поділяє їх за юридичним змістом та силою, способом прийняття, дією в часі, сферою дії, за способом набуття та припинення дії [43, с. 34]. Р. Розумяк пропонує основною підставою для

класифікації нормативно-правових актів вважати юридичну силу документа, суб'єктний склад учасників правотворчості, сферу застосування нормативно-правового акта. Основним критерієм дослідник називає саме юридичну силу нормативно-правового акта та здійснює основний поділ на законодавчі та підзаконні акти. Тому критерій юридичної сили, характеризуючи внутрішні властивості юридичних документів, визначає їх місце в загальній системі нормативно-правового забезпечення. Тож науковець пропонує здійснювати характеристику системи нормативно-правових актів у певній сфері регулювання суспільних відносин в залежності від юридичної сили нормативно-правових актів із застосуванням принципу їх поділу на законодавчі та підзаконні [171, с. 100].

М. Цвік та О. Петришин поділяють нормативно-правові акти за п'ятьма основними критеріями, а саме: за юридичною силою (тобто закони та підзаконні акти); за суб'єктами правотворчості; обсягом і характером дії (загальної дії та ін.); галузевою належністю (акти адміністративного права тощо); зовнішньою формою вираження – закони, укази, постанови, рішення, положення, накази тощо) [61, с. 281]. Л. Андрусів наводить наступну систему нормативно-правових актів за ієрархією: «Закони України: 1) Конституція України як Основний Закон України та закони про внесення змін до Конституції України; 2) закони України. Підзаконні нормативно-правові акти України: 1) постанови Верховної Ради України нормативно-правового змісту; 2) укази Президента України; 3) постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; 4) накази міністерств; 5) накази центральних органів виконавчої влади й інші нормативно-правові акти, що ними приймаються, які торкаються прав та обов'язків людини і громадянина; 6) розпорядження голів місцевих державних адміністрацій нормативно-правового змісту; 7) рішення місцевих референдумів нормативно-правового змісту; 8) рішення місцевих рад і їхніх виконавчих органів нормативно-правового змісту; 9) розпорядження сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах, обласних рад нормативно-правового змісту; 10) локальні нормативно-

правові акти» [10, с. 131]. На нашу думку, варто класифікувати нормативно-правові акти, які регулюють питання забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади не механічно відповідно до юридичної сили документів, а за напрямками адміністративної діяльності поліції або завданнями, які стоять перед такою діяльністю, виконання яких досягає основної мети із забезпечення безпеки громади.

Ми розглядатимемо нормативно-правові акти, що стосуються забезпечення адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади згідно з їх поділом за юридичною силою та відповідно до того, норми яких актів регулюють відносини відповідно до виконання завдань із забезпечення безпеки громади.

Окремо варто виділити Конституцію України, яка є Законом України найвищої юридичної сили. Зауважимо, що наша Конституція є великим цивілізаційним надбанням, її дух та норми про права і свободи людини відповідають найкращим надбанням західної цивілізації у питанні побудови демократичної, соціальної і правової держави. Але необхідно здійснити значний обсяг роботи для української держави та суспільства, щоб побудувати справедливую демократичну, соціальну і правову державу. Норми, які містяться в Конституції, прямо впливають і на філософію взаємодії поліції та громадян в громаді, саме тому ми їм приділяємо значної уваги. У ст. 3 Конституції України вказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [87]. Безпека людини виступає однією із найвищих соціальних цінностей в нашій державі, саме тому забезпечення безпеки громади – це, в першу чергу, діяльність поліції із створення безпечного середовища для громадян у сенсі представників громади, а не для забезпечення пріоритету безпеки органів державної влади і

представників титульної партії, як це було у Радянському Союзі, де громадяни були скоріше для партії ресурсом для досягнення цілей, ніж найвищою соціальною цінністю.

Відповідно до групування нормативно-правових актів за напрямками адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади відповідно до завдань, що стоять перед поліцією у цьому контексті, для класифікації можна виділити такі основні групи нормативно-правових актів:

- *нормативно-правові акти, які визначають повноваження поліції із забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді, регламентують організацію забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, процедурні аспекти здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності та визначають правила публічної безпеки і порядку і встановлюють відповідальність за порушення таких правил;*

- *нормативно-правові акти, які визначають повноваження поліції щодо здійснення поліцією дозвільно-ліцензійної та контрольної-наглядової діяльності; надання адміністративних послуг та нагляд за дотриманням законодавства щодо дотримання правил дозвільної системи, регламентують процесуальні аспекти здійснення дозвільно-ліцензійної та контрольної-наглядової діяльності (через відповідні провадження), а також визначають правила, яких мають дотримуватися суб'єкти набуття специфічних прав, пов'язаних із дозвільно-ліцензійною системою та встановлюють відповідальність за порушення норм та правил, пов'язаних із дозвільно-ліцензійною системою;*

- *нормативно-правові акти, які визначають повноваження поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, визначають правила, яких мають дотримуватися учасники дорожнього руху та встановлюють відповідальність за порушення правил дорожнього руху.*

Також можна поділяти нормативно-правові акти таким чином: акти, норми яких стосуються адміністративної діяльності поліції із забезпечення

безпеки громади; що визначають повноваження органів поліції у сфері ліцензійно-дозвільної діяльності, надання адміністративних послуг, а також контрольно-наглядові повноваження із забезпечення дотримання законодавства щодо правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху в громаді; що визначають адміністративно-юрисдикційні повноваження поліцейських у сфері забезпечення безпеки громади; що визначають організаційно-управлінські аспекти діяльності підрозділів поліції, які забезпечують безпеку громади.

Правова основа діяльності Національної поліції України визначена у Законі України «Про Національну поліцію». Ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами [154].

Варто наголосити, що окрім Конституції України, яка визначає основні права і свободи людини, також і на міжнародних документах, які встановлюють загальні принципи взаємодії поліції та представників громади, визначають основні права людини та громадянина, механізми забезпечення таких прав, а також визначають загальні підходи до діяльності поліції, що стосуються й адміністративної діяльності із забезпечення безпеки громади.

У контексті прав людини варто виділити Загальну декларацію прав людини 1948 року. Ст. 9 визначено, що ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання. Ст. 12 зазначено, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла (важливе право, особливо у тому аспекті, що у недемократичних державах втручання відбувається під мотивацією «забезпечення безпеки» держави, суспільства і

громадян) [60]. Ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року зазначається, що кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом (законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу [83]. До цього переліку можна віднести Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року [100]; Європейську конвенцію про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 р. [55], Конвенцію ООН про права дитини 1989 р. [84].

Окремої уваги заслуговують міжнародні документи, норми яких визначають стандарти, принципи діяльності поліцейських, їх призначення та місце у системі забезпечення та реалізації прав і свобод людини та громадянина. 1979 року Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН було прийнято Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку. У преамбулі до Кодексу зазначалося, що органи охорони правопорядку мають представляти суспільство, громадськість в цілому та нести перед суспільством відповідальність та бути йому підзвітним [208]. У питанні забезпечення безпеки громади в першу чергу представники поліції мають діяти саме в інтересах конкретної громади, в межах якої розповсюджуються їх повноваження. Статтею 2 передбачено, що під час виконання своїх повноважень посадові особи з підтримання правопорядку поважають та

захищають людську гідність, забезпечують та захищають права людини щодо усіх осіб (які визначені в основних міжнародних документах про права людини). Також у преамбулі до Кодексу наголошено на тому, що метою правоохоронного органу є запобігання злочинності та боротьба з нею [208]. 1979 року була прийнята резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про Декларацію про поліцію». У цій резолюції основною метою виконання обов'язків поліцейського є захист громадян та суспільства від насильства та інших шкідливих дій. Тобто основною метою постає забезпечення прав громадян та суспільних інтересів, а не окремих інтересів представників правлячих еліт (як в недемократичних режимах). У Декларації також вказується на важливості превентивної діяльності поліції, попередження правопорушень, їх повторень. Також зазначається на необхідності під час виконання поставлених обов'язків докладати усіх необхідних зусиль, але застосовувати заходи примусу виключно у рамках необхідності. Окремо у Декларації наголошується, що поліцейські, які дотримуються її норм, мають право на активну підтримку з боку суспільства (та громад) у своїй діяльності [211]. Наголосимо, що процес забезпечення безпеки громади є обопільним, тобто поліцейські мають поважати права громадян та служити суспільству, а громадяни, громади населених пунктів мають допомагати поліції. Це можливо лише за умов, коли інтереси суспільства та поліції співпадають та існує взаємна довіра.

2001 року було ухвалено Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Європейський кодекс поліцейської етики». У кодексі вказується, що поліція несе відповідальність із забезпечення безпеки і прав людини в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права. Відповідно основними цілями поліції є підтримка публічного спокою, забезпечення правопорядку в суспільстві; захист і дотримання основоположних прав і свобод людини, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції з прав людини; запобігання та протидія злочинності; виявлення злочинів; надання допомоги і послуг громадянам [215]. У кодексі також

наголошено на тому, що діяльність поліції має здійснюватися виключно відповідно до національного права та міжнародних стандартів, що ратифіковані цією державою. Водночас на поліцейських має поширюватися те саме законодавство, що й на інших громадян, а особливий статус їм надається виключно задля виконання специфічних завдань, пов'язаних із правоохоронною діяльністю поліції в демократичному суспільстві [215]. Тобто адміністративна діяльність поліції має відбуватися відповідно до міжнародних стандартів діяльності поліції (наголосимо, що міжнародні стандарти стосуються лише тих організацій, які об'єднують демократичні, соціальні і правові держави, де існує верховенство права), а також у відповідності до норм національного права (яке, у свою чергу, має відповідати міжнародним стандартам і нормам). Якщо відштовхуватися із міжнародних документів, адміністративна діяльність поліції має здійснюватися із метою забезпечення прав і свобод громадян, інтересів суспільства у безпеці та правопорядку.

У кодексі існують й вимоги до організації структури поліції. І така організація має бути побудована таким чином, щоб поліція користувалася публічною повагою через те, що поліцейські є реальними захисниками правопорядку та постачальниками послуг для громадськості (для представників громад таким чином також), а при виконанні обов'язків у громадянському суспільстві поліція має бути відповідальною перед цивільною владою [215]. Між поліцією та громадськістю повинен бути налагоджений ефективний механізм співпраці з громадськістю загалом, зокрема із місцевими громадами та неурядовими організаціями, іншими представниками громадськості [215]. Тобто на початку нульових у зазначеному міжнародному документі акцентувалася увага на важливості дотримання концепції *Community policing* (про яку йтиме мова у дослідженні більш детально). Також наголосимо, що виконання окремих напрямів адміністративної діяльності поліції (забезпечення публічної безпеки і порядку, дорожнього руху або контрольно-наглядової діяльності)

неможливе без активної взаємодії та співпраці з представниками громад, а також без стійких каналів взаємодії, методів і форм, без відповідальних представників у поліції за напрям взаємодії.

У розділі про керівні принципи діяльності поліції зазначено, що поліцейські при здійсненні своїх повноважень мають поважати право будь-якої людини на життя. Поліція може застосовувати силу тільки у випадках абсолютної необхідності і лише для досягнення законних цілей; виконувати завдання справедливо, не порушувати прав кожної людини на повагу до її приватного життя, права на свободу думки, совісті, релігії, висловлення поглядів, мирні зібрання, пересування і безперешкодне користування своїм майном; співробітники поліції мають діяти чесно і з повагою до суспільства і з особливою увагою до становища осіб, які належать до найбільш уразливих груп [215]. Наведені норми стосуються й адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади. *Загалом ми зупинилися детально на міжнародних нормах в межах зазначеного підрозділу дисертаційного дослідження через те, що вони визначають загальні пріоритети, принципи, якими має керуватися поліція у своїй діяльності у демократичних, соціальних і правових державах, де діє верховенство права. Пріоритетним аспектом у діяльності поліції відповідно до міжнародних документів постає мета діяльності поліції, а саме: служіння інтересам суспільства та громадян і забезпечення їх прав і безпеки; неухильне дотримання під час виконання повноважень норм законодавства, яке має відповідати міжнародним стандартам; діяльність поліції повинна бути побудована на засадах взаємодії та взаємоповаги із громадськістю.*

Тобто адміністративна діяльність Національної поліції України із забезпечення безпеки громади має бути безпосередньо спрямована на забезпечення інтересів громади у безпеці; адміністративна діяльність має реалізовуватися виключно на основі норм українського законодавства та міжнародних документів, ратифікованих в Україні; адміністративна діяльність Національної поліції України має здійснюватися на засадах

активної взаємодії із представниками громади, повинні існувати дієві форми такої взаємодії та відповідальні за взаємодію особи із представників поліції; поліцейські у своїй діяльності повинні поважати права і свободи громадян, не порушувати, а захищати їх, застосовувати силу примусу виключно у визначених необхідністю рамках; адміністративна діяльність поліції має бути заснована на загальній філософії діяльності поліції як сервісної служби, яка надає публічні (у тому числі й адміністративні) послуги.

Нормативно-правові акти національного законодавства ми розглядатимемо відповідно до наведених напрямів адміністративної діяльності Національної поліції України (й такі акти можуть повторюватися до кожного із напрямів). До нормативно-правових актів, які визначають повноваження поліції із забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді, регламентують організацію забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, процедурні аспекти здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності та визначають правила публічної безпеки і порядку та встановлюють відповідальність за порушення таких правил, можна поділити за юридичною силою на Закони України; підзаконні акти Президента України та Кабінету Міністрів України; підзаконні акти профільного міністерства (Міністерства внутрішніх справ України) та Національної поліції України. Окремо можна виділити нормативно-правові акти, які передбачають особливі права та повноваження поліції в межах дії правового режиму воєнного стану.

Основним законодавчим актом, що регулює діяльність Національної поліції України, засади її організації, загалом адміністративно-правовий статус, є, звісно, Закон України «Про Національну поліцію». Ч. 1 ст. 1 цього Закону зазначено, що Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; а згідно з п. 1 ч. 1 ст. 1 завданням поліції є надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку [154].

Пунктами ч. 1 ст. 23 Закону України визначають повноваження поліції загалом, зокрема щодо адміністративної діяльності із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, а саме: поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень (п. 1 ч. 1 ст. 23); виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення (п. 2 ч. 1 ст. 23); вживає заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень; припиняє виявлені адміністративні правопорушення (п. 3 ч. 1 ст. 23); вживає заходів, що спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, які виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення (п. 4 ч. 1 ст. 23); вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (п. 10 ч. 1 ст. 23); вживає всіх можливих заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я (п. 14 ч. 1 ст. 23); вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі (п. 18 ч. 1 ст. 23) [154].

Також важливою для забезпечення безпеки громади є ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», оскільки її норми визначають засади взаємодії поліції із населенням, тобто із громадою, на засадах партнерства. Згідно зі ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські, здійснюючи адміністративну діяльність із забезпечення безпеки громад, мають взаємодіяти та співпрацювати з населенням і територіальними громадами, громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, і така діяльність має бути спрямована на задоволення їхніх потреб (у безпеці в першу чергу); поліція планує свою діяльність в питанні визначення причин та умов учинення адміністративних правопорушень з урахуванням специфіки

не лише регіону, але й проблем територіальних громад; рівень довіри населення (представників громад) є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів та підрозділів поліції [154].

Відповідальність за порушення правил, що стосуються публічної безпеки і порядку, адміністративно-юрисдикційні повноваження поліцейських регулюються на рівні кодифікованих актів Кодексом України про адміністративні правопорушення [68]. Ст. 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає достатньо широке коло адміністративних правопорушень, щодо яких мають право розглядати і вирішувати справи представники Національної поліції України, а саме: про порушення громадського порядку (саме такий термін визначений у зазначеному Кодексі), порушення правил дорожнього руху, правил користування засобами транспорту та інші [78].

Особливості взаємодії із поліцією під час забезпечення публічної безпеки і порядку представників громад, інститутів громадянського суспільства визначаються Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [163] і «Про основи національного спротиву» (там на завдання територіальної оборони покладається участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом із Національною поліцією України) [155]. Також окремі питання забезпечення публічної безпеки і порядку врегульовано Законами України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» [158]; «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [151]. Особливі повноваження поліції в період дії правового режиму воєнного стану визначені у Законі України «Про правовий режим воєнного стану», де міститься перелік заходів правового режиму воєнного стану, частина з яких виконується в межах адміністративної діяльності із забезпечення безпеки громади саме Національною поліцією України [161] (як, наприклад, забезпечувати дотримання правил комендантської години, які може бути

запроваджено у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (п. 5 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану») [161].

Найчисельнішу групу нормативно-правових актів, які регулюють адміністративну діяльність поліції із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, складають підзаконні акти. Погоджуємося із думкою О. Безпалової, що норми законів не повинні та не можуть в повній мірі регулювати усі аспекти діяльності Національної поліції України. На базовому оперативному рівні вирішення завдань, що стоять перед поліцією, правове забезпечення здійснюється на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Саме у таких актах відбувається конкретизація реалізації тих норм і правил, які визначені на рівні Законів України, саме вони передбачають реалізацію кожним конкретним підрозділом поліції своїх специфічних завдань [26, с. 112; 197, с. 97].

Здебільшого підзаконними актами постають документи стратегічного характеру, що визначають певні цілі, які необхідно досягнути у питанні реформування правоохоронних органів або забезпечення правопорядку, кадрової політики тощо. Н. Харченко використовує термін стратегічних правових актів, які розглядає, як «сукупність письмових правових актів, які містять здебільшого спеціалізовані норми права, що визначають вихідні засади та напрями суспільного чи державного розвитку в конкретно визначений період, а також схвалені органами державної влади» [189, с. 244].

Наразі основним із підзаконних актів стратегічного характеру можна назвати Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки [82], щодо якого розроблено План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки [114]. 2024 року було затверджено План невідкладних заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства [115].

Важливі повноваження поліції містяться у Положенні «Про Національну поліцію», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України [125]. На рівні підзаконних актів процесуальні питання реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень поліцейських із забезпечення безпеки громади містяться, наприклад, в інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції [68], у Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» [131]; окремі повноваження із забезпечення безпеки та порядку містяться у підзаконних актах, що стосуються дії правового режиму воєнного стану, серед яких: Порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан [134]; Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан [136]; Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану [137]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану» щодо забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану залучені здобувачі освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ [148].

Важливими підзаконними актами є також акти Національної поліції України, що визначають адміністративно-правові інструменти адміністративної діяльності поліції із забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді, тобто так звані відомчі акти, що носять спеціальний організаційно-структурний характер. Тобто закріплюють адміністративно-правовий статус підрозділів поліції, які займаються

забезпеченням публічної безпеки та порядку, а також процедурний характер. Іншими словами, визначають порядок застосування адміністративних засобів у діяльності поліції із забезпечення безпеки громади.

Адміністративно-правовий статус закріплюють такі підзаконні акти: Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України [122]; Положення про Департамент патрульної поліції [121]. Хоча Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, однак вона стосується саме адміністративно-правового статусу дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад (згідно з інструкцією їх завданнями є діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності; взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку. Визначені завдання відповідають міжнародним стандартам, підкресленим в дослідженні, щодо важливості взаємодії із населенням задля забезпечення безпеки громади) [64]. Серед обов'язків поліцейських офіцерів громад та дільничних офіцерів поліції є ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення; у випадках, визначених законодавством, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання; вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні [64]. Важливим актом є

Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України [67]; Інструкція з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України [65].

Серед актів, які визначають порядок реалізації повноважень поліцейських, що стосуються адміністративної діяльності із забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді, є зазначена вже Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції; Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника [133]; Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства [138]; Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України [132]; Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [70]; Положення про функціональну підсистему забезпечення охорони публічного (громадського) порядку і організації безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту [127].

Нормативно-правові акти, які визначають повноваження поліції щодо здійснення поліцією дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності, стосуються надання адміністративних послуг та нагляду за дотриманням законодавства щодо дотримання правил дозвільної системи. Їх норми спрямовані на регламентування процесуальних аспектів здійснення дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності (через відповідні провадження), а також визначають правила, яких мають дотримуватися суб'єкти набуття специфічних прав, пов'язаних із дозвільно-ліцензійною системою, відповідальності за порушення законодавства України у зазначених сферах.

Основним Законом України, який визначає повноваження поліції щодо здійснення поліцією дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності, є Закон України «Про Національну поліцію». Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 23 зазначеного закону України поліція здійснює превентивну профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень (у сфері дозвільної системи); відповідно до п. 21 ч. 1 ст. 23 здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, у тому числі за наявності договорів страхування відповідальності осіб, які мають у власності чи іншому законному володінні/користуванні зброю, за шкоду, яку може бути заподіяно третій особі внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї, укладених за класом страхування 13, визначеним статтею 4 Закону України «Про страхування»; відповідно до п. 22 ч. 1 ст. 23 здійснює у визначеному законодавством порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин; відповідно до п. 23 ч. 1 ст. 23 здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення; відповідно до п. 32 ч. 1 ст. 23 забезпечує проведення спільних з органом регулювання у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра заходів з метою встановлення та притягнення до відповідальності власників радіообладнання будь-якого призначення, експлуатація якого заборонена в Україні або яке експлуатується без визначеного законодавством радіочастотного присвоєння, припинення порушень законодавства у сферах електронних комунікацій та

радіочастотного спектра, у порядку взаємодії, який затверджується спільними нормативно-правовими актами [154].

Законом, який визначає регулювання сфери дозвільної системи та ролі і місця в такому регулюванні Національної поліції України, є Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [150]; Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [143] визначає систему тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції України. Також до контрольної-наглядової діяльності поліції можна віднести здійснення заходів щодо контролю за дотриманням заборонних приписів кривдників.

Відповідальність за порушення правил, що стосуються дозвільної системи, адміністративно-юрисдикційні повноваження поліцейської діяльності у зазначеній сфері регулюються на рівні кодифікованих актів Кодексом України про адміністративні правопорушення. На рівні підзаконних актів адміністративно-правовий статус підрозділів, що беруть участь у контрольній-наглядовій діяльності, визначають зазначені вже положення про такі департаменти, як превентивної діяльності та патрульної поліції, нормативно-правові акти, що визначають повноваження та статус Управління контролю за обігом зброї Національної поліції України.

До актів, норми яких визначають функціонально-організаційні та процедурні засади здійснення дозвільно-ліцензійної та контрольної-наглядової діяльності із забезпечення безпеки громади, відносяться такі: Положення про дозвільну систему [124]; Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної

дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів [72].

Окремі аспекти діяльності дозвільної системи за умов дії правового режиму воєнного стану врегульовані наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» [158]; Порядком застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони [135]. Повноваження поліції у зазначеній сфері в період дії правового режиму воєнного стану встановлені такими підзаконними актами: Порядком встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан [134]; Порядком перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану [137]. Ці акти вже були згадані при розгляді питання про забезпечення публічної безпеки та порядку, але вони також стосуються й контрольно-наглядової діяльності та дозвільної системи.

Заключною групою є нормативно-правові акти, які визначають повноваження поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, правила, яких мають дотримуватися учасники дорожнього руху та які встановлюють відповідальність за порушення правил дорожнього руху.

У Законі України «Про Національну поліцію» визначені основні повноваження, які стосуються адміністративної діяльності із забезпечення безпеки дорожнього руху, що є важливим аспектом безпеки в громаді. У ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» наведені наступні повноваження: п. 11 – поліція регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю

експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; п. 12 – здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом; п. 13 – видає відповідно до закону дозволу на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху; п. 29 – виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки; п. 30 – вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів [154].

Відповідальність за порушення правил дорожнього руху, а також юрисдикційні повноваження поліції у цій сфері визначені у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Правила для учасників дорожнього руху містяться у Постанові про правила дорожнього руху [126]. Серед підзаконних актів стратегічного характеру чинною є Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року [180]. Процесуальні аспекти реалізації повноважень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в громадах адміністративними методами містяться у підзаконних актах: Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення [139]; Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання [140]; Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі [69].

До підзаконних актів, які надають додаткові повноваження та інструменти на період дії правового режиму воєнного стану у сфері забезпечення безпеки в громадах дорожнього руху належать згадані вже: Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан; Порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан; Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Таким чином, можна зробити висновок, що нормативно-правові акти, які регулюють основні напрями адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громади, можна поділити за юридичною силою на закони та підзаконні акти, що визначають адміністративно-правовий статус та повноваження відповідних підрозділів поліції та процедурні аспекти реалізації повноважень поліцейських, а також правила та відповідальність за порушення правил у сферах публічної безпеки та порядку, дозвільної системи, безпеки дорожнього руху. Зазначимо, що розглянуті нормативно-правові акти містять важливі норми про необхідність взаємодії на засадах партнерства із представниками громади, інститутами громадянського суспільства, що відповідає міжнародним стандартам регулювання діяльності поліції та передовим тенденціям у поглядах на діяльність поліції.

Окремо акцентуємо увагу на сучасних особливостях у діяльності поліції, що полягають в участі у заходах правового режиму воєнного стану. На поліцію покладаються додаткові повноваження та завдання із

забезпечення заходів правового режиму воєнного стану, поліцейські беруть участь у забезпеченні дотримання правил комендантської години, особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан; здійснюють перевірку документів в осіб, огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану. Такі заходи здійснюються відповідно до нормативно-правових актів, норми яких діють лише за умов введення в Україні або в окремих її місцевостях правового режиму воєнного стану.

Висновки до розділу 1

Отже, під громадою можна назвати об'єднання жителів, які проживають на постійній основі в межах села, селища, міста, що є самостійними територіальними одиницями, або добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр, пов'язані між собою індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру, мають спільні інтереси у питанні організації життєдіяльності населеного пункту або їх об'єднання. Спільними інтересами жителів громади виступає й потреба у безпеці, її забезпеченні.

Відповідно безпекою громади (жителів села, селища, міста або також добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром) можна назвати захищеність важливих для громади суспільних інтересів, станом відсутності загроз для життя та порушення інших прав і свобод жителів громади, їх власності, нормального функціонування органів місцевого самоврядування та державної влади, які забезпечують реалізацію прав і свобод жителів громади. *Таким чином, безпеку громади як об'єкт забезпечення адміністративною діяльністю Національної поліції України можна розглядати як підтримання стану правопорядку в громаді через застосування адміністративно-правових методів і засобів. Стан, за яким дотримується у громаді правопорядок, безпосередньо впливає на стан безпеки громади, відсутності загроз правам і свободам жителів громади, публічним інтересам громади.*

Особливостями безпеки громади як об'єкту забезпечення адміністративною діяльністю *Національної поліції України є:*

- *зادля її забезпечення існує необхідність у підтриманні стану правопорядку в громаді;*
- *безпека громади у контексті адміністративної діяльності Національної поліції України здійснюється адміністративно-правовими методами і заходами безпеки громади у сфері забезпечення публічної безпеки*

і порядку, безпеки дорожнього руху, надання адміністративних послуг Національною поліцією України;

- діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади має будуватися на принципах людиноцентризму;*

- важливим аспектом безпеки громади є не лише забезпечення Національною поліцією України фактичного стану відсутності загроз для громади (усунення яких є у межах компетенції поліції), але й формування у представників громади відчуття безпеки та впевненості, що Національна поліція України у межах компетенції надасть послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребуватимуть такої допомоги;*

- адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України безпеки громади має відбуватися на основі детального аналізу потреб конкретної громади у сфері безпеки та відповідно до розуміння специфіки життя громади, залежно від її чисельності (особливості у сфері безпеки жителів села та мільйонного міста суттєво відрізняються), а також на основі планів та концепцій забезпечення безпеки громади.*

Отже, адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади є врегульована нормами адміністративного права виконавчо-розпорядча, підзаконна та державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки громад (жителям села, селища або міста, а також добровільного об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст із єдиним адміністративним центром), що полягає у відсутності загроз життю та іншим правам і свободам громадян та їх власності у громаді, стан захищеності важливих для громади та громадян цієї громади суспільних інтересів, нормального функціонування на території громади органів місцевого самоврядування та органів державної влади, що надають громадам певні послуги, а також діяльність із забезпечення організації та функціонування підрозділів Національної поліції України.

Мета адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади полягає у підтриманні в громаді із використанням адміністративно-правових методів і засобів стану правопорядку, який характеризуватиметься відсутністю ризиків та загроз порушення прав представників громади, інтересів громади, та формуватиметься у представників громади відчуття безпеки через неухильне та ефективне служіння поліцейських інтересам громади у сфері безпеки.

У контексті забезпечення саме безпеки громади можна виділити такі завдання, що передбачені адміністративною діяльністю Національної поліції України, видами адміністративної діяльності поліції та основними напрямками такої діяльності:

- забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді;
- забезпечення дотримання прав і свобод громадян через організацію дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності;
- забезпечення безпеки дорожнього руху (досягається у контексті адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції, контрольно-наглядової та дозвільної-ліцензійної діяльності);
- протидія та запобігання домашньому насильству як елемент безпеки прав і свобод громадян у сім'ї;
- організація вивчення потреб громади та формування на їх основі підготовки та видання документів розпорядчого та плануючого характеру, які визначатимуть пріоритетні напрями адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, принципи взаємодії із громадою під час виконання своїх обов'язків, основні індикатори та показники результативності успішності забезпечення безпеки громади;
- забезпечення безпечного цифрового середовища для представників громади.

Згідно з підходом щодо групування нормативно-правових актів за напрямками адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади відповідно до завдань, що стоять перед поліцією у цьому контексті,

до класифікації можна виділити наступні основні групи нормативно-правових актів:

- *нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції із забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку в громаді, регламентують організацію забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, процедурні аспекти здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності, а також визначають правила публічної безпеки і порядку та встановлюють відповідальність за порушення таких правил;*

- *нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції щодо здійснення поліцією дозвільно-ліцензійної та контрольної-наглядової діяльності, а саме: надання адміністративних послуг та нагляд за дотриманням законодавства щодо додержання правил дозвільної системи, регламентують процесуальні аспекти здійснення дозвільно-ліцензійної та контрольної-наглядової діяльності (через відповідні провадження), а також визначають правила, яких мають дотримуватися суб'єкти набуття специфічних прав, пов'язаних із дозвільно-ліцензійною системою, та встановлюють відповідальність за порушення норм та правил, пов'язаних із дозвільно-ліцензійною системою;*

- *нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, визначають правила, яких мають дотримуватися учасники дорожнього руху та встановлюють відповідальність за порушення правил дорожнього руху.*

Розділ 2

ОСНОВНІ ВИДИ ТА НАПРЯМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАД

2.1 Адміністративна діяльність поліції із забезпечення публічної безпеки та порядку в громаді

Забезпечення публічної безпеки і порядку виступає, на нашу думку, ключовим напрямом адміністративної діяльності поліції із забезпечення безпеки громад загалом, оскільки представники громад проводять значну частину свого життя саме у публічному просторі, й побудова безпечного середовища у публічному просторі сприяє реалізації прав громадян на життя та здоров'я, повагу до честі та гідності тощо. Забезпечення публічної безпеки і порядку є основним напрямом також для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. Саме у публічному просторі громадяни України (законослухняні) здебільшого можуть побачити представників Національної поліції України, взаємодіяти та комунікувати з ними.

Під публічним порядком дослідники розуміють стан упорядкованості суспільних відносин, що формуються у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина, під час якого органи державної влади, місцевого самоврядування і кожна окремо визначена особа повинні дотримуватися загальноприйнятих правил нормального існування; а під публічною безпекою – сукупність суспільних відносин, пов'язаних із запобіганням чи усуненням загроз життю і здоров'ю осіб та їх майну, які можуть виникнути внаслідок дій людей або вияву негативних властивостей джерел підвищеної небезпеки [117, с. 226, 229]. Тобто поліція має в межах власних повноважень підтримувати певний стан суспільних відносин, в якому суб'єкти суспільних відносин дотримуються загальноприйнятих правил поведінки, та запобігати чи усувати в межах компетенції загрози життю і здоров'ю осіб та їх майну,

джерелом яких виступають люди, використання людьми певних речей, що несуть підвищену небезпеку для інших. У пояснювальному коментарі у згаданому вже Європейському кодексі поліцейської етики публічний порядок як мета діяльності поліції визначена, як широке поняття, що включає в себе заходи, що здійснює поліція із охорони безпеки і недоторканності осіб (фізичних та юридичних), майна (публічного або приватного), застосування закону у відносинах між державою і приватними особами, або між громадянами [175, с. 31].

О. Батраченко, розглядаючи саме з точки зору застосування поняття «публічна безпека і порядок» в Законі України «Про Національну поліцію», вважає, що цей термін варто розуміти як такий стан захищеності та упорядкованості важливих та необхідних для держави, суспільства та кожної окремої особи інтересів, за яких кожна особа, державний орган, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи дотримуються правових та морально-етичних норм, культурних та інших соціальних правил, виконують відповідні приписи з метою досягнення загального добробуту [21, с. 131–132].

О. Рибицька розглядає поняття публічної безпеки і порядку наступним чином: «захищеність прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, запобігання та попередження злочинів та проступків, гарантування поваги до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі і порядку, що врегульовано правовими та соціальними нормами національного та міжнародного законодавства» [170, с. 55]. Із розвитком технологій та суспільних відносин, де публічна безпека та порядок охоплюють не лише традиційні види правопорушень, дослідник В. Єна зауважує, що нові виклики – кіберзлочинність, інформаційні загрози, гібридні впливи та інші потребують нових форм реагування і відповідної трансформації системи взаємодії суб'єктів, які мають забезпечувати безпеку [56, с. 587]. *З цього приводу треба акцентувати увагу на згадуване вже цифрове середовище, де людина проводить значну частину свого часу та може взаємодіяти з*

іншими громадянами. Публічна безпека і порядок тепер носять не лише характер прив'язки до конкретної території (публічні місця), потреба у захисті прав та безпеці виникає для громадян й у цифровому просторі, тобто коли особа взаємодіє з іншими або отримує інформацію в мережі інтернет завдяки соцмережам, месенджерам тощо. Якщо розглядати цифрове середовище як елемент публічної безпеки і порядку, то до суб'єктів забезпечення такого порядку можна віднести також Департамент кіберполіції Національної поліції України. Зазначимо також, що поняття публічної безпеки і порядку, публічного порядку, загалом змісту слова «публічний» у прив'язці до згаданих термінопонять потребує суттєвого переосмислення, оскільки особа може наражатися на небезпеку, її права можуть бути порушені під час взаємовідносин з іншими особами, не покидаючи, так би мовити, фізично свою оселю чи інше приміщення завдяки сучасним технологіям. Однак публічний порядок та безпека мають забезпечуватися й у цифровому просторі або цифровому середовищі.

У межах підпункту дисертації ми розглянемо окремі питання адміністративно-правового статусу суб'єктів, які забезпечують публічну безпеку і порядок в громадах, завдання та повноваження таких суб'єктів, особливості забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, взаємодію із інститутами громадянського суспільства та норми нормативно-правових актів, які регулюють відповідні суспільні відносини.

Зазначимо також, що розуміння забезпечення публічної безпеки і порядку в громадах є ширшим лише за адміністративну діяльність поліції із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях. Це також діяльність із вивчення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, пов'язаних з публічною безпекою та порядком (у Кодексі України про адміністративні правопорушення використовується термін адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку).

До речі, проблемою постає розбіжність у термінології у нормативно-правових актах, оскільки у Законі України «Про Національну поліцію України» використовується термін публічної безпеки і порядку, що відповідає сучасним міжнародним стандартам. Водночас у зазначеному кодексі використовується «застарілий» термін, тобто це питання потребує від законодавців деякої роботи із уніфікації термінології у нормативно-правових актах. О. Мислива з цього приводу підкреслює, що термін «публічний» висловлює новітній, прогресивний погляд на діяльність держави та поліцейських як її представників, цей термін є тотожним з поняттями «громадський» або «суспільний» та підкреслює, що держава владними методами забезпечує інтереси суспільства, покладаючись на закон [99, с. 30]); налагодження взаємодії з представниками громади у питаннях забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії вчиненню адміністративних правопорушень тощо.

Для виконання покладених на поліцію окремих завдань Національна поліція України має відповідну організаційно-штатну структуру та відповідальних за певний напрям суб'єктів. О. Батраченко вважає, що організаційно-штатною структурою Національної поліції України як суб'єкта забезпечення публічної безпеки і порядку є затверджена штатним розписом у відповідності та на основі адміністративного законодавства України, ієрархічно побудована за функціональним та територіальним принципами система управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, на які покладається виконання завдань та функцій у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Слушно погоджуємося із дослідником, що варто чітко визначити підрозділи, які виконують функції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку [21, с. 122].

Наразі згідно із Положенням про Департамент патрульної поліції України саме цей департамент та його підрозділи служать суспільству шляхом забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності,

надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Позитивним аспектом є те, що у Положенні акцентується увага, що діяльність Департаменту (тобто патрульної поліції) здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [121].

А. Сердюк розглядає патрульну поліцію як структурний підрозділ Національної поліції України, який покликаний забезпечувати безперервне та цілодобове виконання правоохоронних завдань. Її діяльність спрямована на надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод громадян від протиправних діянь, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії і профілактики правопорушень на вулицях, площах, у парках, на транспортних магістралях, у портах, аеропортах та інших публічних місцях, а також при проведенні масових заходів, наданні допомоги (зокрема й екстреної медичної та домедичної) особам, які постраждали від правопорушень, наслідків аварій, катастроф, стихійних лих [172, с. 48].

В. Буга та Г. Буга зауважують, що ключовими напрямками роботи патрульної поліції є забезпечення громадського порядку (так зазначають фахівці), попередження правопорушень, здійснення оперативного реагування на події, що становлять загрозу безпеці громадян. Саме патрульна поліція відіграє важливу роль у реалізації політики з охорони прав і свобод громадян, забезпечення стабільності та правопорядку в суспільстві. Діяльність патрульної поліції сприяє підвищенню (або у разі негативних тенденцій навпаки) довіри зі сторони громадян загалом до правоохоронних органів, у свою чергу довіра до поліції є запорукою ефективної співпраці громадян та поліції. Патрульна поліція має унікальні функції, завдяки яким поліцейські не лише реагують на правопорушення, але й відіграють важливу превентивну роль та формують безпечне середовище для проживання та розвитку

суспільства (у нашому випадку безпечне середовище для проживання в конкретній громаді) [34, с. 317].

Д. Дронік та О. Мердова влучно наводять мету діяльності патрульної поліції – на сучасному етапі державотворення це є створення безпечного середовища шляхом забезпечення населення якісним поліцейським обслуговуванням, зміцнення довіри суспільства до поліції через запровадження людиноцентрованого підходу у їх діяльності [54, с. 84]. *Тобто метою діяльності патрульної поліції є створення всередині кожної конкретної громади безпечного середовища, де представники громади можуть безпечно взаємодіяти один з одним, реалізовувати власні права і свободи та дотримуватись визначених законами обов'язків, у тому числі щодо поваги до прав і свобод інших громадян.*

Завданнями Департаменту патрульної поліції є реалізація державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також забезпечення публічної безпеки і порядку; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події [121].

Такі завдання забезпечуються через визначені функції Департаменту патрульної поліції:

- здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень. Зазначимо, що навіть сама присутність патрульної поліції на вулицях і в інших публічних місцях в громадах має превентивний та дисциплінуючий вплив та зменшує ризики виникнення небезпек для громадян та їхньому майну. Дослідники підкреслюють, що до базових компонентів згаданої вже концепції Community policing відносять так звану видимість поліції, тобто наявність на вулицях міст поліцейських у форменому одязі, можливість представників громади побачити та поспілкуватися із поліцейськими. Дослідження, присвячені діяльності поліції, свідчать про суттєве підвищення відчуття безпеки у місцевих жителів (а відчуття у представників громади безпеки ми вважаємо

також важливим фактором у питанні забезпечення безпеки громади), довіри до поліції та рівня задоволеності її роботою [174, с. 155]. На нашу думку, у сучасному інформаційному суспільстві, розвитком можливостей інтернету та у контексті адаптації та впровадження концепції *Community policing* у діяльність поліції, окрім фізичної присутності та видимості поліції у публічних місцях поліція може бути присутньою та видимою для громадян у мережі інтернет. Іншими словами, необхідно здійснювати цілеспрямовано та системно державну політику із побудови своєрідної цифрової присутності поліції у цифровому просторі, тобто налагодження взаємодії поліції із громадами завдяки інструментам інтернету (у соціальних мережах тощо);

- виявлення причин та умов, що спричиняють учиненню адміністративних правопорушень та вжиття в межах компетенції заходів з усунення таких причин (важливо знати на основі проведеного аналізу потреби конкретної громади, її проблеми, причини, що призводять до правопорушень тощо задля планування своєї діяльності із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді); вжиття заходів з виявлення адміністративних правопорушень та їх припинення (внаслідок специфіки саме патрульної поліції, коли такі працівники поліції знаходяться у публічних місцях та найбільше взаємодіють із представниками громади, здебільшого саме патрульні поліцейські виявляють адміністративні правопорушення та здійснюють заходи із їх припинення та притягують до адміністративної відповідальності правопорушників. У контексті виявлення правопорушень та швидкого й ефективного їх припинення ми наголошуємо на необхідності наявності системної державної політики із впровадження безпілотних літальних апаратів у діяльність патрульної поліції, про адміністративно-правове регулювання чого буде йти мова у третьому розділі дисертаційного дослідження);

- вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення

адміністративного правопорушення; здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення або події; у межах компетенції участь у поліцейських операціях, спрямованих на встановлення місця перебування осіб, які втекли з-під варти, конвою, а також озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї та/або інших предметів або їх застосовують, та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров'ю поліцейського, та/або інших осіб, затримання або знешкодження таких осіб та осіб, які чинять збройний опір, та для звільнення заручників; здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення (мова про таку діяльність буде йти у підрозділі 2.3. дисертації);

- здійснення заходів із протидії домашньому насильству;
- прийняття рішень про застосування в межах компетенції адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;
- вжиття заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів.

Наразі у питанні нормативно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів на рівні законодавства чинним є Закон України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» [159], де ст. 7 серед суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки (такий термін наведений у Законі) у зв'язку з проведенням футбольних матчів покладається на спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, тобто на Національну поліцію України, і конкретно – на патрульну поліцію. У ст. 10 зазначеного Закону України вказано, що спеціальні суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки відповідно до визначеної законодавством компетенції та у встановленому порядку забезпечують додержання громадського порядку під час підготовки та проведення

футбольного матчу, у тому числі контроль за прибуттям, розміщенням та відбуттям глядачів; покладені обов'язки із вжиття до осіб, які вчиняють правопорушення, передбачених законодавством заходів; своєчасне реагування на надзвичайні ситуації та пожежі [159].

На нашу думку, у плані вжиття заходів у межах зазначених публічних місць та під час масових заходів необхідно всебічно, систематично застосовувати безпілотні літальні апарати (повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, що розташована поза повітряним судном) [71]. В інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, зазначений лише порядок, власне, використання безпілотних літальних апаратів, тобто застосування засобів фото- та відеозапису на безпілотних літальних апаратах, а також, що застосування працівниками поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, здійснюється з метою попередження, виявлення або фіксування правопорушення; охорони громадської безпеки та власності. Однак варто визначитися, в межах яких конкретних заходів доцільно використовувати безпілотні літальні апарати у плані забезпечення публічної безпеки і порядку. Також потребує вирішення питання підготовки майбутніх фахівців правоохоронної діяльності до використання безпілотних літальних апаратів (наразі лише фрагментарно врегульовано це питання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для органів системи МВС України, до застосування безпілотних літальних апаратів у професійній діяльності, для забезпечення публічної безпеки і порядку в громадах) [191, с. 187]. Зазначимо також, що із розвитком техніки безпілотних систем сьогодні перспективним є запровадження у поліцейську діяльність у межах заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку роботизованих наземних комплексів або

платформ. Про необхідні нормативні зміни мова йтиме у третьому розділі дисертації.

Перед проведенням масових заходів за допомогою безпілотного літального апарата можна швидко та точно розрахувати відстань між будь-якими об'єктами, зафіксувати всі необхідні дані, аби в подальшому розуміти, як діяти в різних ситуаціях, які можуть статися під час проведення масових заходів; для моніторингу, здійснення контролю учасників масових заходів, фотозйомки учасників правопорушень для подальшого розпізнавання та пошуку осіб, що їх скоїли, та документування доказів правопорушень; відслідковування переміщення правопорушника в реальному часі та затримання його. У плані застосування заходів поліцейського примусу разі порушення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів, високоефективним буде застосування БПЛА шляхом скидання з них спеціальних засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії [36];

- налагодження та підтримання партнерських відносин з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства для ефективного виконання завдань патрульної поліції і підвищення довіри до неї.

Ця функція потребує підвищеної уваги, оскільки її реалізація та форми реалізації безпосередньо впливають на підвищення ефективності діяльності поліції загалом через зростання рівня довіри населення до поліції. А. Комзюк зауважує, що для ефективного виконання повноважень у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку Національна поліція України вступає у взаємодію з громадянами та громадськими об'єднаннями. Завдяки такій взаємодії досягаються узгодження дій та спільної діяльності поліції з іншими суб'єктами, що беруть участь у правоохоронній діяльності [81, с. 135]. Погоджуємося із твердженням дослідниці, що сучасні форми взаємодії не відповідають потребам сучасності, вони потребують доопрацювання, необхідно шукати нові форми взаємодії із громадськістю [81, с. 136].

Класичні форми взаємодії поліції з громадськістю можна поділити на декілька основних груп: спільна діяльність, пов'язана із заходами щодо боротьби із правопорушеннями; координація самостійних дій у сфері охорони громадського порядку; взаємодія громадських об'єднань правоохоронної спрямованості із поліцією; обмін оперативною інформацією щодо певних ситуацій; надання допомоги поліцейськими в громаді у здійсненні заходів щодо припинення та попередження правопорушень; проведення спеціальних занять для громадян, які виявили бажання виконувати правоохоронні завдання [81, с. 138]. О. Безпалова під такими формами реалізації представниками громадянського суспільства правоохоронної функції держави розглядає наступні: участь в діяльності громадських організацій правоохоронної діяльності; індивідуальна (неформальна) реалізація громадянського обов'язку. Такі форми реалізуються або в результаті ситуативної взаємодії з поліцією (надання допомоги чи інформації тощо), або шляхом здійснення безпосередньої участі у правоохоронній діяльності на основі наданих нормативно-правовими актами повноважень [24].

Є. Назимко, Г. Буга та С. Князев у контексті концепції Community policing зауважують, що ця концепція є постійною взаємодією правоохоронців з населенням та місцевою владою заради підвищення безпеки на місцях. Побудова партнерських стосунків дозволяє громадськості не лише долучитися до забезпечення публічної безпеки і порядку, також це дозволяє побудувати дієвий механізм, як вказувати правоохоронцям на актуальні проблеми місцевого населення [102, с. 185]. *Зазначена функція патрульної поліції, на нашу думку, повинна передбачати нову форму взаємодії поліції з громадськістю – взаємодію патрульної поліції із громадою в інтернет-просторі із використанням соціальних мереж та месенджерів. Саме месенджери стали для мільйонів українців швидкими засобами обміну інформацією, тут вони діляться інформацією та роблять коментарі про проблемні, на їх погляд, питання громади. Саме через механізм*

використання месенджера в межах громади патрульні поліцейські можуть швидко отримувати необхідну інформацію про порушення публічної безпеки і порядку, про інші правопорушення та реагувати на них. У свою чергу громадяни, представники громади, які стали свідком певного правопорушення, зможуть швидко і в доступний та зрозумілий їм спосіб повідомити про правопорушення (часто буває, що громадяни не телефонують із метою повідомлення про певне правопорушення через те, що вважають це занадто тривалим або обтяжливим для них процесом). Водночас активні громадяни, які бажають брати участь у підтриманні правопорядку, мають ідеї або зауваження стосовно питань правопорядку в межах громади, отримують зрозумілий «майданчик» для обміну інформацією із поліцією. Тобто спільне використання месенджерів (утворення тематичних груп в межах громади), окрім механізму швидкого надання інформації про правопорушення, може стати інструментом отримання від представників громади цінної інформації про їх нагальні потреби у питанні правопорядку, забезпечення безпеки і порядку в межах громади;

- забезпечення співпраці та взаємодії підрозділів Департаменту патрульної поліції у межах наданих їм повноважень з іншими органами (підрозділами) поліції, Міністерством внутрішніх справ України та іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки і порядку, інтересів суспільства і держави, охорони прав і свобод людини.

Щодо меж цієї функції ми звертаємо увагу на таку особливість, як можливість використання для забезпечення публічної безпеки і порядку добровольчого формування територіальної громади, особливо у період війни та дії правового режиму воєнного стану. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основи національного спротиву» добровольче формування територіальної громади — воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території

відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони в межах території відповідної територіальної громади» [155].

О. Чудновський зазначає, що діяльність добровольчого формування територіальної оборони відбувається під керівництвом і контролем Сил територіальної оборони Збройних Сил України, тобто військовим керівництвом, водночас передбачено виконання деяких завдань разом із Національною поліцією України. Науковець наголошує, що необхідно в українському законодавстві передбачити можливість перебування добровольчих формувань територіальної оборони, які оперативно підпорядковуються Національній поліції України під час їх безпосередньої взаємодії із виконання деяких завдань [194, с. 43–44].

У Положенні про добровольчі формування територіальних громад зазначено, що у межах виконання своїх завдань однією з форм діяльності формування є участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом з Національною поліцією (пп. 9 п. 1 Положення) [123]. У свою чергу п. 9 ч. 3 ст. 3 Закону України «Про основи національного спротиву» зазначене завдання територіальної оборони – участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах [155];

- організація роботи із взаємодії з населенням і громадськими організаціями із забезпечення охорони публічної безпеки і порядку.

Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [163] патрульна поліція може взаємодіяти із такою інституцією громадянського суспільства, як громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону. Ст. 9 зазначеного Закону України серед основних завдань таких громадських формувань у сфері охорони публічного порядку (у Законі зазначений термін «громадська безпека») передбачені такі: надання допомоги органам Національної поліції України у забезпеченні громадського порядку і

громадської безпеки, у запобіганні адміністративним і кримінальним правопорушенням; інформування органів Національної поліції України про вчинені або ті, що готуються, кримінальні правопорушення, місця концентрації злочинних угруповань; сприяння органам Національної поліції України у виявленні і розкритті кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від кримінально протиправних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх [163]. Такі громадські організації є інституцією громадянського суспільства, діяльність якої, повноваження та особливий статус членів таких організацій нормативно визначена.

Наступною інституцією громадянського суспільства є так звана муніципальна варта або муніципальна поліція. Такі терміни використовують в науковій літературі. Т. Гудзь називає муніципальну поліцію спеціальним правоохоронним органом, що утворюється органами місцевого самоврядування, метою якого є забезпечення та охорона прав і свобод мешканців громади, публічного порядку на території громади (міста або села), а фінансування здійснюється із місцевого бюджету. Б. Басс також використовує термін муніципальної поліції, згідно з яким це: «уніфікований, неозброєний орган місцевого самоврядування, діяльність якого обмежується патрулюванням, у тому числі забезпеченням безпеки дорожнього руху, дотриманням правил паркування, охороною громадського порядку та підтриманням тиші в нічний і вечірній час, дотриманням правил тримання домашніх тварин у господарстві та за його межами, а також профілактичною роботою на території обслуговування» [75, с. 64]. С. Шевченко зазначає, що поняття муніципальної варти та муніципальної поліції є тотожними [198, с. 552]. У містах України органи місцевого самоврядування можуть створювати муніципальні варти, у статутах яких зазначається, що створюються вони відповідно до Законів України, серед яких Закон України «Про охоронну діяльність» (згідно з яким надається право створювати

органам місцевого самоврядування комунальні підприємства з охоронними функціями) [106, с. 64], «Про благоустрій населених пунктів» [160], «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». В Законі України «Про охоронну діяльність» підкреслено, що суб'єктами охоронної діяльності є суб'єкти господарювання будь-якої форми власності, створені та зареєстровані на території України, що здійснюють охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії [160].

У статуті комунального підприємства «Муніципальна варта» Запорізької міської ради зазначено, що муніципальна варта – це підприємство в системі місцевої ради, створене відповідно до законодавства України з метою забезпечення охорони на території, що перебуває під її юрисдикцією, охорони громадського порядку, законності, прав і свобод громадян та утримується за рахунок коштів місцевого бюджету [176]. У розділі 6 про завдання варті вказані такі, що стосуються публічної безпеки і порядку: п. 6.1.1.6 – здійснення патрулювання та охорони публічної (громадської) безпеки і порядку в місцях розміщення охоронюваних об'єктів; п. 6.1.1.7.– здійснення патрулювання та охорони публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення міських заходів; п. 6.1.1.8. – організація взаємодії з правоохоронними органами, що спрямована на попередження, припинення і розкриття правопорушень органами у діяльності, сприяння в забезпеченні охорони та підтримці громадського порядку та безпеки [176].

У статуті Львівської муніципальної варті серед напрямів її діяльності зазначені: забезпечення правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян (п. 2.2.1.1.); забезпечення державного і громадського порядку, життєдіяльності підприємств, установ та організацій, рятування життя людей, захисту їх здоров'я, збереження матеріальних цінностей у разі стихійного лиха, екологічних катастроф, епідемій, епізоотій, пожеж, інших надзвичайних ситуацій в разі прийняття рішень Львівською міською радою (п. 2.2.1.10); вживання невідкладних заходів для усунення виявлених

адміністративних правопорушень у сфері, що відноситься до компетенції підприємства за поданням керівників виконавчих органів Львівської міської ради (п. 2.2.13) [177]. Такі напрями діяльності здійснюються шляхом патрулювання та проведення рейдів, перевірок, оглядів на території міста (п. 2.2.4.3.); збирання інформації, обмін нею та аналітичне забезпечення заходів щодо запобігання, зупинення та розкриття правопорушень на території міста (п. 2.2.4.4.) [177].

Працівники зазначеної муніципальної варти мають право вимагати від громадян та службових осіб, які порушують громадський порядок, правила благоустрою міста, правила торгівлі та інші рішення міської ради та їх виконавчих органів на території міста, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень комунального підприємства, виносити на місці усні попередження або приписи особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог – застосовувати передбачені заходи адміністративного примусу (п. 2.5.1.); викликати громадян і службових осіб у справах про адміністративні правопорушення та у зв'язку з матеріалами, що знаходяться у провадженні підприємства і відбирати у них письмові або усні пояснення (2.5.2.); складати акти, приписи, протоколи про адміністративні правопорушення, акти обстеження місця порушення та провадити заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в межах наданих повноважень (п. 2.5.4.); передавати, матеріали на розгляд органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення (п. 2.5.6.); проводити кіно-, фото- та звукофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень при виконанні покладених обов'язків на підприємство (п. 2.5.7) [177]. *Із наведеного можна зробити висновок, що покладені на муніципальну варту завдання та повноваження, форми реалізації їх повноважень дозволяють суттєво полегшити діяльність патрульних поліцейських у забезпеченні публічної безпеки та порядку в*

громаді. Ми вважаємо, що муніципальні варти є саме інституцією громадянського суспільства, оскільки вона створюється органами місцевого самоврядування із представників громади, які мають бажання брати участь у підтриманні правопорядку в межах своєї громади.

Наступним суб'єктом, на який покладено завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку в громадах, є Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, який здійснює загальне управління службою поліцейських офіцерів громад. Основним завданням Департаменту є організація та забезпечення в межах компетенції публічної безпеки і порядку [122]. Він координує діяльність та надає організаційну й методичну допомогу головним управлінням Національної поліції України, їх територіальним (відокремленим) підрозділам за напрямками службової діяльності: дільничних офіцерів поліції, протидії домашньому насильству, взаємодії з громадами та поліцейських офіцерів громади, превентивної комунікації, забезпечення та контролю масових заходів, підрозділів реагування патрульної поліції, патрульної служби поліції особливого призначення, поліції особливого призначення (крім підрозділів «КОРД»), підрозділів поліцейської діяльності. Також управлінням превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції України підпорядковані відділи ювенальної превенції, які варто віднести до підрозділів превентивної діяльності. Функції із забезпечення публічної безпеки і порядку виконують дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громад [53, с. 12].

Завданнями дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад є діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності; взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку. Відповідно до покладених завдань вони можуть вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і

порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснення приводу у виконавчому провадженні; у контексті взаємодії з населенням вирішувати в межах компетенції безпекові питання, що сприятимуть формуванню довіри до поліції; налагоджувати ефективну комунікацію з населенням громади, у тому числі із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ, проведенням тематичних зустрічей для швидкого обміну інформацією щодо вирішення проблем із безпекою, зосередження уваги на причинах учинення правопорушень із метою їх завчасного запобігання. Їх діяльність базується на партнерській, прозорій та активній співпраці поліції з територіальною громадою та спрямована на прийняття конкретних та ефективних заходів, необхідних для вирішення безпекових питань місцевого значення з урахуванням потреб уразливих категорій населення. Вони також співпрацюють із представниками громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, надають допомогу в організації їх діяльності, беруть участь у проведенні спільних нарад, під час яких розробляються та погоджуються заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та взаємодії з патрульною поліцією [64].

Основними формами адміністративної діяльності (однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, за допомогою яких забезпечується, зокрема, публічна безпека і порядок) із взаємодії поліцейських офіцерів громад та дільничних офіцерів поліції із представниками громад є спільна розробка і здійснення заходів щодо охорони публічного порядку; узгодження самостійних дій з охорони публічного порядку та публічної безпеки; обмін інформацією, що становить спільний інтерес (інформаційна взаємодія); допомога громадським

формуванням у проведенні заходів щодо забезпечення публічного порядку і безпеки [53; с. 28, 105, с. 46].

Отже, саме поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції у межах конкретних громад у процесі взаємодії із громадами займаються збором інформації та вирішенням конкретних проблем, пов'язаних із безпекою та правопорядком, які представники громад вважають актуальними для своєї громади. Позитивним аспектом вважаємо наявність нормативного закріплення можливості використання у процесі виконання своїх повноважень інноваційних засобів та інформаційних платформ. Разом із тим вважаємо за доцільне розробку та прийняття окремого положення або інструкції із використання у своїй діяльності дільничними офіцерами поліції та поліцейськими офіцерами громад можливостей мережі інтернет, тобто соціальних мереж та месенджерів.

Таким чином, до основних суб'єктів, які здійснюють адміністративну діяльність із забезпечення публічної безпеки і порядку, можна віднести Департамент патрульної поліції та Департамент превентивної діяльності Національної поліції України й відповідно патрульну поліцію та поліцейських офіцерів громад і дільничних офіцерів поліції, які можуть виконувати поставлені завдання й здійснювати заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку разом із інституціями громадянського суспільства на кшталт муніципальної варти та громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону. Водночас за умов повномасштабної збройної агресії та дії правового режиму воєнного стану долучатися до забезпечення публічної безпеки і порядку можуть добровольчі формування територіальної оборони.

Особливостями адміністративної діяльності поліції із забезпечення публічної безпеки та порядку в громаді є те, що патрульна поліція, поліцейські офіцери громад, дільничні офіцери поліції є базовою ланкою, що контактує із представниками громади. Ефективність виконання ними завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку залежить від напряму

побудови ефективних механізмів співпраці із громадами на засадах партнерства. Інструментами такої співпраці можуть стати соціальні мережі та месенджери; для виконання покладених на патрульну поліцію, поліцейських офіцерів громад, дільничних офіцерів поліції завдань важливу роль можуть відігравати використання безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів; суб'єкти, на які покладені завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, повинні формувати у представників громади відчуття безпеки в громаді через постійну присутність та видимість поліції в публічних місцях, через швидку реакцію на порушення публічної безпеки і порядку. Така присутність має бути не лише завдяки фізичної присутності у публічних місцях поліцейських, але й видимість присутності у мережі інтернет, широкому впровадженню використання соціальних мереж і месенджерів для обміну інформації з представниками громад; на період дії правового режиму воєнного стану до завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку поліцією додається забезпечення заходів правового режиму воєнного стану (дотримання правил комендантської години).

2.2 Адміністративна діяльність поліції у сфері реалізації дозвільної системи як складової забезпечення безпеки громади

Адміністративна діяльність поліції у сфері реалізації дозвільної системи важлива для забезпечення безпеки громади, для реалізації прав громадян. У безпековому компоненті ризику для життя і здоров'я громадян в громаді міста, села або селища тощо будуть значно меншими у разі дотримання законодавства щодо, наприклад, зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї або дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, вибухових речовин тощо, оскільки порушення правил із

зазначених контекстів використання зброї або вибухових речовин можуть призвести до тяжких наслідків. Жителі громади будуть впевнені й відчувати безпеку у випадку розуміння, що Національна поліція України ефективно здійснює контроль за обігом зброї, зберіганням вибухових речовин, надає дозволи на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї лише у випадках, коли отримувач дозволу відповідає усім установленим законодавством нормам і потенційно не несе загрози для представників громади. Забезпечення функціонування дозвільної системи є важливим напрямом адміністративної діяльності поліції та має ряд характерних ознак, які необхідно висвітлити для кращого розуміння змісту та властивостей такої діяльності й поліпшення адміністративної діяльності поліції.

Питання адміністративної діяльності Національної поліції України, діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи у наукових працях досліджували науковці Д. Афонін, К. Бахчев, О. Бандурка, О. Безпалова, С. Вітвіцький, І. Волокітенко, Н. Дараганова, Д. Денисюк, О. Джафарова, В. Крижна, А. Манжула, С. Миронюк, С. Петков, В. Сокурєнко, А. Фоменко, О. Юнін та інші.

Забезпечення функціонування дозвільної системи є важливим напрямом діяльності Національної поліції України, який охоплює значний спектр суспільних відносин. Особлива увага для безпеки громади полягає у тому, що дозвільна система стосується зброї, вибухових речовин тощо, а це може становити потенційну загрозу для безпеки громади. Для того, щоб окреслити особливості, ознаки розуміння змісту дозвільної системи адміністративної діяльності Національної поліції України, діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи, варто розглянути зміст такого поняття, як дозвільна система. В. Ткаченко наводить визначення дозвільної системи у широкому сенсі як врегульований нормами адміністративного права порядок отримання фізичними або юридичними особами дозволів на провадження спеціальної господарської діяльності, а також інших видів діяльності, які передбачають обов'язкове отримання дозволів на здійснення такої діяльності

(дозволи видаються на певний строк за умов дотримання визначених правил). У вузькому сенсі дозвільною системою є врегульована адміністративно-правовими нормами адміністративно-процедурна діяльність поліції, інших компетентних органів із видачі фізичним або юридичним особам дозволів на здійснення певної діяльності або у сфері обігу певних предметів, матеріалів або речовин, діяльності підприємств, майстерень чи лабораторій. Така діяльність передбачає наглядові повноваження поліції, застосування заходів адміністративного примусу [76, с. 29].

О. Харитонов у широкому розумінні під дозвільною системою розуміє сукупність правовідносин, метою яких є забезпечення суспільної безпеки між компетентними органами (виконавчої влади та/або місцевого самоврядування), які уповноважені видавати дозволи, та з іншої сторони – із фізичними або юридичними особами, що виступають заявниками для надбання у особливому порядку специфічних прав на користування речовинами, матеріалами або видами господарської діяльності, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, загрожують державним інтересам, й у разі виникнення таких правовідносин та отримання дозволу в подальшому уповноваженими органами (у нашому випадку Національної поліції України) здійснюватиметься контрольно-наглядова діяльність або адміністративно-юрисдикційна у випадку правопорушень у сфері дозвільної системи [188, с. 48]. А. Фоменко пише, що у сфері дозвільної системи Національна поліція України забезпечує її функціонування шляхом надання адміністративних послуг на підставі заяви від заявника. Загалом адміністративними послугами поліції вчений називає формально визначену, законну та платну публічно-сервісну діяльність поліції щодо видачі фізичним або юридичним особам дозволів на здійснення діяльності у сфері спеціально визначених предметів, матеріалів та речовин, відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи [186, с. 252]. Зауважимо, що забезпечення функціонування дозвільної системи передбачає не лише надання

адміністративних послуг, але й здійснення адміністративних контрольно-наглядових та адміністративно-юрисдикційних проваджень.

Дозвільну систему також розглядають як правовий інструментарій держави, який застосовується для забезпечення балансу індивідуальних, групових та національних інтересів за умови дотримання пріоритету прав і свобод людини та громадянина. Авторський колектив за редакцією П. Трачука виокремлює три основні підходи до розуміння дозвільної системи: як основна діяльність держави, що реалізується уповноваженими органами шляхом закріплення в нормативно-правових актах певних правил поведінки; з позиції системи правовідносин превентивного та охоронного змісту, що виникають з приводу здійснення державними органами, фізичними та юридичними особами діяльності, яка несе в собі потенційну небезпеку для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища, національних інтересів держави; як сукупності законодавчо закріплених дозвільних процедур, пов'язаних з погодженням або наданням дозвільних документів на конкретний вид діяльності (або об'єкт), що може бути потенційно небезпечним для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища та національних інтересів, порядок здійснення яких визначається адміністративно-процесуальними нормами [3, 89–90].

Отже, однією із ознак адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади є те, що правовідносини між поліцією та фізичною та юридичною особою передбачають три різних провадження, а саме: провадження із надання адміністративних послуг (на етапі заяви про необхідність надбання спеціального права у сфері дозвільної системи та видачі дозволу або ліцензії за умов відповідності усім визначеним законодавством вимогам); контрольно-наглядові провадження за дотримання суб'єктами, що отримали дозвіл або ліцензію, усіх визначених законом

правил та вимог; адміністративно-юрисдикційні провадження у разі вчинення адміністративного правопорушення.

У контексті зазначеної ознаки О. Юнін зауважує: «Участь Національної поліції України у дозвільній системі можна умовно поділити на три елементи, а саме: надання адміністративних послуг (публічно-сервісна діяльність підрозділів поліції) щодо отримання фізичними та юридичними особами дозволів на здійснення відповідної діяльності (дій) у сфері обігу спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття і функціонування об'єктів дозвільної системи; здійснення уповноваженими підрозділами Національної поліції України контролю і нагляду за дотриманням суб'єктами, які отримали дозволи на здійснення зазначеної діяльності, законодавства щодо функціонування дозвільної системи; запобігання правопорушенням й притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства щодо функціонування дозвільної системи» [220, с. 11].

Ф. Фіночко пише, що дозвільна система є регламентованим нормами права порядком виготовлення, придбання, обліку та використання визначених законодавством речовин, предметів, матеріалів або відкриття та функціонування підприємств, майстерень із метою охорони інтересів держави, безпеки громадян. У широкому розумінні автор розглядає дозвільну систему особливим порядком вчинення суб'єктами таких правовідносин дій, на здійснення яких необхідно отримати, власне, дозвіл, а право надавати такі дозволи надаються спеціальним органам виконавчої влади, у тому числі й Національної поліції України. У вузькому сенсі дозвільна система поширюється лише на об'єкти, які визначені у Положенні про дозвільну систему [47, с. 47-48]. По суті у зазначеному Положенні про дозвільну систему зазначено: «Дозвільна система – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та

функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян» [124].

До предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї, холодна зброя (арбалети, мисливські ножі тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I - II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсинами [124].

Наведені зміст дозвільної системи та перелік предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, характеризує ще одну ознаку – адміністративна діяльність поліції у сфері дозвільної системи стосується фізичних предметів та специфічної господарської діяльності, у разі порушення правил і вимог використання яких може призвести до важких наслідків для життя і здоров'я представників громади, тобто несе ризики для безпеки громади. Тому задля повноцінного уникнення ризиків для безпеки громади необхідний

комплексний підхід щодо дотримання законодавства про дозвільну систему на стадії провадження із надання адміністративних послуг (перевірка відповідності усім вимогам і правилам заявника), під час здійснення контрольно-наглядових проваджень за дотриманням вимог і правил, а також через дисциплінуючий вплив застосування заходів адміністративного примусу.

Д. Денисюк у зазначеному контексті для безпеки зазначає, що діяльність фізичних та юридичних осіб у сфері дозвільної системи пов'язана з об'єктами, які становлять потенційну небезпеку для публічної безпеки, життя і здоров'я громадян [49, с. 139]. В. Гуменюк підкреслює, що дозвільна система стосується об'єктів господарювання, а також виготовлення, придбання, зберігання або перевезення чи знищення предметів або речовин, незаконне використання яких потенційно може завдати значної шкоди суспільним інтересам (або безпеці конкретної громади, в межах якої здійснюється така діяльність) [42, с. 29].

У питанні особливостей реалізації дозвільної та контрольної функції Національної поліції України у сфері обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану С. Миронюк виділяє 6 основних форм такої діяльності: 1) надання дозволів на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї; 2) здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система (п. 21 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»); 3) приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв (п. 22 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»); 4) поліція засобами інформаційно комунікаційної системи наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри та бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної

системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно: зброї, що перебуває у володінні та користуванні фізичних і юридичних осіб, яким надано дозвіл на придбання, зберігання, носіння, перевезення зброї; викраденої, втраченої, вилученої, знайденої зброї, а також добровільно зданої зброї із числа тієї, що незаконно зберігалася (п.п. 16, 17 ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію»); 5) Національна поліція України у визначеному законом порядку може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб-підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання (п. 1 ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію»); 6) у випадках, визначених законом, поліція здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення (в тому числі щодо порушення порядку обігу вогнепальної зброї), приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання (п. 8 ст. 23 Закону) [98, с. 29; 206].

Таким чином, ще однією ознакою адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади виступає значний спектр різних форм діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи.

Також відповідно до наведених форм діяльності поліції можна виділити ще одну особливість – через отримання дозволу на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї громадянин отримує можливість самостійно забезпечувати своє право на безпеку, недоторканність власного житла тощо.

Ще однією особливістю є те, що безпека громади забезпечується опосередковано, коли на етапі провадження із надання дозволу або ліцензії відбувається ретельна перевірка відповідності усім правилам та вимогам до заявника.

С. Жванко серед ознак дозвільної системи Національної поліції України наводить наступні: 1) формальна визначеність; 2) наявність спеціально визначених об'єктів, які становлять підвищену небезпеку для життя і здоров'я людини; 3) реалізація єдиним уповноваженим суб'єктом; 4) надання документів у чітко закріпленому порядку; 5) результатом є видача відповідного документа у формі дозволу; 6) здійснення у чітко встановлений термін та на відповідній території [58, с. 138]. До об'єктів дозвільної системи (спеціально визначені предмети, матеріали, речовини, які становлять підвищену небезпеку для життя і здоров'я людини, щодо яких встановлені спеціальні правила та порядок виготовлення, придбання, реалізації, транспортування, зберігання, обліку, використання, ремонту та знищення, а також об'єкти, де зберігаються та/або використовуються ці предмети, матеріали і речовини) дослідник відносить наступні: 1) зброя та бойові припаси до неї: бойова (вогнепальна, холодна, пневматична, метальна, запалювальна), цивільна (газова, мисливська нарізна і гладкоствольна, спортивна, навчальна, сигнальна, колекційна, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії); 2) вибухові вироби, матеріали і речовини (порох, динаміт, піротехніка тощо); 3) об'єкти, де зберігаються та/або використовуються вказані предмети, матеріали і речовини: сховища, склади, арсенали, бази, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні з виготовлення і ремонту зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї [58, с. 138–139].

Зазначимо, що адміністративну діяльність у сфері реалізації дозвільної системи здійснює уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліції (УП ЦОУП). Наразі Управління контролю за обігом зброї Національної поліції України, яке є самостійним структурним підрозділом центрального органу управління поліції, виконує завдання із забезпечення в межах компетенції реалізації Національною поліцією України повноважень з питань дозвільної системи у сфері контролю за обігом зброї; здійснення координації діяльності, організаційно-методичного та інформаційного забезпечення підрозділів контролю за обігом зброї головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві з питань дозвільної системи у сфері контролю за обігом зброї, спеціальних засобів та вибухових матеріалів промислового призначення [184]. Безпосередньо за реалізацію державної політики у сфері дозвільної системи, здійснення контролю поліції за обігом зброї відповідає відділ контролю за обігом зброї Національної поліції України, що є структурним підрозділом центрального органу управління поліції, який у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України повноважень з видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок, та на які поширюється дія дозвільної системи та здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система [88, с. 7].

Відділ контролю за обігом зброї головних управлінь Національної поліції України приймає рішення про надання дозволів (відмову в наданні дозволів) на придбання, перевезення, у тому числі через митний кордон України, зберігання та/або носіння вогнепальної зброї (несучасна стрілецька, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойових припасів до неї, холодної (арбалети, мисливські ножі), пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів [38]. Також поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції мають повноваження із підготовки матеріалів про анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, надсилати їх до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи з метою прийняття рішення щодо анулювання дозволів у порядку, визначеному законодавством, а також вилучати зброю та боєприпаси [64]. Також зауважимо, що патрульна поліція у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху здійснює контроль за безпекою дорожнього руху під час перевезення небезпечних вантажів, додержанням законодавства в зазначеній сфері; розроблення і видачу у визначеному порядку погоджень маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів [72]. Тобто бере участь у забезпеченні правил дозвільної системи під час дорожнього руху.

Загалом адміністративну діяльність із здійснення дозвільної системи, видачі дозволів здійснюють уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією (УП ЦОУП); уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві (УП ГУНП); територіальні

(відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах [58, с. 101].

Згідно з інструкцією про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією видає дозволи на право придбання, перевезення через митний кордон України, транзит через територію України вогнепальної, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів і речовин міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, а також іноземним суб'єктам господарювання на підставі відповідних договорів; придбання в Україні та перевезення через митний кордон України (за 5 днів до перевезення) вогнепальної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, бойових припасів до зброї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них іноземцям за погодженням з іноземними дипломатичними представництвами країн, громадянами яких вони є, перевезення ними через митний кордон України, транзит через територію України вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї для участі в змаганнях здійснюються за клопотанням міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України, а з метою полювання – на конкретно визначений уповноваженим на це органом строк; функціонування стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування; право перевезення через митний кордон України нагородної зброї та патронів до неї; зберігання нагородної зброї [72].

Уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції України видає дозволи на відкриття та функціонування об'єктів дозвільної системи: сховищ, складів, де зберігаються вибухові матеріали і речовини, відкриття стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної, холодної та охолощеної зброї, спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них; право перевезення через митний кордон України мисливської вогнепальної зброї, основних частин зброї, бойових припасів до неї, пневматичної, холодної та охолощеної зброї громадянами України; придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв громадянами України; придбання та зберігання відомчої вогнепальної, мисливської зброї, бойових припасів до неї, основних частин зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв та патронів до них підприємствами, установами, організаціями, суб'єктами господарювання [72;58, с. 103]. Територіальні підрозділи поліції видають дозволи на: придбання і перевезення територією України вибухових матеріалів і речовин; носіння і перевезення територією України відомчої вогнепальної, пневматичної, холодної зброї та бойових припасів до неї; придбання, зберігання і носіння громадянами України мисливської гладкоствольної зброї, основних частин зброї, бойових припасів до неї, пневматичної, холодної та охолощеної зброї [58, с. 103–104].

Отже, видача дозволів у сфері дозвільної системи здійснюється відповідно до чинного законодавства та підзаконних актів за трирівневою системою – це уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією; уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь

Національної поліції України та територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах. Також поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції можуть брати участь у підготовці матеріалів про анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, надсилати їх до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи з метою прийняття рішення щодо анулювання дозволів у порядку, визначеному законодавством, а також вилучати зброю та боєприпаси.

Ми можемо навести такі ознаки адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади:

1. Правовідносини між поліцією та фізичною та юридичною особою у сфері реалізації дозвільної системи передбачають три різних провадження, а саме: провадження із надання адміністративних послуг (на етапі заяви про необхідність надбання спеціального права у сфері дозвільної системи та видачі дозволу або ліцензії за умов відповідності усім визначеним законодавством вимогам); контрольно-наглядові провадження за дотримання суб'єктами, що отримали дозвіл або ліцензію, усіх визначених законом правил та вимог; адміністративно-юрисдикційні провадження у разі вчинення адміністративного правопорушення.

2. Адміністративна діяльність поліції у сфері дозвільної системи стосується фізичних предметів та специфічної господарської діяльності, у разі порушення правил і вимог використання яких може призвести до важких наслідків для життя і здоров'я представників громади, тобто несе ризики для безпеки громади. Тому задля повноцінного уникнення ризиків для безпеки громади необхідний комплексний підхід щодо дотримання законодавства про дозвільну систему на стадії провадження із надання адміністративних послуг (перевірка відповідності усім вимогам і правилам заявника), під час здійснення контрольно-наглядових проваджень за

дотриманням вимог і правил, а також через дисциплінуючий вплив застосування заходів адміністративного примусу.

3. *Ознакою адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади виступає значний спектр різних форм діяльності поліції у сфері реалізації дозвільної системи.*

4. *Через отримання дозволу на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї громадянин отримує можливість самостійно забезпечувати своє право на безпеку, недоторканність власного житла тощо.*

5. *Під час здійснення проваджень із надання адміністративних послуг безпека громади забезпечується опосередковано, коли на етапі провадження із надання дозволу або ліцензії відбувається ретельна перевірка відповідності усім правилам та вимогам до заявника.*

Загалом у питанні забезпечення дозвільної системи Національною поліцією України до основних її повноважень можна віднести видачу дозволів на предмети дозвільної системи; здійснення контролю і нагляду за дотриманням правил дозвільної системи; вжиття заходів адміністративного впливу на порушників правил дозвільної системи; заходи із взаємодії з іншими органами державної влади, адміністраціями підприємств для здійснення заходів задля забезпечення дотримання правил дозвільної системи [50, с. 75; 58, с. 106].

Ще одним важливим напрямом у сфері дозвільної діяльності Національної поліції України, який варто окремо виділити (оскільки ми здебільшого розглядали дозвільну систему в аспекті зброї, вибухових речовин тощо, що становить підвищену загрозу для громадян), є діяльність із видачі дозволів у сфері дорожнього руху. Видача таких дозволів є наданням адміністративних послуг Національною поліцією України. Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про адміністративні послуги» такою послугою є результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання

адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону [143]. Провадження у сфері надання дозволів дослідники ще називають реєстраційно-дозвільними провадженнями, а саме провадження з видачі дозволів (та узгоджень) на здійснення певної діяльності (на провадження підривних робіт тощо); дозвіл на право керування транспортним засобом, видача свідоцтва про надання права керування таким засобом; узгодження проєктів конструкцій транспортних засобів щодо дотримання вимог забезпечення безпеки дорожнього руху; узгодження технічних умов щодо розробки нової автомобільної техніки, а також технічних засобів, що використовуються для обслуговування і ремонту автотransпортних засобів [1, с. 220].

Якщо звертатися до питання суб'єктів, які мають забезпечувати безпеку дорожнього руху та здійснювати дозвільну діяльність, пов'язану із дорожнім рухом, в першу чергу варто проаналізувати повноваження та завдання патрульної поліції.

Департамент патрульної поліції відповідно до Положення про Департамент патрульної поліції виконує низку важливих функцій:

- видає у випадках, передбачених законодавством України, дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів, зокрема тих, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні, та визначає порядок дорожнього перевезення окремих вантажів, а також здійснює погодження маршрутів руху таких категорій транспортних засобів в установленому законодавством України порядку [121]; видає та погоджує у випадках, визначених законодавством України, інші дозвільні документи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

- надає такі адміністративні послуги відповідно до компетенції: оформлення та видачу дозволу на перевезення надгабаритних, великовагових вантажів; оформлення та видачу документів щодо погодження маршрутів дорожнього перевезення небезпечних вантажів; забезпечення супроводження

для безпечного перевезення негабаритних, великовагових та небезпечних вантажів, автобусів та інших транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції України з використанням спеціальних світлових або звукових сигналів; підготовку і видачу технічних умов на розміщення об'єкта дорожнього сервісу та малої архітектурної форми [121];

- здійснює погодження:

проєктів і схем організації дорожнього руху на автомобільних дорогах, вулицях і залізничних переїздах; поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт;

проєктів і схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів (зборів, мітингів, походів і демонстрацій), які можуть створити перешкоди дорожньому руху, заходів забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних стандартів, норм, правил, у тому числі шляхом упровадження необхідних технічних засобів організації дорожнього руху; установа відповідно до законодавства України технічних засобів регулювання дорожнього руху; дозволів на розміщення зовнішньої реклами в межах смуги відведення автомобільних доріг;

дозволів (ордерів) на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, об'єктів дорожнього сервісу, автозаправних станцій, прокладення інженерних мереж та виконання інших робіт у межах смуги відведення автомобільних доріг;

проєктної документації щодо будівництва, реконструкції і ремонту автомобільних доріг, вулиць та залізничних переїздів, об'єктів дорожнього сервісу, інших дорожніх споруд; забудови окремих територій населених пунктів; генеральних планів окремих забудов у населених пунктах;

проєктів комплексних схем організації руху та спорудження ліній міського електричного транспорту; схем організації дорожнього руху на

відповідність технічним умовам та нормативно-правовим актам з безпеки дорожнього руху з подальшим оформленням документів щодо її розгляду та затвердження з наданням погодження або відмови в наданні погодження, маршрутів і розкладу руху регулярних і нерегулярних перевезень груп дітей, громадського та іншого транспорту у випадках, передбачених законодавством;

місця розташування стаціонарного пункту габаритно-вагового контролю та схему організації дорожнього руху під час під'їзду до пункту та виїзду з нього; місця монтажу/розміщення стаціонарних технічних засобів (приладів контролю), що дають змогу в автоматичному режимі здійснювати виявлення та фотозйомку або відеозапис подій, що містять ознаки адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, на автомобільних дорогах загального користування державного та місцевого значення, вулицях і дорогах у містах та інших населених пунктах відповідно до законодавства України [121].

Отже, можна зробити висновок, що Департамент патрульної поліції України має значні повноваження та визначені форми реалізації таких повноважень із надання дозволів, пов'язаних із безпекою дорожнього руху в громадах на рух окремих категорій транспортних засобів, дозволу на перевезення надгабаритних, великовагових вантажів; оформлення та видачу документів щодо погодження маршрутів дорожнього перевезення небезпечних вантажів тощо, порушення правил яких може створити пряму загрозу життю і здоров'ю учасників дорожнього руху в громадах.

2.3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади

Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади здійснюється у сфері забезпечення публічної безпеки і

порядку, у сфері безпеки дорожнього руху, забезпечення дотримання визначених норм і правил дозвільної системи. І, на нашу думку, така діяльність потребує окремого підрозділу дисертаційного дослідження, оскільки проблематика стосується особливостей процесуальної реалізації через адміністративно-юрисдикційні провадження компетентними підрозділами Національної поліції України. Водночас у сфері забезпечення саме безпеки громади адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції та її підрозділів полягає у забезпеченні саме публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, дозвільної системи (хоча загалом розуміння напрямів, де поліція реалізовує адміністративно-юрисдикційні повноваження, є значно ширшими).

Розглядаючи зміст поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності, Л. Іщенко такою діяльністю поліції називає «здійснювану в чітко регламентованій процесуальній формі діяльність, яка має правоохоронний, державно-владний характер, що полягає в розгляді та вирішенні суспільних конфліктів, здійсненні провадження по застосуванню заходів адміністративного попередження і припинення у межах відповідного адміністративно-юрисдикційного провадження уповноваженими на те співробітниками Національної поліції» [73, с. 187]. Зазначимо, що дослідниця не згадує про застосування поліцейськими заходів адміністративного стягнення, що є важливим елементом адміністративно-юрисдикційної діяльності та результатом адміністративно-юрисдикційного провадження.

Науковці також використовують адміністративну юрисдикцію як особливу правозастосовну діяльність публічних адміністрацій, на які відповідно до Законів України покладені повноваження щодо розгляду адміністративно-правових спорів або справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі (у позасудовому порядку) та накладення адміністративних стягнень. А характерними рисами адміністративної діяльності є те, що така діяльність

виникає внаслідок появи спору або виявлення порушення правил і норм, визначених законом. Обов'язковою умовою здійснення адміністративної юрисдикції є наявність факту вчинення адміністративного правопорушення або наявність конфлікту, спору. Таким чином, юрисдикційна діяльність має охоронну, регулятивну та виховну функції, а метою такої діяльності є надання правової оцінки відповідності поведінки об'єкта правового впливу вимогам, що визначені у нормативно-правових актах; розгляді справ про адміністративні правопорушення (у випадку їх виявлення) та винесенні рішень про застосування до правопорушника заходів адміністративного примусу (стягнення тощо) [6, с. 20–21]. Авторський колектив за редакцією Ю. Назара адміністративно-юрисдикційною діяльністю органів Національної поліції України вважає врегульований нормами адміністративного права спеціальний різновид діяльності поліції, який полягає у виявленні протиправних діянь, зборі та оцінці матеріалів і доказів, кваліфікації адміністративних правопорушень та у здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення [8, с. 13-14]. Тобто така діяльність не відбувається лише у формі процесуальної діяльності, здійснення адміністративних проваджень за фактом правопорушення або спору тощо, але й, власне, діяльність із виявлення таких правопорушень. Відповідно вчені акцентують увагу, що у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності поліція наділена повноваженнями із здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчинення правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень та вжиття у межах компетенції заходів для їх усунення та ін. [8, с. 14]. На нашу думку, вивчення умов вчинення правопорушень не відбувається в межах здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень.

Авторський колектив за загальною редакцією В. Глуховері розглядає адміністративно-юрисдикційну діяльність у вузькому та широкому змісті. У вузькому це «є врегульованою переважно нормами адміністративного права

діяльністю органів і підрозділів Національної поліції України (уповноважених працівників, які мають спеціальні звання) щодо розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення, що належать до її компетенції, і накладення адміністративних стягнень на осіб, які вчинили такі правопорушення» [7, с. 20]. Тож у широкому сенсі вони пропонують розуміти її як «врегульовану переважно нормами адміністративного права діяльність органів і підрозділів Національної поліції України (уповноважених працівників, які мають спеціальні звання) щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ конфліктного характеру, а саме: справ про адміністративні правопорушення, справ про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів» [7, с. 20].

О. Джафарова розглядає питання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів та вважає її врегульовану нормами адміністративного права специфічну, державно-владну, підзаконну, виконавчо-розпорядчу діяльність, яка реалізується шляхом визначення в законодавстві обсягу повноважень щодо розв'язання індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку [51, с. 156].

Авторський колектив за загальною редакцією О. Безпалової також аналізує адміністративно-юрисдикційну діяльність у вузькому та широкому сенсі. У вузькому сенсі під такою діяльністю «слід розуміти врегульовану нормами адміністративного права підзаконну виконавчо-розпорядчу діяльність органів та підрозділів поліції (їх посадових осіб), у рамках якої відбувається розгляд визначеної у КУпАП категорії справ про адміністративні правопорушення, за результатами чого у відповідній процесуальній формі приймаються рішення про застосування до правопорушників заходів адміністративного примусу, накладення адміністративних стягнень, застосування заходів впливу до неповнолітніх або про закриття справи» [6, с. 25]. Натомість «У широкому сенсі під

адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції будемо розуміти не лише діяльність уповноважених органів і підрозділів поліції (їх посадових осіб) щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та прийняття за результатами такого розгляду відповідних рішень, а й розгляд справ про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також вжиття пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів» [6, с. 25].

Р. Молчанов розглядає адміністративно-юрисдикційну діяльність патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху як врегульовану нормами адміністративного права діяльність патрульної поліції щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення за порушення правил дорожнього руху, а також розгляд справ за скаргами громадян на рішення, дії чи бездіяльність патрульної поліції під час здійснення такої діяльності [101, с. 35].

Тобто в загальному вигляді адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади у визначеній процесуальній формі діяльність із здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень за правопорушення, що посягають на публічну безпеку і порядок, порушення у сфері безпеки дорожнього руху та порушення правил у сфері дозвільної системи, наслідки вчинення яких можуть становити небезпеку для конкретної громади та її представників.

Суб'єктами адміністративно-юрисдикційної діяльності варто розглядати як учасників адміністративно-юрисдикційних проваджень, в межах яких відбувається вирішення конкретної справи про адміністративне правопорушення та винесенням правозастосовного акта. Поліція, таким чином, виступає важливим суб'єктом адміністративно-юрисдикційної діяльності. Національна поліція України вирішує достатньо широкий спектр справ про адміністративні правопорушення, однак погоджуємося із вченою О. Безпаловою та іншими, що пріоритетним або основним напрямом адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку. Дослідниця наводить ряд характеристик, завдяки яким

Національна поліція України займає особливе місце в системі суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності: зазначена діяльність є складовою адміністративної діяльності поліції; мета такої діяльності полягає у наданні поліцейських послуг у сфері захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина (*охорона прав і свобод представників громад, реалізація їх прав на безпечне життя в громаді, коли суспільні відносини всередині громади характеризуються станом забезпеченого правопорядку, є важливими для кожного представника громади цінностями, які має забезпечувати в межах компетенції поліція*); здійснюється у разі виникнення правового спору шляхом розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення, а також дисциплінарні правопорушення або у разі знаходження звернень (заяв, скарг та повідомлень); така діяльність має обов'язково відповідати нормативно-правовим актам, які визначають процедури такої діяльності, тобто вимагає належного процесуального регулювання; прийняте за результатами адміністративно-юрисдикційної діяльності рішення є обов'язковим до виконання для особи, щодо якої воно адресоване; здійснюється виключно уповноваженими посадовими особами органів і підрозділів поліції, які мають спеціальні звання; наявність уніфікації юрисдикційних повноважень певних категорій працівників поліції; одноособовим розглядом правового спору; за результатами одноособового розгляду конкретної індивідуальної адміністративної справи застосовуються заходи державного примусу [25, с. 2-4].

Якщо звертатися до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів та підрозділів поліції, варто зазначити, що згідно із Положенням про Департамент патрульної поліції на нього (відповідно й на патрульну поліцію) покладені функції із здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції України, у тому числі у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з керуванням транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме:

порушено строки його тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортний засіб використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортний засіб передано у володіння, користування або розпорядження особі, яка не ввозила його на митну територію України або не поміщувала в митний режим транзиту, та у справах про адміністративні правопорушення, виявлені та зафіксовані за допомогою системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі; прийняття рішення про застосування в межах компетенції адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання; патрульна поліція відповідно до функції із здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства України про дорожній рух та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі відіграє основну роль із здійснення адміністративних проваджень у сфері дорожнього руху [121].

Дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад серед основних напрямів діяльності та обов'язків мають у випадках, визначених законодавством, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання. Відповідно з метою виконання власних повноважень вони мають право у випадках, визначених законодавством, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання [64].

Окремо варто зауважити, що в межах безпеки громади варто виділити адміністративно-юрисдикційну діяльність Служби освітньої безпеки Національної поліції України, яка відіграє ключову роль у формуванні безпечного середовища в освітніх закладах українських громад [63, с. 14]. Згідно із Інструкцією з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах

загальної середньої освіти, серед повноважень є виявлення та припинення адміністративних правопорушень, оформлення в межах компетенції матеріалів у справах про адміністративні правопорушення відповідно до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції [66].

С. Гусаров виділяє ряд важливих ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів, які авторський колектив на чолі з В. Глуховею інтерпретував щодо адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції наступним чином:

- адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції значною мірою обумовлена принципами, завданнями, функціями і специфікою служби в поліції, що є державною службою особливого характеру;

- адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції має підзаконний характер;

- адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції здійснюється в офіційному порядку від імені держави в особі уповноважених працівників органів і підрозділів Національної поліції України, які мають спеціальні звання;

- юрисдикція поліції є адміністративною за своєю сутністю, здійснюється уповноваженими працівниками органів і підрозділів Національної поліції України, які мають спеціальні звання;

- адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції характеризується тим, що завжди має виключно державно-владний характер і здійснюється тільки в офіційному порядку;

- головним у здійсненні юрисдикційних повноважень поліції є виконання нею в особі уповноважених посадових осіб, правоохоронних функцій, що впливає, передусім, з її призначення;

- до особливостей адміністративної юрисдикції поліції варто віднести одноособовий характер її реалізації;

- в адміністративно-юрисдикційній діяльності поліції спостерігається відповідна спеціалізація (За ч. 2 ст. 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень» [7, с. 17–18; 44]).

О. Джафарова виділяє наступні ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів:

- юрисдикція правоохоронних органів України є частиною їх адміністративної діяльності і здійснюється спеціально уповноваженими посадовими особами відповідних органів;

- основна мета здійснення правоохоронними органами юрисдикційних повноважень є забезпечення ними прав та свобод людини і громадянина, захист громадського порядку та безпеки;

- наявність правового спору;

- адміністративно-юрисдикційна діяльність правоохоронних органів через свою важливість вимагає належного процесуального регулювання;

- обов'язковість ухвалення рішення у вигляді юридичного акта, який є, по суті, розв'язанням правового спору. Але не є остаточним, оскільки може бути оскаржений (в судовому порядку);

- у системі правоохоронних органів не всі служби і їх посадові особи мають юрисдикційні повноваження, що суттєво відрізняє їх від органів правосуддя;

- посадова особа правоохоронного органу розглядає конкретну індивідуальну адміністративну справу одноособово;

- розгляд індивідуальних адміністративних справ здійснюється на основі відповідних нормативно-правових актів [51, с. 155–156].

О. Безпалова наводить десять основних ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України: це частина

адміністративної діяльності органів і підрозділів поліції; носить виконавчо-розпорядчий характер; виникає внаслідок правового спору, пов'язаного із учиненням адміністративного правопорушення (ст. 222 та ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення); її здійснення відбувається у межах реалізації органами і підрозділами поліції правоохоронних завдань і функцій та правозастосовної діяльності; вимагає належного процесуального врегулювання; можливість спрощеного провадження (без складення протоколу про адміністративне правопорушення); працівникам органів і підрозділів поліції надано право накладати адміністративні стягнення на місці вчинення правопорушення незалежно від розміру із використанням безготівкових платіжних пристроїв; здійснюється тільки в одноособовій формі (індивідуально); повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень наділені тільки працівники органів і підрозділів поліції, які мають спеціальні звання відповідно до покладених на них повноважень; її результатом має бути рішення у вигляді юридичного факту [25, с. 9–10].

Таким чином, ключове місце у такій діяльності займає адміністративно-юрисдикційне провадження. І. Суховетрук адміністративно-юрисдикційним провадженням правоохоронних органів характеризує як врегульовану адміністративними процесуальними нормами однорідну групу розпорядчих процесуальних та процедурних дій із розгляду та вирішення правового спору з юридично значущих дій його учасників, провадження спрямоване на реалізацію та захист прав, свобод та інтересів громадян і на виконання обов'язків. Характерною ознакою провадження є наявність розбіжностей правових позицій сторін, що пов'язані із конфліктом інтересів у адміністративно-правових відносинах. Результатом провадження постає процесуальний акт, що може містити санкції [181, с. 65–67]. У ході такого провадження поліцейськими здійснюється правова оцінка сукупності фактів, поведінки сторін, які знаходяться у конфліктній ситуації, на основі чого приймається рішення, що може тягнути за собою санкції у вигляді

адміністративних стягнень, адміністративно-юрисдикційна діяльність спрямована, таким чином, на захист прав і свобод громадян, а також законних інтересів суспільства та держави, зокрема на захист інтересів громади у безпеці. Адміністративно-юрисдикційна діяльність має правозахисний, правоохоронний та превентивний характер [181, с. 71]. Під адміністративно-юрисдикційним провадженням, на думку О. Дрозда, виступають дії учасників адміністративно-юрисдикційного процесу, врегульовані нормами адміністративного права з вирішення конкретних справ, що виникають у процесі адміністративно-юрисдикційних відносин [52, с. 551]. Особливістю адміністративно-юрисдикційних проваджень є наявність правопорушення, яке є підставою для порушення справи про адміністративне правопорушення. До речі, погоджуємося із В. Залевським, який вказує, що виявлення факту вчинення адміністративного правопорушення не є частиною стадій справи про адміністративне правопорушення, оскільки виявлення правопорушення відбувається внаслідок контрольно-наглядової діяльності поліцейських (внаслідок такої діяльності приймається рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення); у межах поставлених завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку (патрулювання публічних місць на території громади) тощо [62, с. 167]. Адміністративно-юрисдикційна діяльність має високу значущість, тому необхідно державі забезпечити належне процесуальне правове її регулювання [45; 52, с. 550–551].

У Законі України «Про адміністративну процедуру» п. 4 ч. 1 ст. 2 закріплено законодавче визначення адміністративного провадження: «сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта» [144]; п. 3 ч. 1 ст. 2 зазначеного Закону України визначено поняття адміністративного акта: рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена)

адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб) [144].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення як основні адміністративно-юрисдикційні провадження, що здійснюються Національною поліцією України у сфері безпеки громади, має важливу рису: вони пов'язані із реалізацією державного примусу, а саме адміністративної відповідальності й потребує процесуального правового регулювання усіх стадій (етапів) процедурних дій [108, с. 307–308].

Такі провадження мають ряд основних стадій. Науковці виділяють наступні: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення та адміністративне розслідування; 2) підготовка та розгляд справи про адміністративне правопорушення; 3) прийняття рішення у справі; 4) оскарження рішення (це є факультативною стадією); 5) виконання прийнятого рішення [96, с. 32–33]. Такий дослідник, як І. Бородин, пише про чотири основні стадії, тобто адміністративне розслідування; розгляд справи про адміністративне правопорушення та винесення постанови (тобто прийняття рішення); перегляд постанови (рішення у справі); виконання постанови (рішення) [32, с. 44].

На початковій стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення, тобто порушення справи про адміністративне правопорушення, патрульний поліцейський або дільничний офіцер поліції, поліцейський офіцер громад або поліцейський уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи встановлюється, власне, факт правопорушення та обставини вчинення такого правопорушення (щодо публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху або дозвільної системи), аналізує обставини вчинення правопорушення, докази у справі, здійснює кваліфікацію вчиненого правопорушення. Порушення справи відбувається у разі наявності фактичної та формальної підстав, тобто вчинення правопорушення й заяви про повідомлення про вчинене

правопорушення. Початок першої стадії провадження розпочинається із реєстрації заяви або повідомлення про вчинене адміністративне правопорушення [104, с. 60–61]. На цій стадії складається протокол про адміністративне правопорушення.

Норми, що визначають процесуальні дії поліцейських у зазначених провадженнях, визначені в Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції [68], а також в Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі [69]. Протокол про адміністративне правопорушення та усі матеріали про таке правопорушення надсилаються органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справи про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 257 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

На другій і третій стадіях розгляду справи і прийняття рішення у справі відбувається її розгляд уповноваженою посадовою особою органів поліції відповідно до ст. 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення (про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів) [78]. Поліцейський, який розглядає справу про адміністративне правопорушення, виносить постанову або про накладення адміністративного стягнення, або про закриття справи (у випадку оголошення усного зауваження передачі матеріалів на розгляд громадській організації або трудового колективу, передачі справи прокурору, органу досудового розслідування або за обставин, що зазначені у ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

На четвертій стадії оскарження рішення поліцейський при розгляді скарги на постанову у справі про адміністративне правопорушення приймає

одне з чотирьох рішень, а саме: залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення; скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд; скасовує постанову і закриває справу; змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення з тим, однак, щоб стягнення не було посилено [78].

У межах стадії виконання прийнятого рішення постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення (окрім випадків, які встановлені Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими Законами України), а контроль за виконанням постанов здійснюється керівниками органів поліції [104, с. 74].

Адміністративно-юрисдикційні провадження у сфері забезпечення безпеки громади виконують декілька важливих завдань: забезпечення справедливого, об'єктивного та своєчасного розгляду індивідуальних справ задля виконання ними обов'язків та забезпечення прав і законних інтересів учасників правовідносин; підвищення ефективності реалізації публічної влади; забезпечення необхідної послідовності в реалізації суб'єктами правовідносин своїх прав і законних інтересів [108, с. 309; 187].

Адміністративно-юрисдикційним провадженням у сфері забезпечення безпеки громади можна назвати врегульовану адміністративно-правовими нормами систему процедур й відповідних процедурних дій та рішень працівників поліції (що мають спеціальні звання), які уповноважені здійснювати адміністративно-юрисдикційну діяльність, яка пов'язана із адміністративними правопорушеннями у сфері публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, дозвільної системи, наслідки яких несуть небезпеку правам і свободам представників громади, інтересам громади, розглядом скарг представників громади, й результатом провадження постає адміністративний акт, що може нести санкції у вигляді адміністративних стягнень.

Серед ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади можна виділити наступні:

Основними суб'єктами адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо забезпечення безпеки громади Національної поліції України, які здійснюють основну комунікацію та взаємодію безпосередньо із представниками громади, є патрульна поліція, поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції, а також уповноважені підрозділи з контролю за обігом зброї та дозвільної системи.

Адміністративно-юрисдикційні провадження щодо забезпечення безпеки громади можна групувати на провадження про адміністративні правопорушення у сфері публічної безпеки і порядку; у сфері безпеки дорожнього руху; у сфері дозвільної системи.

У сферах публічної безпеки і порядку; безпеки дорожнього руху; дозвільної системи у повному обсязі щодо безпеки громади та представників громади реалізуються превентивна, правоохоронна та виховна функції адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Через специфіку повноважень та завдань, напрямів діяльності, а також вимогу тісної взаємодії із населенням на засадах партнерства поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції у питанні здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності є ключовими посадовими особами поліції й базовою ланкою, яка здійснює адміністративно-юрисдикційні провадження у сферах публічної безпеки і порядку та дозвільної системи (порушення порядку зберігання і використання вогнепальної зброї тощо) в громаді.

Діяльність здійснюється в особливій процесуальній формі, тобто адміністративно-юрисдикційного провадження (для забезпечення безпеки громади основним виступає провадження у справах про адміністративні правопорушення), результатом якого обов'язково має бути видання адміністративного акта (постанова про накладення адміністративного

стягнення, про закриття справи, основними відповідно до повноважень поліцейських є штраф або попередження).

2.4. Контрольно-наглядова та профілактична діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади

Понятійно-категоріальний апарат будь-якої сфери наукового дослідження, на нашу думку, є базисом, з якого починається вивчення проблематики. Звісно, про розуміння контрольно-наглядової діяльності в науковій літературі здійснено багато досліджень, тому ми зупинимося саме на контексті забезпечення безпеки громади Національною поліцією України.

Для початку варто зупинитися на поглядах законодавців та фахівців щодо розуміння контролю та нагляду. У науковій літературі існує декілька підходів щодо розуміння співвідношення понять контролю та нагляду. Нагляд може розглядатися як тотожне поняття до контролю; нагляд виступає різновидом контрольної діяльності або нагляд та контроль виступають самостійними поняттями [31, с. 253]. Законодавець застосовує термін державного нагляду (контролю) у Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». В абз. 2 ст. 1 зазначається: «державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища» [156]. Тобто контрольно-наглядова діяльність полягає у виявленні та (що дуже важливо з

точки зору пріоритетності саме превентивної діяльності поліції) запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами певних суспільних відносин із метою досягнення конкретних важливих суспільних інтересів.

У свою чергу в Законі України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» вже застосовано термін «державний контроль». Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 зазначеного Закону України, це: «діяльність компетентного органу, його територіальних органів, державних інспекторів, державних ветеринарних інспекторів, помічників державного ветеринарного інспектора та уповноважених осіб, що здійснюється з метою перевірки відповідності діяльності операторів ринку вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, а також усунення наслідків невідповідності та притягнення до відповідальності за порушення відповідних вимог» [147]. У цьому визначенні важливим аспектом є діяльність із притягнення до відповідальності за порушення певних вимог і норм законодавства, а також визначення передбачає наділення контрольно-наглядового органу повноважень із усунення виявлених порушень і невідповідностей.

Серед дослідників ще застосовують термін «адміністративний нагляд». Так, Д. Цвігун розуміє його як: «особливий вид державної управлінської діяльності, здійснюваної спеціальними органами виконавчої влади стосовно організаційно не підпорядкованих підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян у зв'язку з виконанням ними спеціальних міжгалузевих норм, правил, вимог, з використанням комплексу адміністративних засобів впливу для попередження, виявлення і припинення правопорушень, відновлення встановлених правовідносин і притягнення винних до відповідальності» [190, с. 37]. Адміністративний нагляд науковцями розглядається як частина контрольно-наглядової діяльності поліції (поруч із здійсненням нагляду за дотриманням правил дозвільної системи, безпеки дорожнього руху) [1, с. 19].

Дослідники також використовують терміни контрольно-наглядових повноважень, змістом яких є управлінська діяльність уповноважених органів державної влади або місцевого самоврядування із застосування адміністративно-правових заходів з метою попередження або припинення порушення норм законодавства [93, с. 201]. Контрольно-наглядова діяльність виступає спрямованою на забезпечення законності та правопорядку в різних сферах суспільного життя однорідною діяльністю уповноважених державних органів із своєчасного виявлення проблем, створення умов для їх вирішення та усунення конфліктів між владними і підлеглими структурами із застосуванням спеціальних правових засобів [31, с. 253].

Колектив авторів за загальною редакцією П. Трачука наводить таке визначення контрольно-наглядової діяльності органів поліції: «це правова форма діяльності органів (підрозділів) поліції, їх посадових осіб, що виражається у здійсненні юридичних дій у справі спостереження і перевірки відповідності виконання і додержання підконтрольними суб'єктами правових розпоряджень та припинення правопорушень певними організаційно-правовими засобами» [3, с. 249]. Зауважимо, що контролююча діяльність також передбачає можливість прямого втручання у діяльність підконтрольного об'єкта із метою виправлення виявлених відхилень від визначених правил.

В. Ралько та А. Оборовик розглядають зміст контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії домашньому насильству: «це система нормативно визначених за характером, обсягом та спрямуванням заходів і процедур, застосованих під час: 1) організаційної складової забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (розробка планів та методик здійснення контрольно-наглядових дій, уповноваження відповідальної особи за їх здійснення, розподіл ресурсного забезпечення тощо); 2) процесу забезпечення функціональності діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та аналіз даних, звірка фактичного стану зі встановленими критеріями на відповідність, виявлення

порушень та помилок, визначення відповідальних за їх усунення, розробка з цією метою відповідних заходів та надання рекомендацій, моніторинг та оцінка ефективності процесу виправлення виявлених недоліків тощо); 3) профілактичної діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству (збір та опрацювання інформації про особу кривдника, спостереження за його поведінкою, підтримка зміни світогляду та корекції антисоціальної поведінки (наприклад, прийняття рішення про проходження ним програми для кривдника) тощо)» [166, с. 17–18]. Таке визначення включає у себе також й організаційно-управлінську діяльність компетентного органу щодо забезпечення реалізації повноважень із запобігання домашньому насильству.

Отже, на основі проаналізованої наукової літератури та норм чинного українського законодавства під контрольно-наглядовою діяльністю поліції щодо забезпечення безпеки громади можна назвати визначену нормами адміністративного права діяльність Національної поліції України, її посадових осіб, спрямовану на забезпечення дотримання представниками громад визначених норм та правил у сфері дозвільно-ліцензійної системи, безпеки дорожнього руху, запобігання домашньому насильству, порушення яких становить ризик безпеці іншим представникам громади, шляхом застосування адміністративно-правових заходів. Метою є виявлення, попередження та припинення порушення визначених правил у сферах суспільних відносин, регулювання яких входить до повноважень поліції, що призводить до формування безпечного середовища в межах громади.

Контрольно-наглядові повноваження Національної поліції України достатньо широкі, що свідчить з аналізу Закону України «Про Національну поліцію» та положень про діяльність структурних підрозділів поліції:

– здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі (п. 11 ч. 1 ст. 23);

– здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування (п. 17 ч. 1 ст. 23);

– здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ (п. 21 ч. 1 ст. 23);

– здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення (п. 23 ч. 1 ст. 23) [154].

Також за умов введення правового режиму воєнного стану в межах до патрулів (спільний рухомий наряд, до складу якого входять поліцейські Національної поліції України та військовослужбовці Збройних Сил та, за потреби, військовослужбовці Національної гвардії та Держприкордонслужби, що виконує покладені на нього обов'язки на маршруті патрулювання, визначеному комендантом на території, де запроваджено комендантську годину) Національна поліція України здійснює контроль за дотриманням особами комендантської години та спеціального режиму світломаскування патрулями, які підпорядковуються коменданту (п. 11 Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан) [136].

Також відповідно до порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, Національна поліція України на блокпостах та поза їх межами здійснюють заходи з контролю або виїзду на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий

режим (особливо на початкових етапах повномасштабної агресії практика облаштування блокпостів в межах громад набула широкого застосування), що включає: перевірку документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи; перевірку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу (документів на транспортний засіб, документів на вантаж, дорожнього листа тощо); проведення огляду транспортного засобу та вантажу (товару) щодо відповідності документам на вантаж (товар); затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів; тимчасове обмеження (заборону) руху транспортних засобів та осіб; поза межами блокпостів: виявлення порушення встановленого порядку переміщення осіб, транспортних засобів, вантажів (товарів) на територію, де встановлено особливий режим; затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів (п. 20 Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан) [134].

Тобто особливістю контрольно-наглядової діяльності поліції в сучасних умовах є те, що внаслідок дії правового режиму воєнного стану на Національну поліцію України покладаються додаткові повноваження із здійснення контролю за дотриманням представниками громад заходів правового режиму воєнного стану (запровадження комендантської години та спеціального режиму світлового та інших видів маскування; встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів, обмеження в'їзду (входу), перебування в населених пунктах, з яких проводиться загальна обов'язкова евакуація).

Щодо наглядової діяльності у Законі України «Про Національну поліцію» зазначено:

– поліція у межах своєї компетенції здійснює нагляд за дотриманням порядку виходу домашніх тварин (собак) у громадських місцях, за дотриманням вимог у сфері захисту тварин від жорстокого поводження та вживають відповідних заходів у разі порушення законодавства у цій сфері (п. 33 ч. 1 ст. 23);

– здійснює адміністративний нагляд відповідно до закону (п. 46 ч. 1 ст. 23) [154].

Р. Козьяков, розкриваючи поняття контрольно-наглядової діяльності поліції, визначає і сфери, в яких така діяльність застосовується. Це діяльність посадових осіб органів та підрозділів Національної поліції України, що полягає у застосуванні заходів адміністративно-правового впливу на поведінку учасників адміністративних правовідносин шляхом реалізації контрольно-наглядових повноважень з метою забезпечення законності у сферах: забезпечення безпеки дорожнього руху; запобігання і протидії домашньому насильству; нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі; дотримання правил дозвільної системи; запобігання дитячій бездоглядності і правопорушенням серед дітей; охорони об'єктів права державної власності; протидії незаконному обігу підакцизної продукції; забезпечення додержання прав осіб, затриманих за вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень [80, с. 38]. Звісно, що загалом контрольно-наглядова діяльність поліції стосується більшої кількості сфер суспільних відносин, ніж у межах адміністративної діяльності із забезпечення безпеки громади.

Варто також розглянути нормативно-правові акти, що визначають діяльність профільних структурних підрозділів, які здійснюють контрольно-наглядові функції.

Згідно із Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» на поліцію покладені повноваження із

здійснення адміністративного нагляду, тобто системи тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі [142]. Д. Ярмачі розглядає поняття адміністративного нагляду як правоохоронну діяльність, пов'язану із спостереженням за додержанням законності організаційно невідпорядкованими об'єктами, що здійснюється безперервно в межах виконання поліцією спеціальних міжгалузевих норм і правил, з використанням комплексу адміністративних засобів впливу з метою охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, попередження та припинення правопорушень і притягнення правопорушників до відповідальності [207, с. 30].

В Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад зазначено, що дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад в установленому порядку ініціюють установлення адміністративного нагляду. Вони мають право здійснювати заходи з контролю за дотриманням обмежень, установлених Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [64].

Водночас, згідно з Інструкцією з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, зазначеними посадовими обов'язками є здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку зберігання і використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система й відповідно мають повноваження здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку та правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, вибухових речовин та матеріалів, боєприпасів, на які поширюється дозвільна система, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою

перевірки дотримання правил поведження з ними та правил використання [64]. Зазначимо, що відповідно до покладених на дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад саме вони на базовому рівні взаємодіють із представниками громад на засадах партнерства у питанні забезпечення правил дозвільної системи й можуть через налагоджені інструменти співпраці з представниками громади ефективно здійснювати контроль за дотриманням громадянами правил дозвільної системи й реагувати на факти порушення таких правил.

Уповноважені підрозділи контролю за обігом зброї Національної поліції України здійснюють контроль за дотриманням посадовими особами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та громадянами правил дозвільної системи шляхом обстеження таких об'єктів, погодження укладення трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів і матеріалів, проведення профілактичних заходів щодо попередження та припинення порушень правил дозвільної системи, а також притягнення осіб, що вчинили правопорушення, до відповідальності в порядку, встановленому законом. У свою чергу об'єкти дозвільної системи працівниками уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї, дільничними офіцерами поліції, поліцейськими офіцерами громади обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин – щомісяця [72]

I. Волокітенко розкриває поняття адміністративно-правового статусу підрозділів превентивної діяльності як «систему законодавчо встановлених і гарантованих державою правових положень та принципів, які закріплюють права й обов'язки підрозділів ювенальної превенції, патрульної служби, дозвільної системи та служби дільничних офіцерів поліції, завдання й функції яких спрямовані на забезпечення прав і свобод людини, інтересів

суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам» [39, с. 45]. Тобто загалом контрольно-наглядову та профілактичну діяльність здебільшого здійснюють підрозділи превентивної діяльності (до яких відносяться й уповноважені підрозділи з контролю за обігом зброї та дозвільної системи, поліцейські офіцери громад й дільничні офіцери поліції, підрозділи ювенальної превенції, підрозділи освітньої безпеки, управління превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції України тощо).

У Положенні про Департамент патрульної поліції визначені контрольно-наглядові повноваження патрульних поліцейських, а саме:

- здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства України про дорожній рух та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- здійснення контролю за своєчасним внесенням інформації до баз (банків) даних єдиної інформаційної системи МВС;

- відповідно до законодавства України здійснення контролю за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм і стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;

- участь у здійсненні габаритно-вагового контролю транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування;

- здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, за додержанням законодавства України в зазначеній сфері;

- здійснення контролю за дотриманням учасниками дорожнього руху режиму обмеження або заборони руху на окремих ділянках автомобільних доріг загального користування;

– здійснення контролю за оформленням уповноваженими підрозділами територіальних органів Національної поліції України матеріалів про адміністративні правопорушення [121].

Відповідно до інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України підрозділи ювенальної превенції здійснюють профілактичну діяльність в громадах, яку можна поділити на дві умовні групи: 1) профілактику, як попередження, що включає в себе: планування та реалізацію профілактичних заходів серед дітей задля попередження виникнення в їх середовищі негативних явищ; профілактичні заходи у дитячому середовищі щодо запобігання бездоглядності та правопорушенням серед дітей; сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку [130]; взаємодію з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції України, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями з профілактики правопорушень у дитячому середовищі, протидії домашньому насильству та дитячій бездоглядності; інші профілактичні заходи, передбачені законодавством; 2) профілактику як засіб контролю дітей, які вже вчинили правопорушення або проти яких вчинили правопорушення, до якої відноситься: проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; проведення ознайомлювальних, попереджувальних бесід з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення тощо [112, с. 13].

Підрозділи ювенальної превенції мають контрольно-наглядові повноваження, а саме:

– контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо

дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

- притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

- контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

- унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень [67; 202, с. 115].

Отже, контрольно-наглядова та профілактична діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади здійснюється підрозділами ювенальної превенції, патрульної поліції, уповноваженими підрозділами контролю за обігом зброї та дозвільної системи, підрозділами освітньої безпеки, поліцейськими офіцерами громад і дільничними офіцерами поліції за наступними напрямками контрольно-наглядової та профілактичної діяльності: нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі; безпека дорожнього руху; правопорушення серед дітей та безпечне освітнє середовище в освітніх закладах громад; дотримання правил дозвільної системи.

Висновки до розділу 2

Особливостями адміністративної діяльності поліції із забезпечення публічної безпеки та порядку в громаді є такі:

- до основних суб'єктів, які здійснюють адміністративну діяльність із забезпечення публічної безпеки і порядку, можна назвати Департамент

патрульної поліції та Департамент превентивної діяльності Національної поліції України й відповідно патрульну поліцію, групу реагування патрульної поліції (в громадах, де не передбачене створення патрульної поліції) та поліцейських офіцерів громад й дільничних офіцерів поліції, які можуть виконувати поставлені завдання й здійснювати заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку разом із інституціями громадянського суспільства на ґрунт муніципальної варти та громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, водночас окремі питання забезпечення безпеки в освітньому середовищі покладені на службу освітньої безпеки, а під час масових заходів тощо – на підрозділи превентивної комунікації – поліцію діалогу; за умов повномасштабної збройної агресії та дії правового режиму воєнного стану долучатися до забезпечення публічної безпеки і порядку можуть добровольчі формування територіальної оборони;

- патрульна поліція, поліцейські офіцери громад, дільничні офіцери поліції є базовою ланкою, що контактує із представниками громади, ефективність виконання ними завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку залежить напряду від побудови ефективних механізмів співпраці із громадами на засадах партнерства. Інструментами такої співпраці можуть стати соціальні мережі та месенджери;

- для виконання покладених на патрульну поліцію, поліцейських офіцерів громад, дільничних офіцерів поліції завдань важливу роль може відігравати використання безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів;

- суб'єкти, на які покладені завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, повинні формувати у представників громади відчуття безпеки в громаді через постійну присутність та видимість поліції в публічних місцях, через швидку реакцію на порушення публічної безпеки і порядку;

- на період дії правового режиму воєнного стану до завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку поліцією додається забезпечення

заходів правового режиму воєнного стану (дотримання правил комендантської години).

Ознаками адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади є такі:

1. Адміністративна діяльність поліції у сфері дозвільної системи стосується фізичних предметів та специфічної господарської діяльності, у разі порушення правил і вимог використання яких може призвести до важких наслідків для життя і здоров'я представників громади, тобто несе ризики для безпеки громади. Тому задля повноцінного уникнення ризиків для безпеки громади необхідний комплексний підхід щодо дотримання законодавства про дозвільну систему на стадії провадження із надання адміністративних послуг (перевірка відповідності усім вимогам і правилам заявника), під час здійснення контрольних-наглядових проваджень за дотриманням вимог і правил, а також через дисциплінуючий вплив застосування заходів адміністративного примусу.

2. Через отримання дозволу на зберігання, перевезення та використання вогнепальної зброї громадянин отримує можливість самостійно забезпечувати своє право на безпеку, недоторканність власного житла.

3. Під час здійснення проваджень із надання адміністративних послуг безпека громади забезпечується опосередковано, коли на етапі провадження із надання дозволу або ліцензії відбувається ретельна перевірка відповідності усім правилам та вимогам до заявника.

Охарактеризовано адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади, яка полягає у визначеній процесуальній формі діяльності із здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень за правопорушення, що посягають на публічну безпеку і порядок, порушення у сфері безпеки дорожнього руху та порушення правил у сфері дозвільної

системи, наслідки вчинення яких можуть становити небезпеку для конкретної громади та її представників.

Адміністративно-юрисдикційним провадженням у сфері забезпечення безпеки громади можна назвати врегульовану адміністративно-правовими нормами систему процедур і відповідних процедурних дій та рішень працівників поліції (що мають спеціальні звання), які уповноважені здійснювати адміністративно-юрисдикційну діяльність, що пов'язана із адміністративними правопорушеннями у сфері публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, дозвільної системи, наслідки яких несуть небезпеку правам і свободам представників громади, інтересам громади, розглядом скарг представників громади. І результатом провадження постає адміністративний акт, що може нести санкції у вигляді адміністративних стягнень.

Серед ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади можна виділити наступні:

- основними суб'єктами адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо забезпечення безпеки громади Національної поліції України, які здійснюють основну комунікацію та взаємодію безпосередньо із представниками громади, є патрульна поліція, поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції, а також уповноважені підрозділи з контролю за обігом зброї та дозвільної системи;

- адміністративно-юрисдикційні провадження щодо забезпечення безпеки громади можна групувати на провадження про адміністративні правопорушення у сфері публічної безпеки і порядку; у сфері безпеки дорожнього руху; у сфері дозвільної системи у повному обсязі щодо безпеки громади та представників громади реалізуються превентивна, правоохоронна та виховна функції адміністративно-юрисдикційної діяльності;

- через специфіку повноважень та завдань, напрямів діяльності, а також вимогу тісної взаємодії із населенням на засадах партнерства

поліцейські офіцери громад та дільничні офіцери поліції у питанні здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності є ключовими посадовими особами поліції й базовою ланкою, яка здійснює адміністративно-юрисдикційні провадження у сферах публічної безпеки і порядку та дозвільної системи (порушення порядку зберігання і використання вогнепальної зброї тощо) в громаді.

Змістом контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади можна назвати визначену нормами адміністративного права діяльність Національної поліції України, її посадових осіб, спрямовану на забезпечення дотримання представниками громад визначених норм та правил у сфері дозвільно-ліцензійної системи, безпеки дорожнього руху, запобігання домашньому насильству, порушення яких становить ризик безпеці іншим представникам громади, шляхом застосування адміністративно-правових заходів. Метою є виявлення, попередження та припинення порушення визначених правил у сферах суспільних відносин, регулювання яких входить до повноважень поліції, що призводить до формування безпечного середовища в межах громади.

Особливостями такої контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки саме громад є те, що:

- така діяльність здійснюється підрозділами ювенальної превенції, патрульної поліції, уповноваженими підрозділами контролю за обігом зброї та дозвільної системи, підрозділами освітньої безпеки, поліцейськими офіцерами громад і дільничними офіцерами поліції за наступними напрямками контрольно-наглядової та профілактичної діяльності: нагляд в громадах за особами, звільненими з місць позбавлення волі; безпека дорожнього руху в громаді; правопорушення серед дітей та безпечне освітнє середовище в освітніх закладах громад; дотримання представниками громад правил дозвільної системи;

- залежно від розміру громади збільшується потреба у взаємодії суб'єктів, на які покладаються завдання із здійснення контрольно-наглядової діяльності;

- внаслідок дії правового режиму воєнного стану на Національну поліцію України покладаються додаткові повноваження із здійснення контролю за дотриманням представниками громад заходів правового режиму воєнного стану (запровадження комендантської години та спеціального режиму світлового та інших видів маскування; встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів, обмеження в'їзду (виїзду), перебування в населених пунктах, з яких проводиться загальна обов'язкова евакуація.

Розділ 3

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАД

3.1. Вдосконалення адміністративної діяльності Національної поліції України щодо забезпечення безпеки громади відповідно до світових стандартів поліцейської діяльності

Важко переоцінити для побудови демократичної, соціальної і правової держави важливу потребу у функціонуванні правоохоронних органів, що характеризуються високою компетентністю службовців, взаємодовірою та повагою із суспільством, успішним виконанням усіх поставлених завдань, які відповідають у першу чергу суспільним публічним інтересам, ефективним нормативним регулюванням діяльності правоохоронних органів (це особливо важливо, оскільки правоохоронці мають діяти виключно наданими нормативно-правовими актами повноваженнями у визначених процесуальних нормах процедур). Історично склалося, що деякі держави із розвиненими демократичними інститутами вибудовували власні правоохоронні органи відповідно до моделі демократичної, соціальної і правової держави набагато довше, ніж Україна, яка отримала таку можливість лише після відновлення незалежності у 1991 році. Тому скористатися іноземним досвідом може бути корисним, але, звісно, із врахуванням сучасних умов існування нашої державності, національних цивілізаційних особливостей тощо.

Вивчаючи проблематику адміністративної діяльності поліції зарубіжних країн із врахуванням меж досліджень, нами розглядаються основні положення щодо такої діяльності, основними блоками проблематики постають забезпечення публічної безпеки та порядку, філософія взаємодії із громадами (Community policing). Обрані нами країни для прикладу

відповідають наступним критеріям: держави мають тривалі традиції існування демократичної, соціальної і правової держави, де поліція користується довірою у населення та служить інтересам власних громад, суспільству загалом, також цивілізаційна схожість країн (особливо звертаємо увагу на досвід Польщі, яка, як відомо, так само, як Україна, через радянську окупацію не мала змоги вибудовувати тривалий час демократичні інститути влади, але досягла за відносно аналогічний проміжок часу, що й Україна, вагомих успіхів та результатів, основним індикатором якого став вступ до Європейського Союзу, що означає відповідність багатьом високим стандартам). Аналіз досвіду іноземних країн також враховував фактор форми державного устрою країни та приналежності до континентальної або англо-саксонської правової сім'ї.

Питаннями адміністративної діяльності Національної поліції України, відповідного закордонного досвіду у наукових працях займаються науковці: Д. Афонін, О. Бандурка, С. Вітвіцький, О. Джафарова, В. Крижна, В. Конопльов, А. Манжула, С. Петков, В. Сокурєнко, О. Юнін та інші.

Як і в українській науці адміністративного права, поліцейстики, за кордоном також застосовується термінопоняття адміністративної діяльності та адміністративної діяльності поліції. Наприклад, у Великій Британії під адміністративною діяльністю поліції розглядається діяльність у таких сферах: складання протоколів, підготовка інших матеріалів для розгляду у суді; виявлення додаткових обставин вчинення адміністративного правопорушення; допити свідків або правопорушників, опитування населення та інші дії, пов'язані із встановленням усіх обставин вчинення адміністративного правопорушення. До адміністративної діяльності поліції в зазначеній країні також відносять організаційно-управлінську діяльність із забезпечення функціонування структурних підрозділів поліції (видання наказів, розпоряджень тощо). У Великій Британії в адміністративних юрисдикційних провадженнях рішення про застосування санкцій до правопорушників приймає судова інстанція або представники поліції,

застосовуючи, наприклад, так звані «fixed penalty notice» (повідомлення про фіксований штраф), який громадянин має право оскаржити у судовому порядку. До адміністративної діяльності поліції у Великій Британії також належить охорона громадського порядку (тобто забезпечення публічної безпеки і порядку, термінопоняття, притаманне до застосування нашими законодавцями у питанні нормативного регулювання правоохоронної діяльності), превентивна діяльність із попередження правопорушень, видання розпоряджень і внутрішніх нормативних актів, що стосуються забезпечення публічної безпеки і порядку, хоча безпосередньо така діяльність називається «охорона королівського порядку» або «охорона публічного порядку» [204, с. 144].

У Польщі адміністративна діяльність правоохоронних органів розглядається як складова загальної адміністративної діяльності центральних органів виконавчої влади. Специфічними ознаками такої діяльності є такі: вона передбачає вживання заходів у випадках загроз публічному порядку та публічному спокою («porządku publicznego», «spokoju publicznego»), життю та здоров'ю громадян, їх майну, а також загрозам навколишньому середовищу. Адміністративна діяльність поліції полягає в усуненні та попередженні загроз, що можуть виникати для публічної безпеки та порядку. Така діяльність передбачає запобігання порушенням прав громадян (свободи, власності, безпеки тощо), порушень інтересів громади у правопорядку. Також до такої діяльності належить нагляд за економічною діяльністю суб'єктів господарювання, тобто забезпечення дотримання прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Також дослідники у Польщі розглядають серед особливостей адміністративної діяльності можливість застосування примусу та санкцій для правопорушників задля захисту прав громадян та суспільних інтересів, інтересів безпеки та публічного порядку громади [212, с. 170].

Забезпечення публічної безпеки та порядку в громадах за кордоном, таким чином, є важливим аспектом адміністративної діяльності поліції та

інших центральних органів виконавчої влади, які наділені правоохоронними функціями.

Гарним прикладом впливу особливостей державного устрою на організацію діяльності поліції є забезпечення публічної безпеки та порядку у Федеративній Республіці Німеччина. Тут під час забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (увага до яких на п'ятий рік повномасштабної війни в Україні значно зменшилася, оскільки вони не проводяться внаслідок питань неможливості забезпечення безпеки життя і здоров'я громадян) можуть брати участь підрозділи поліції земель та федерального рівня (оскільки у Німеччині як федеративній державі існує федеральна поліція та поліція земель). Окрім того, до забезпечення публічної безпеки і порядку задіюються спеціальні підрозділи структури Федерального відомства Міністерства внутрішніх справ, наділених багатьма поліцейськими, правоохоронними функціями. Наприклад, до охорони правопорядку може залучатися Федеральна прикордонна охорона (під час маніфестацій або загальнодержавних подій, пов'язаних із політичною діяльністю тощо). На рівні земель публічну безпеку та порядок забезпечують підрозділи поліції охорони громадського (публічного) порядку (тобто патрульна служба) або поліція готовності чи швидкого реагування, особливого призначення («Bereitschaftspolizei»), за аналогією – своєрідний КОРД [91, с. 113; 86]. У законодавстві Німеччини передбачено, що повідомляти про проведення масових заходів організатори мають, власне, представників поліції, й саме поліція як інстанція після розгляду заявки надає дозвіл на проведення заходу, а не, наприклад, органи місцевого самоврядування.

Особливістю забезпечення публічної безпеки та порядку у Франції є те, що під час масових заходів основним суб'єктом такого забезпечення виступає жандармерія, а не французька поліція, яка є у значно більшому розумінні парамілітарною структурою, ніж поліція (жандармерія й підпорядковується Міністерству оборони, хоча її діяльність координується із

Міністерством внутрішніх справ) [91, с. 113]. Таким чином, у Франції існує практика залучення різних правоохоронних органів до забезпечення в громадах публічної безпеки та порядку. Зауважимо, якщо поліція забезпечує публічну безпеку і порядок у великих містах, то жандармерія діє у сільській місцевості й у громадах невеликих населених пунктів до 10 тисяч осіб [182, с. 130]. Тобто у контексті Франції варто використати досвід активного залучення у взаємодії задля забезпечення публічної безпеки та порядку в громадах різних органів з правоохоронними функціями, тобто Національну поліцію України та Національну гвардію України. У невеликих громадах сіл та міст можна активно залучати підрозділи так званої муніципальної поліції або міських муніципальних варт, які підпорядковуються органам місцевого самоврядування.

Ефективне забезпечення публічної безпеки та порядку в громадах сіл, малих або великих міст неможливе без налагодження взаємодії із населенням. Ефективність такої адміністративної діяльності прямо залежить від рівня довіри громадян до поліції та ставлення громадян до такої державної інституції [201; 200]. Філософія співіснування поліції та громади на основі взаємодії та поваги знайшла своє упорядкування у конкретних документах у XIX ст. у Великій Британії у так званих принципах правоохоронної діяльності сера Роберта Піля (Міністра внутрішніх справ). Ці принципи називаються «Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement». Основними їх ідеями є те, що поліція у пріоритеті має займатися запобіганням правопорушень й забезпечувати публічну безпеку та порядок; закономірністю є взаємозалежність між довірою представників громад до поліції та, власне, ефективністю діяльності поліції; поліція має заохочувати громадян до добровільного дотримання існуючих правил безпечного співіснування представників громади всередині громади; довіра громадян виникає через неухильне та неупереджене служіння інтересам громади та суспільства, дотриманням законів, принципу політичного нейтралітету, надання допомоги усім представникам громади незалежно від раси,

соціального статусу особи тощо; поліція має застосовувати силу примусу лише у необхідному для попередження правопорушень або їх припинення обсязі, не зловживаючи наданим повноваженням із застосування сили; поліція має діяти із розумінням, що її представники є частиною громади, а громада є частиною поліції, поліція має представляти й захищати інтереси громади, суспільства; головним індикатором ефективності діяльності поліції є відсутність злочинів та заворушень, а не показники й дії щодо боротьби із злочинністю, вже вчиненими правопорушеннями [209]. У сучасному вигляді погляди та ідеї «Community policing» сформувалися у США у 1980-х роках. На зміну моделі діяльності поліції на основі статистичних показників, швидкості реагування на вчинені правопорушення прийшла модель, де діяльність поліції має орієнтуватися на потреби громади, пріоритет попередження вчинення правопорушень, превентивної діяльності та побудова партнерських відносин із представниками громади, вирішення місцевих питань і потреб у забезпеченні правопорядку [174, с. 155].

Якщо говорити про нормативне закріплення обов'язків поліції взаємодіяти із населенням, можна навести приклад близької для нас у плані партнерства й досвіду перебудови після радянської окупації державних інститутів на сучасний демократичний лад Литви. У законі Литовської Республіки «Про поліцію» ст. 11 передбачена співпраця поліції з органами місцевого самоврядування та представниками громадськості. Відповідно до ч. 2 ст. 11 поліція співпрацює з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування, організаціями, асоціаціями та громадянами у питанні здійснення програм попередження правопорушень, залучає їх до такої діяльності. Поліція приділяє особливу увагу взаємодії та співпраці із громадськістю, вона має створювати умови для участі громадян у забезпеченні публічної безпеки та порядку, безпеки самих громадян [213].

В Естонії у 2010 році було впроваджено проєкт так званих «інтернет констеблів», основною ідеєю якого було залучення поліції до діяльності у мережі інтернет задля підвищення безпеки в інтернеті й покращення

профілактичної роботи поліції. Метою проєкту стало створення віртуальних поліцейських осередків на вебсторінках (така практика відповідає запропонованій ідеї присутності поліції в цифровому середовищі). На той час поліція Естонії створила акаунти та електронні адреси у вебсередовищі, яке найбільше користувалося популярністю в естонців (особливо у молоді) як аналог «звичайної офіційної сторінки» сайту поліції в мережі. Акаунти вели конкретні офіцери поліції як відповідальні особи. Тому громадяни знали, із ким вони саме співпрацюють. Це допомагало налагодити ефективний інструмент взаємодії громадян із поліцією, а поліції стати ближчою до потреб громадян. Основними напрямками роботи поліцейських в межах проєкту стала боротьба із кіберзлочинністю та ювенальна превенція. Також серед цілей постало забезпечення присутності поліцейських (що важливо, представництво конкретних працівників поліції) у віртуальному середовищі; запобігання правопорушенням в мережі інтернет; попередження правопорушень або запобігання їх повторенню [119, с. 91]. Звісно, що технологічний прогрес за ці роки створив багато нових можливостей комунікації в інтернеті, на заміну соцмереж як основних платформ для спілкування між людьми прийшли так звані месенджери тощо, але ідея, запроваджена в Естонії у практику, заслуговує на увагу. *В сучасних реаліях Україна на основі досвіду Естонії може впровадити проєкт інтернет-поліцейських офіцерів громад або дільничних офіцерів поліції (в контексті загальної нашої ідеї необхідності збільшення цифрової присутності поліції), що передбачатиме інструмент комунікації конкретного офіцера громади або дільничного офіцера поліції завдяки мережі інтернет із громадянами в межах своєї громади/дільниці. Тим паче, що це повністю відповідає взаємодії з населенням, визначеному в інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, а саме налагодження ефективної комунікації з населенням громади, у тому числі із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ.*

У Литві у межах громади невеликого населеного пункту Ежереліс, яке характеризувалося віддаленістю від інших населених пунктів та розміщенням серед торф'яників, до районного центру відстань становить 25 кілометрів (до міста Каунас), де розташовані поліцейські відділи та інші адміністративні заклади, було реалізовано проєкт «Крок за кроком до безпечнішої громади». У випадках виникнення певних правопорушень тощо допомога могла надійти приблизно за пів години. У 2008 році у населеному пункті (станом на 2010 рік тут нараховувалося 2 тисячі жителів) було проведено опитування жителів громади щодо хвилюючих їх проблем у безпеці громади. 69 відсотків опитуваних зауважили, що не почувають себе у безпеці через ряд факторів (погане вуличне освітлення, нетверезі водії, правопорушення молоді у публічних місцях), що становить загальну проблему для усієї громади. Завдяки діям активних громадян (ми називаємо їх представниками громадянського суспільства) у 2009–2010 роках громада стала працювати над забезпеченням власної безпеки: були встановлені камери відеоспостереження, створено групу самооборони, члени якої пройшли курси первинної медичної допомоги, самооборони та пожежної безпеки для представників громади населеного пункту. 2011 року населений пункт стали патрулювати добровольці, було покращено освітлення у найбільш небезпечних місцях та встановлено додаткову системи відеоспостереження. У 2012 році для представників громади провели ряд заходів, метою яких було заохочення молоді до участі у підвищенні рівня добробуту громади населеного пункту. Загалом основним напрямом роботи проєкту стало об'єднання представників громади, а цілями стали ліквідація факторів, що сприяли правопорушенням; підвищення рівня сумлінності представників громад *(на нашу думку, в першу чергу для побудови безпечної громади самі представники громади мають сприймати таку безпеку як важливу цінність, яку варто досягти та підтримувати)*, а також ініціативності громадян з одночасним вирішенням питань безпеки; створення

мотивації для участі жителів населеного пункту у громадських роботах [119, с. 103–104].

Конкретний приклад Литви наочно вказує, що для вирішення проблем конкретної громади у безпеці необхідно здійснити вивчення потреб громади у безпеці, що саме викликає найбільше відчуття загрози у представників громади, й відштовхуючись від отриманої інформації, здійснювати певні кроки. Водночас досвід Литви також демонструє, що розбудова безпечної громади потребує часто участі інститутів громадянського суспільства та ініціативних громадян. Для громадян безпека громади має бути важливою цінністю, яку вони готові забезпечувати поруч із поліцією. Додатковими інструментами забезпечення безпеки громади можуть стати або муніципальні варти, або громадські формування з охорони громадського порядку. У свою чергу підрозділам превентивної діяльності необхідно здійснювати системну кампанію із популяризації та залучення громадськості до допомоги поліції у забезпеченні безпеки громад.

Зазначимо, що окрім колективної участі громадян у забезпеченні безпеки громади у вигляді участі у муніципальній варті або громадському формуванні з охорони громадського порядку, наразі відсутні можливості індивідуальної участі у такій діяльності (раніше існували, наприклад, громадські помічники дільничних інспекторів міліції, після затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції цей інститут припинив своє існування [185, с. 89–90]), що не сприяє покращенню ситуації із безпекою українських громад. *Індивідуальна форма допомоги може бути реалізована через нормативно-правове врегулювання участі добровольчих помічників дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад через допомогу у веденні конкретного поліцейського офіцера громади або дільничного офіцера поліції групи або сторінки у соціальних мережах та месенджерах (у межах реалізації концепції цифрової присутності поліції, принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства через застосування*

інноваційних засобів та інформаційних платформ під час взаємодії із представниками громад).

У Польщі діють різні програми на основі концепції «Community policing» щодо взаємодії із громадами. Тут ця концепція пов'язана із превентивною діяльністю поліції, змістом якої є співпраця державних інституцій та інститутів громадянського суспільства задля попередження правопорушень [164, с. 602]. Із 1990-х років у Польщі діють на рівні громад програми із превентивної діяльності «Безпечні міста». Серед цілей програми – активізація співпраці з органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, які задіяні для забезпечення в громадах публічної безпеки та порядку, із місцевими громадами [214, с. 8]. Серед інших цілей постає якісне підвищення безпеки громади, особливо у малих та середніх містах; підвищення відчуття безпеки; покращення ситуації із безпекою у публічних місцях, особливо на вулицях, зупинках громадського транспорту тощо; покращення безпеки дорожнього руху; покращення іміджу поліції та підвищення до неї довіри з боку громадськості [214, с. 4]. Ми детально зупиняємося на завданнях, оскільки, на нашу думку, правильне формулювання цілей документів стратегічного характеру або стратегічних правових актів дозволяє досягати значного прогресу у питанні реформування поліції.

Слушно у програмі зауважено, що будь-яка діяльність поліції та вжиття заходів у сфері безпеки має відбуватися на основі ретельного аналізу ситуації, спрямованого на виявлення існуючих загроз та соціальних очікувань громадян щодо забезпечення безпеки. Таким чином, аналіз ситуації із правопорядком не може базуватися виключно на статистичних даних, а має бути спрямований на задоволення соціальних очікувань. Тому він має базуватися на інформації від місцевих громад, від усіх форм зустрічей представників громади з поліцією; інформації, отриманої від місцевих засобів масової інформації; інформації, наданої під час зустрічей з представниками органів влади; дослідженнях та опитуваннях громадської

думки в конкретних громадах; інформації від підрозділів поліції, що займаються розглядом скарг громадян; співпраці з регіональними дослідницькими центрами, особливо у сфері дослідження загроз злочинності та соціальних потреб у сфері безпеки громади [214, с. 5]. Основними напрямками реалізації програми визначені наступні: безпека в публічних місцях та вдома; безпека в школі (тобто безпечне освітнє середовище); безпека в громадському транспорті; безпека дорожнього руху; безпека під час здійснення господарської діяльності [214, с. 7]. *Тобто відповідно до аналізу досвіду Польщі та їх програми «Безпечні міста» варто запроваджувати практику планування адміністративної діяльності Національної поліції України із забезпечення безпеки конкретної громади на основі здійсненого всебічного аналізу від різних джерел інформації про потреби громади у безпеці (такий аналіз має бути спрямований на виявлення існуючих загроз для громади та соціальних очікувань громадян щодо забезпечення безпеки громади), джерелами інформації можуть виступати соціологічні дослідження громадської думки, інформація від проведених зустрічей поліцейських із громадами (або інформація, отримана від взаємодії із представниками громад шляхом використання можливостей мережі інтернет, тобто інноваційних засобів та інформаційних платформ); від регіональних або місцевих наукових центрів, які займаються проблематикою вивчення загроз безпеці суспільства та громад; інформації від представників органів місцевого самоврядування; інформації, отриманої від місцевих засобів масової інформації.*

Також у програмі вказано, що ефективність діяльності поліції можна підвищити завдяки моніторингу динаміки криміногенної ситуації; приділення уваги на превентивну складову діяльності поліції; співпраці з інститутами громадянського суспільства, представниками місцевої влади і громади [214, с. 8–9]. Превентивна діяльність поліції в громадах із забезпечення публічної безпеки і порядку має базуватися на здійсненому аналізі потреб конкретної громади, повинні відбуватися систематичні

зустрічі із представниками громади тощо [214, с. 9]. Зазначений досвід варто активно впроваджувати в Україні.

Отже, ми можемо на основі проаналізованого іноземного досвіду навести наступні твердження:

1. Задля забезпечення публічної безпеки та порядку як одного із видів адміністративної діяльності в громадах варто використовувати іноземну практику активного залучення у якості допомоги поліції інших органів центральної виконавчої влади із правоохоронними функціями та муніципальних органів на кшталт муніципальних варт.

2. Конкретний приклад Литви наочно вказує, що для вирішення проблем конкретної громади у безпеці необхідно здійснити вивчення потреб громади у безпеці, що саме викликає найбільше відчуття загрози у представників громади, й відштовхуючись від отриманої інформації, здійснювати певні кроки. Водночас досвід Литви також демонструє, що розбудова безпечної громади потребує часто участі інститутів громадянського суспільства та ініціативних громадян. Для громадян безпека громади має бути важливою цінністю, яку вони готові забезпечувати поруч із поліцією. Додатковими інструментами забезпечення безпеки громади можуть стати або муніципальні варті, або громадські формування з охорони громадського порядку. У свою чергу підрозділам превентивної діяльності необхідно здійснювати системну кампанію із популяризації та залучення громадськості до допомоги поліції у забезпеченні безпеки громад.

3. Індивідуальна форма допомоги представників громадянського суспільства може бути реалізована через нормативно-правове врегулювання участі добровольчих помічників дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад через допомогу у веденні конкретного поліцейського офіцера громади або дільничного офіцера групи або сторінки у соціальних мережах та месенджерах (у межах реалізації концепції цифрової присутності поліції, принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства через застосування інноваційних засобів та інформаційних платформ під час взаємодії із

представниками громад). Особливо актуальною проблема постає в сучасних умовах, коли через російську повномасштабну збройну агресію багато осіб зазнали поранень і стали особами з інвалідністю внаслідок війни. І вони не можуть брати активну участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, але мають бажання допомагати власній громаді.

Для цього пропонується пункт 3 Розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад доповнити підпунктом, що дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад із метою виконання своїх обов'язків мають право: «Залучати громадських помічників для допомоги у використанні інноваційних засобів та інформаційних платформ для налагодження ефективної комунікації з населенням громади».

4. На основі концепції «Community policing» із використанням досвіду Польщі варто активно впроваджувати у громадах програми «Безпечних міст», наприклад, із назвою «безпечна громада», що може бути документом та орієнтиром у діяльності поліції щодо попередження правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку в громадах на основі взаємодії із представниками громади, дослідження громадської думки й аналізу потреб громади у сфері правопорядку, активного обміну інформації із представниками громади. Також відповідно до аналізу досвіду Польщі та їх програми «Безпечні міста» варто запроваджувати практику планування адміністративної діяльності Національної поліції України із забезпечення безпеки конкретної громади на основі здійсненого всебічного аналізу від різних джерел інформації про потреби громади у безпеці (такий аналіз має бути спрямований на виявлення існуючих загроз для громади та соціальних очікувань громадян щодо забезпечення безпеки громади), джерелами інформації можуть виступати соціологічні дослідження громадської думки, інформація від проведених зустрічей поліцейських із громадами (або інформація, отримана від взаємодії із представниками громад шляхом використання можливостей мережі інтернет, тобто інноваційних засобів

та інформаційних платформ); від регіональних або місцевих наукових центрів, які займаються проблематикою вивчення загроз безпеці суспільства та громад; інформації від представників органів місцевого самоврядування; інформації, отриманої від місцевих засобів масової інформації.

5. В сучасних реаліях України на основі досвіду Естонії можливе впровадження проєкту інтернет-поліцейських офіцерів громад або дільничних офіцерів поліції (в контексті загальної нашої ідеї необхідності збільшення цифрової присутності поліції), що передбачатиме інструмент комунікації конкретного офіцера громади або дільничного офіцера поліції завдяки мережі інтернет із громадянами в межах своєї громади/дільниці. Тим паче, що це повністю відповідає напряму взаємодії з населенням, визначеному в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, – налагодження ефективної комунікації з населенням громади, у тому числі із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ.

3.2. Безпека громади в умовах воєнного стану: виклики та шляхи вирішення

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України внесла зміни в життя кожної людини, що проживає в Україні, кожної української громади. Окрім прямого впливу шляхом наслідків бойових дій на прифронтових територіях, ракетно-шахедного терору тилу, громади зіштовхнулися із проблемами вимушеної міграції, погіршення економічної ситуації, стали жити у реаліях дії правового режиму воєнного стану. Воєнний стан вплинув й на особливості адміністративної діяльності Національної поліції України, яка почала здійснювати функції, не притаманні їй у мирний час. Зазначимо, що поліція бере участь у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, що, власне, виступає

основною особливістю, яка стосується адміністративної діяльності поліції за умов зазначеного правового режиму. Про деякі аспекти напрямів адміністративної діяльності вже йшла мова в попередніх підрозділах дисертації.

На нашу думку, варто розглянути, власне, зміст значення правового режиму воєнного стану. Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан виступає особливим правовим режимом, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [161]. Метою такого режиму виступає надання додаткових особливих тимчасових повноважень зазначеним органам задля забезпечення виконання усіх необхідних для відсічі збройної агресії заходів. Цілком логічним є те, що повномасштабна війна диктує свої умови для життя держави і суспільства та порядку їх взаємодії.

Зазначений режим передбачає згідно зі ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» ряд заходів правового режиму воєнного стану, частина з яких виконується в межах адміністративної діяльності із забезпечення безпеки громади саме Національною поліцією України: забезпечувати дотримання правил комендантської години, який може бути запроваджено у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (п. 5 ч. 1 ст. 8); забезпечувати встановлений у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливого режиму в'їзду і виїду, обмеження свободи

пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів, обмежувати в'їзд (вхід), перебування в населених пунктах, з яких проводиться загальна обов'язкова евакуація (п. 6 ч. 1 ст. 8); перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України (п. 7 ч. 1 ст. 8); здійснювати заходи із забезпечення заборони у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, торгівлею зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами (п. 13 ч. 1 ст. 8) [161].

У Законі України «Про Національну поліцію» п. 24 ч. 1 ст. 23 зазначається, що Національна поліція України бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його введення на всій території України або в окремій місцевості [154].

Ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію України» у контексті додаткових повноважень поліцейських передбачено, що за зверненням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів Служби безпеки України або розвідувальних органів України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення [154]. Тобто серед особливих, не типових для мирного часу завдань постає забезпечення в межах громади процесу мобілізації.

Разом із тим за порушення, наприклад, комендантської години, запровадження якої здійснюється у тому числі задля забезпечення публічного

порядку і безпеки [136], поліцейські можуть притягати правопорушників до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію) або за ст. 185 (Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця) [78], оскільки на території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебувати у визначений період доби у публічних місцях та рух транспорту [136]. *На нашу думку, через значну актуальність й кількість випадків недотримання громадянами такого заходу правового режиму воєнного стану, як комендантська година, нагальною є необхідність нормативного визначення адміністративної відповідальності за порушення громадянами комендантської години. Цю проблему можна вирішити, доповнивши Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 210-2 «Порушення комендантської години (заборони перебування у визначений період доби на вулицях та в інших публічних місцях без виданих перепусток і посвідчень). Водночас необхідно врахувати, що положення даної статті не застосовується у випадках прямування осіб до або з укриттів, супроводу хворих до лікарень, прямування особи до оселі із автовокзалів або залізничних вокзалів або до автовокзалів та залізничних вокзалів, що пов'язане із рейсовими пасажирськими перевезеннями.*

Забезпечення публічної безпеки та порядку, а також контроль за дотриманням дозвільної системи в межах громад за умов правового режиму воєнного стану поліцейськими здійснюється також згідно із Порядком встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан [134] та Порядком перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла

громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану [137], відповідно до яких можуть бути запроваджені додаткові заходи контролю в'їзду та виїзду на блокпостах та поза межами блокпостів.

Отже, основними особливостями адміністративної діяльності поліції за умов дії правового режиму воєнного стану є те, що поліцейські підтримують публічну безпеку і порядок в громаді, забезпечуючи дотримання представниками громади комендантської години; поліцейські у межах забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів; здійснюють контроль за дотриманням законодавства про правовий режим воєнного стану на блокпостах; у особливому порядку після введення воєнного стану здійснюють перевірку документів в осіб, огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян.

Особливістю безпеки громади в умовах воєнного стану є те, що потреби у безпеці та підтриманні правопорядку суттєво відрізняються в громадах залежно від того, чи знаходиться вона «в тилу» або отримала статус громади, як території можливих бойових дій, території активних бойових дій. У межах громад, які знаходяться впритул до активного фронту чи бойових дій, на поліцейських, окрім виконання «класичних» функцій із забезпечення безпеки публічної безпеки і порядку тощо, покладаються завдання із організації допомоги громадянам: щодо підвезення продуктових наборів, теплих речей та ліків літнім людям, особам з інвалідністю та родинам з дітьми (оскільки не працює звичайна цивільна логістика); поліцейські здійснюють евакуацію (у тому числі й забезпечують заходи примусової евакуації (під час дії воєнного стану обов'язкова евакуація населення проводиться із громад, розташованих на територіях активних та можливих

воєнних (бойових) дій, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що затверджується в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (ч. 6 ст. 33 Кодексу цивільного захисту України) [79].

Такі дії потребують через підвищений ризик для життя і здоров'я поліцейських та мешканців прифронтових громад напрацювання чіткого алгоритму дій між поліцією та іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони— із представниками Збройних Сил України, військовою комендатурою щодо порядку евакуації громадян із громад, які віднесені до територій активних та можливих воєнних (бойових) дій, порядку доставляння гуманітарної допомоги жителям зазначених громад.

Особливістю адміністративної діяльності поліції у громадах, які перебувають на території можливих бойових дій, території активних бойових дій, є те, що пріоритетним завданням постає надання послуг з допомоги особам, які внаслідок бойових дій потребують цієї допомоги.

У Законі України «Про Національну поліцію» вказано, що завданням поліції є надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (п. 4 ч. 1 ст. 1) [154]. Водночас таке трактування завдання із надання допомоги не відображає діяльності поліції із надання зазначеної допомоги громадянам щодо гуманітарної допомоги або евакуації. *На нашу думку, п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» необхідно викласти у такій редакції: «надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, внаслідок надзвичайних ситуацій або бойових дій потребують такої допомоги».*

Також, на нашу думку, проблемою є халатне ставлення громадян до обов'язкової евакуації. Тому для посилення можливостей здійснення Національною поліцією України заходів примусової евакуації пропонуємо доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею

210-3 *«Перешкоджання заходам обов'язкової евакуації населення з населених пунктів, розташованих на територіях активних та можливих воєнних (бойових) дій».*

Війна як головна причина введення правового режиму воєнного стану створює нові виклики перед громадами населених пунктів, вимагає додаткових заходів реагування Національної поліції України на такі виклики. Головним джерелом небезпек для життя і здоров'я мешканців українських громад є росія та її дії. Тому розглянемо їх як виклик безпеці громад. Комендантська година, посилені патрулі в публічних місцях на територіях громад, де вводиться воєнний стан, серед причин – попередження випадків розвідки та наведення на важливі об'єкти цивільної або військової інфраструктури громадянами, завербованими російськими спецслужбами. Також, на жаль, непоодиноким явищем є вербування громадян України з метою вбивства українських військовослужбовців та нанесення шкоди їх майну (підпали автомобілів військовослужбовців тощо). Часто росіяни намагаються до таких дій залучити таргетовано певні категорії осіб. Наприклад, речник Служби безпеки України А. Дехтяренко зазначав, що виконавців підпалів росіяни знаходять через мережу інтернет та вербують здебільшого людей із залежністю та неповнолітніх (вербування неповнолітніх, зауважимо, є воєнним злочином). Потенційних виконавців шукають через месенджери та інтернет-спільноти, орієнтовані на швидкий заробіток. Звісно, зазначені категорії громадян легше піддаються маніпуляціям, оскільки діти, що зумовлено природними причинами, ще не можуть усвідомлювати наслідки своїх дій та не мають чіткої світоглядної позиції [168]. *Звісно, зазначені дії несуть серйозну шкоду суспільству та є злочинами, але в межах адміністративної діяльності поліції можливим постає організація системної профілактичної діяльності підрозділів превентивної діяльності, особливо ювенальної превенції, що може поставати у проведенні бесід в освітніх закладах щодо загроз вербування росіянами неповнолітніх, в доступному вигляді роз'яснювати наслідки, що*

можуть настати для завербованої особи та від заподіяної шкоди суспільству або конкретно для жителів громади.

О. Гуцуляк зауважує, що підрозділи ювенальної превенції в умовах воєнного стану виконують не лише традиційні завдання, але й адаптуються під сучасні виклики. Основними напрямками їхньої діяльності постає забезпечення безпеки дітей у зоні бойових дій та їх евакуації, протидії воєнним кіберзлочинам (до таких можна віднести й вербування неповнолітніх через месенджери та інтернет-платформи), інформаційної агресії росіян проти дітей, а також ідентифікації дітей, які потребують психологічної та соціальної допомоги, стали жертвами насильства в умовах окупації тощо [46]. Показовим прикладом забезпечення безпеки дітей стала трагічна історія про 8-річного Богдана з Бахмута (це відбулося ще у 2022 році), батьки якого загинули внаслідок російських обстрілів артилерії, а поліцейські провели рятувальну операцію і вивезли його до безпечного місця [120].

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону України Закону «Про Національну поліцію» поліцейські надають в межах, визначених законом, послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. В Україні через велику протяжність фронту багато громад опинилося у становищі, де неможлива або ускладнена робота адміністративних установ, об'єктів інфраструктури, що забезпечують усім необхідним життєдіяльність людини. Тому громадяни знаходяться часто у ситуаціях, коли вони потребують для збереження власного життя і здоров'я допомоги, яку надають їм саме поліцейські (доставка їжі та ліків літнім людям, що не можуть виїхати за межі громади, але у населеному пункті не працюють магазини тощо внаслідок бойових дій). На деокупованих територіях або на територіях, де точаться активні бойові дії, поліцейські також здійснюють евакуацію громадян, рятуючи їх від артилерійських обстрілів, доставляють в небезпечні райони гуманітарну допомогу (їжу, воду тощо) [205, с. 98].

Ще одним прикладом є діяльність поліцейських офіцерів громад, які допомагають евакуюватися громадянам із прифронтових територій. Наприклад, станом на травень 2026 року, за словами начальника управління взаємодії з громадами Національної поліції України М. Бреславської, поліцейські офіцери громад взяли участь в евакуації 98 тисяч осіб з території Донецької, Харківської та Сумської областей. Поліцейські офіцери громад разом із волонтерами та представниками органів місцевого самоврядування доставили гуманітарних наборів для 700 тисяч осіб [183].

Ще одним викликом перед громадами (який органічно пов'язаний із попереднім прикладом допомоги в евакуації громадян), особливо прифронтовими, є забезпечення охорони майна осіб, що змушені були покинути межі громади внаслідок бойових дій. Ця проблема особливо гостро відчувається на прифронтових територіях, але загалом в Україні вимушених переселенців налічується мільйони громадян, які змушені були покинути своє нерухоме майно. Гостро ця проблема відчувається у селах та селищах, де представники громади покинули власні будинки, у великих містах, де майно громадян може стати об'єктом незаконних посягань. *На нашу думку, шляхом подолання такого виклику перед громадами, як загроза мародерства, крадіжок, пошкодження майна вимушено переселених осіб в межах громад постає налагодження взаємодії між поліцейськими офіцерами громад, дільничними офіцерами поліції, органами місцевого самоврядування та вимушеними переселенцями (внутрішньо переміщеними особами), регулярна перевірка стану покинутих будівель та негайне інформування щодо інцидентів, пов'язаних з житлом переселенців (контактування із самими власниками майна або із представниками органів місцевого самоврядування). Таку взаємодію доцільно налагоджувати із застосуванням вже згаданих інноваційних засобів та інформаційних платформ у вигляді месенджерів.*

Ще одним напрямом діяльності підрозділів ювенальної превенції є профілактична просвітницька кампанія із недопущення в закладах освіти булінгу для дітей, які є внутрішньо переміщеними особами. Це має бути

елементом комплексу заходів із забезпечення безпечного освітнього середовища в громадах.

Також є проблемою, що виникла внаслідок дій росіян – окупована територія. Звісно, настане час й необхідно буде у деокупованих українських громадах відновлювати суверенітет українського народу та державну владу України. Це також є важливими викликом. Для відновлення української влади на місцях необхідний план послідовних дій, в першу чергу правоохоронних органів, на деокупованих територіях. Тому 2022 року було затверджено план дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад [113]. Відповідно до цього плану перед поліцейськими постають такі першочергові завдання:

- здійснення заходів з виявлення та документування фактів використання символіки, визначеної Законом України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» [150];

- здійснення заходів з її знищення [113]; разом з іншими представниками суб'єктів сектору безпеки і оборони України здійснювати заходи з очищення (розмінування) територій населених пунктів, об'єктів життєзабезпечення населення, гасіння пожеж, розбирання завалів тощо;

- вжиття заходів для виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору.

Виявлення таких осіб може відбуватися і в межах налагодження взаємодії поліцейських із мешканцями громади, реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства й здобуття довіри представників громад (у такому випадку можна набагато швидше отримати інформацію про причетних до колабораційної діяльності осіб);

- надання підтримки у створенні громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, здійснення координації їх

діяльності. Організація, спрямування та здійснення контролю за повсякденною (оперативною) діяльністю громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону.

На деокупованих територіях, звісно, неможливо буде обійтися без відновлення правопорядку без залучення інститутів громадянського суспільства (особливо якщо вони будуть формуватися із представників вимушено переселених осіб, що повертаються до своїх громад, у свій час зробивши свідомий вибір не миритися із окупацією та обрати життя в Україні на підконтрольних Україні територіях або із громадян України, які перебуваючи на окупованих територіях, чинили спротив агресору і окупанту). Доцільно пріоритет у категоріях осіб, яких варто залучати до громадських формувань, закріпити нормативно у нових документах плануючого характеру, що стосуватимуться заходів на деокупованих територіях;

- забезпечення повернення, а у разі неможливості – забезпечення відновлення наявної документації щодо власників зареєстрованої зброї.

Звісно, налагодження функціонування дозвільної системи, особливо щодо власників зброї, є пріоритетним аспектом забезпечення безпеки громади, разом з тим головною проблемою стане не зареєстрована зброя, а зброя, яку використовувала регулярна армія російської федерації. Водночас відновлення документів для власників зареєстрованої зброї стане в нагоді особливо за умов, що такі громадяни висловлять бажання брати участь у забезпеченні безпеки громади в межах громадських формувань з охорони громадського (тобто публічного) порядку;

- здійснення приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв.

Така діяльність для забезпечення безпеки громади є надважливою, оскільки зброя, що залишилася від регулярної армії (і її використання), є смертоносною. Водночас війна суттєво змінилася за останній час, тому до

плану заходів має бути також включено пункт про здійснення приймання, зберігання бойових безпілотних літальних апаратів та устаткування до них. Наразі безпілотні літальні апарати стали масштабно застосовуватися у бойових діях, тому на деокупованих територіях залишиться значна їх кількість разом із спорядженням до них та боєприпасами;

- вжиття заходів до встановлення місця перебування безвісти зниклих осіб, зокрема за особливих обставин;

- виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування; проведення обліку дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечення переміщення дітей до безпечних районів з тимчасовим влаштуванням до сімейних форм виховання;

- забезпечення виявлення осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та надання їм соціальної допомоги;

- проведення перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

- проведення розмінування;

- забезпечення ведення обліку фактів порушення прав і свобод цивільного населення внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України відповідно до принципів і норм міжнародного права;

- здійснення заходів з пошуку загиблих та постраждалих, транспортування тіл (останків) загиблих;

- вжиття заходів для виявлення фактів порушення особистих прав і свобод людини і громадянина, зокрема рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, документування таких правопорушень і прийняття рішень відповідно до законодавства;

- визначення переліку об'єктів інфраструктури органів місцевого самоврядування та державних органів, об'єктів критичної інфраструктури та встановлення їх охорони [113].

Відповідно до аналізу заходів із плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад зауважимо, що подібний план потребує в подальшому вдосконалення та уточнення, оскільки, окрім зброї та «звичайних» боєприпасів, широкого розповсюдження досягло використання безпілотних літальних апаратів та перероблених під застосування боєприпасів, виявлення яких у представників громад на деокупованих територіях стане основною діяльністю поліції та інших суб'єктів сектору безпеки і оборони України у загальній сфері діяльності із вилучення, приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої зброї та боєприпасів.

Разом із тим деокуповані громади варто поділяти відповідно до тривалості перебування громад в окупації та корегувати плани заходів, відштовхуючись від такої класифікації, оскільки деокуповані громади, наприклад, Харківської області, які перебували в окупації декілька місяців, зазнали значно меншого впливу проникнення російської окупаційної влади у життя громади на відміну від громад Донецької або Луганської областей, які знаходяться в окупації із 2014 року, або від громад Херсонської області, де окупація триває із часів повномасштабної збройної агресії 2022 року.

3.3. Удосконалення законодавства, що регулює адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади

Оскільки Національна поліція України є органом виконавчої влади, вона, як вже підкреслювалося, діє виключно відповідно до повноважень та процедур, які визначаються нормативно-правовими актами. Тому

ефективність діяльності поліції багато в чому залежить саме від вдалої нормотворчої діяльності.

У першу чергу, на нашу думку, варто приділити увагу так званим актам стратегічного або плануючого характеру, які, власне, своїм змістом передбачають заходи із розвитку й удосконалення діяльності певного органу державної влади та досягнення певних цілей (серед яких постає подолання проблем й покращення діяльності). Вже зазначалося, що дослідники використовують термін стратегічних правових актів, що є сукупністю правових актів, які містять здебільшого спеціалізовані норми права, що визначають вихідні засади та напрями суспільного чи державного розвитку в конкретно визначений період, схвалені органами державної влади [189, с. 244].

Стратегічні правові акти розробляються на рівні Міністерства внутрішніх справ або Національної поліції України, можуть бути схвалені на рівні Президента України або Кабінету Міністрів України. У контексті забезпечення безпеки громади цілі та завдання таких актів можуть бути покладені на профільні підрозділи Національної поліції України, інші правоохоронні органи та суб'єкти, які беруть участь у забезпеченні безпеки громади. Норми, що містяться у таких актах, можуть спонукати до змін та реформаторської діяльності в органах державної влади.

Стратегічні правові акти є важливим елементом системи законодавства України; вони є особливими, нетиповими правовими актами й засобами правового регулювання; характеризуються взаємопов'язаністю та взаємозалежністю один із одним; детермінують розроблення й ухвалення нових стратегічних правових актів, планів заходів до їх виконання або традиційних нормативно-правових актів (зادля врегулювання суспільних відносин, які передбачають досягнення поставлених в актах завдань); ухвалюються комплексно, тобто існує основний стратегічний правовий акт, в якому закріплені основні засади правового регулювання певної сфери суспільних відносин (наприклад, щодо забезпечення безпеки громад), мета й

напрями діяльності відповідальних органів державної влади за виконання акта, завдання державного або суспільного розвитку у сфері забезпечення безпеки громади (основи державної політики, доктрини, концепції тощо). Наступними йдуть правові акти, які містять конкретні заходи із реалізації загального концептуального акта, а також процедури, механізми і строки реалізації (здебільшого називаються програми, плани дій тощо); стратегічні правові акти не мають нормативно-уніфікованої ієрархії, але часто називаються за рівнями від загального до конкретного: доктрина – концепція – стратегія – програма – план [20] або концепція – доктрина – стратегія – програма [173]. Такі акти не впливають на виникнення суб'єктивних прав і не накладають юридичних обов'язків, не встановлюють заходи юридичної відповідальності та не змінюють правового статусу суб'єктів. Вони не є також підставою для виникнення, зміни або припинення правовідносин, водночас ухвалюються відповідно до законодавства у межах компетенції суб'єктів правотворчості. Особливістю таких актів є те, що вони не мають визначених єдиних підходів до використання термінів, тому стратегічні правові акти також називають актами програмно-директивного характеру, стратегічними актами, доктринальними актами або програмними документами тощо; особливістю також є те, що назва акта може суттєво відрізнятися від його змісту. Здебільшого відповідальними за реалізацію стратегічного правового акта є органи державної влади, які його безпосередньо не ухвалювали (тобто, наприклад, Національна поліція України має забезпечувати заходи, передбачені схваленим Президентом Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки [82] та затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України Планом заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки [114].

Стратегічними правовими актами у сфері безпеки громади можуть бути акти, які містять норми права, що визначають цілі та завдання і механізми досягнення зазначених цілей, строки виконання зазначених цілей та завдань, у сфері забезпечення безпеки громад, а також коло суб'єктів, відповідальних за досягнення таких цілей. Відповідно до стратегічних правових актів у сфері безпеки громади можуть прийматися плани заходів із їх реалізації та конкретні нормативно-правові акти, розроблені та схвалені задля досягнення зазначених цілей (наприклад, задля реалізації цілей із налагодження взаємодії на засадах партнерства поліції із представниками громади захід із розробки та схвалення на кшталт польської поліцейської програми із зниження правопорушень у невеликих населених пунктах «Безпечна громада»).

Наразі основним стратегічним правовим актом у сфері безпеки є Стратегія національної безпеки України (затверджена ще у 2020 році), яка передбачала розробку та прийняття Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, яка ще не була прийнята. У Стратегії національної безпеки України пріоритетом і найвищою цінністю визначається безпека людини, а основна ціль державної політики національної безпеки є реалізація норми Конституції України про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю в Україні [179]. Так само безпека для людини є основою безпеки громади.

Основним стратегічним правовим актом щодо діяльності та розвитку правоохоронних органів є вже зазначений Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Стратегічним пріоритетом розвитку правоохоронних органів постає ефективне та дієве забезпечення правоохоронними органами публічної безпеки і порядку. Важливою є зазначена ціль із розроблення, затвердження та введення в дію Національного плану із запобігання (превенції) злочинності, на підставі

якого за активної участі громадянського суспільства приймаються щорічні регіональні та місцеві програми запобігання (превенції) злочинності [82]. Стратегією передбачено посилення системної взаємодії з інститутами громадянського суспільства у сфері протидії злочинності; сприяння активній участі громадянського суспільства у взаємодії з органами правопорядку [82]. Тобто у Стратегії загалом закладені пріоритетні цілі щодо взаємодії громадян та поліцейських, що передбачає удосконалення нормативно-правового регулювання такої взаємодії.

У Плані заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, передбачене завдання 2.3. «Розроблення, затвердження та введення в дію Національного плану із запобігання (превенції) злочинності, розрахованого на три роки, на підставі якого за активною участю громадянського суспільства приймаються щорічні регіональні та місцеві програми запобігання (превенції) злочинності. Утворення міжвідомчої Координаційної ради з питань реалізації політики запобігання». Відповідно до завдання є захід 2.3.2.: «розроблення і затвердження органами правопорядку та прокуратури щорічних регіональних і місцевих програм запобігання (превенції) злочинності, які передбачатимуть форми взаємодії між органами правопорядку та прокуратури та населенням для запобігання злочинності в межах виконання запроваджених безпекових програм у громадах, в яких реалізуються відповідні проекти органів Національної поліції та прокуратури, проведення моніторингу ефективності впровадження безпекових програм (ініціатив)» [114]. Завдання 5.2. передбачає забезпечення подальшого впровадження в діяльність органів правопорядку та прокуратури інноваційних технологічних досягнень, що забезпечують гнучкість операційних процесів, ІТ-рішення, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни і здобувати результат, орієнтований на інтереси суспільства. Також визначено завдання 6.2.: «Сприяння активній участі громадянського суспільства у взаємодії з

органами правопорядку та прокуратури», в межах якого існує захід 6.2.1. – упровадження широкого кола механізмів та форм взаємодії між громадянським суспільством та органами правопорядку і прокуратури [114].

Саме в межах зазначених завдань та заходів, на нашу думку, необхідно розробити стратегічний правовий акт у сфері забезпечення безпеки громади, що буде, серед іншого, передбачати пріоритетні напрями, які має забезпечити Національна поліція України у питанні забезпечення безпеки громади. Це може стосуватися й заходів із покращення чинної нормативно-правової бази, норми якої визначають адміністративну діяльність поліції у сфері безпеки громади.

Одним із напрямів удосконалення нормативно-правової бази, що регулює адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади, є розробка та затвердження нормативно-правових актів, які визначатимуть конкретні механізми та форми взаємодії поліцейських із представниками громад, особливо тих, що стосуються застосування інноваційних засобів та інформаційних платформ.

Наприклад, потребує впровадження положення про використання в діяльності поліції соціальних мереж та месенджерів для взаємодії із населенням громад. Найбільш доцільно такі підзаконні акти впроваджувати в діяльність поліцейських офіцерів громад та дільничних офіцерів поліції, у діяльність патрульної поліції України. Основною метою такого положення є нормативне врегулювання інноваційних форм взаємодії із населенням та підвищення рівня цифрової присутності поліції, тобто в мережі інтернет.

Поки що використання месенджерів, створення груп у них із громадянами, де останні можуть повідомляти й здійснювати фотофіксацію у своїх громадах правопорушень, є несистемною ініціативою на рівні окремих проєктів підрозділів поліції. Водночас потребують нормативного регулювання правила й умови використання онлайн-платформ та месенджерів, визначення певних заборон – заборона на використання онлайн-платформ та месенджерів, що пов'язані із власниками-громадянами

країни-агресора, або їх сервери знаходяться на території країни-агресора, що може загрожувати безпеці громадян та їх даних. Нормативного закріплення потребує й необхідність ведення документації про застосування онлайн-платформ та месенджерів для взаємодії із населенням (там зазначатиметься назва такої групи в онлайн-платформі або месенджері, відповідальні особи за її адміністрування та взаємодію із громадянами-членами групи, інформація про правопорушення, про які громадяни повідомляли у групі, тощо).

Потребує розробки та впровадження за прикладом польського досвіду комплексного плану дій поліції у межах громади із забезпечення їх безпеки «Безпечна громада». Програма дій має слугувати орієнтиром у діяльності підрозділів поліції, повноваження яких стосуються забезпечення безпеки громади, та визначати пріоритетні цілі та засоби їх досягнення. Такими цілями є активізація співпраці з органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, інститутами громадянського суспільства в громадах задля забезпечення в громадах публічної безпеки та порядку; підвищення у мешканців громад відчуття безпеки; розширення форм взаємодії з громадою із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ.

Ще одним напрямом удосконалення адміністративної діяльності поліції є нормативно-правове забезпечення застосування безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів у діяльності поліції у сферах забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху в громадах.

Наразі в Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, безпілотні літальні апарати виступають лише як інструмент для фото та відеозапису, що не відображає усього спектру можливостей для використання безпілотних літальних апаратів.

Також пропонуємо 2 абз. П. 3 розділу I зазначеної інструкції викласти у такій редакції: «Безпілотний літальний апарат (далі – БпЛА) – повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, що розташована поза повітряним судном, або за допомогою технологій штучного інтелекту». Оскільки у даний момент багато безпілотних літальних апаратів використовують для здійснення польоту технології штучного інтелекту та вже не потребують безпосередньої участі оператора безпілотного літального апарата.

Напрямом удосконалення адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення безпеки громади також є нормотворча діяльність для організації роботи підрозділів поліції, повноваження яких стосуються сфери організації та забезпечення публічної безпеки, щодо системного впровадження посад операторів безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів у діяльність із забезпечення публічної безпеки і порядку та безпеки дорожнього руху.

Наразі існують посади, наприклад, поліцейських відділення безпілотних літальних апаратів, радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби батальйону поліції особливого призначення (стрілецький), які здебільшого відповідають посадам у Збройних Силах України операторів безпілотних літальних апаратів за військово-обліковими спеціальностями у підрозділах поліції, що беруть участь у бойових діях проти російського агресора [37].

У Збройних Силах України у Переліку військово-облікових спеціальностей рядового, сержантського і старшинського складу Збройних Сил України у найменуваннях військових спеціальностей «Авіаційні спеціальності», «Спеціальності льотних екіпажів, зовнішніх пілотів (операторів) безпілотних авіаційних комплексів, аеромобільної техніки, аеромобільної та диспетчерських служб», передбачені військово-облікові спеціальності: 216 – Безпілотних авіаційних комплексів (безпілотних

літальних апаратів) літакового типу бойового та спеціального призначення; 217 – Безпілотних авіаційних комплексів (безпілотних літальних апаратів) мультироторного типу бойового (розвідувальні, розвідки та цілевказання, радіоелектронної боротьби) та спеціального призначення; 218 – Безпілотних авіаційних комплексів (безпілотних літальних апаратів) мультироторного типу ударного бойового призначення; 219 – Безпілотних авіаційних комплексів (безпілотних літальних апаратів) з керуванням від першої особи бойового та спеціального призначення [109]. Натомість Національній поліції України потрібно лише розпочати шлях адаптації можливостей операторів безпілотних літальних апаратів у діяльність поліції та передбачення посад для операторів.

Однією із проблем сучасного українського законодавства (про неї вже йшла мова у першому розділі дослідження), на яку варто звернути увагу, є відсутність уніфікації у термінології, а саме: застосування поняття публічної безпеки і порядку у законодавчих та підзаконних актах. На нашу думку, необхідно здійснити уніфікацію й відштовхуватися саме від терміна «публічна безпека і порядок», що застосований у Законі України «Про Національну поліцію України». Відповідно змін потребують Закони України: «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів»; «Про правовий режим воєнного стану», «Про основи національного спротиву»; «Про національну безпеку України»; Кодекс України про адміністративні правопорушення та інші, а також підзаконні акти, де застосовуються терміни «громадський порядок» та/або «громадський порядок і безпека».

Будь-яка діяльність із змін нормативно-правового забезпечення певної сфери суспільних відносин має базуватися на наукових теоретичних дослідженнях, відповідно й у діяльність поліцейських також мають впроваджуватися передові наукові дослідження. Ми вважаємо, що поряд із

функціями Департаменту патрульної поліції, визначеними у Положенні про Департамент патрульної поліції, із узагальнення практики застосування законодавства України та внесення в установленому порядку керівництву Національної поліції України пропозицій щодо його вдосконалення з питань, що належать до його компетенції, Департаменту та розробки проєктів нормативно-правових актів та участі в опрацюванні проєктів нормативно-правових актів, які надходять до Національної поліції України на погодження від інших органів державної влади України, з питань, які належать до компетенції патрульної поліції [121], має бути доповнено пункт 3 Розділу III зазначеного Положення (Департамент, відповідно до покладених на нього завдань) таким підпунктом: «організовує взаємодію із закладами вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців для підрозділів превентивної діяльності, науковими установами, які займаються питаннями правоохоронної діяльності, у питаннях належного наукового та методичного супроводу діяльності патрульної поліції, а також наукового обґрунтування доцільності та ефективності розроблених Департаментом проєктів нормативно-правових актів і опрацьованих проєктів нормативно-правових актів, які надходять до Національної поліції України на погодження від інших органів державної влади України, з питань, які належать до компетенції патрульної поліції».

Аналогічно, відповідно до покладених на Департамент превентивної діяльності завдань, доповнити пункт 1 розділу III Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України підпунктом: «організовує взаємодію із закладами вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців для підрозділів превентивної діяльності, науковими установами, які займаються питаннями правоохоронної діяльності, у питаннях належного наукового та методичного супроводу діяльності патрульної поліції, а також наукового обґрунтування доцільності та ефективності розроблених Департаментом проєктів нормативно-правових актів і опрацьованих проєктів нормативно-правових актів, які надходять до

Національної поліції України на погодження від інших органів державної влади України, з питань, які належать до компетенції Департаменту».

Таким чином, вдосконалення чинного законодавства щодо адміністративної діяльності поліції полягає здебільшого у здійсненні нормотворчої діяльності Національної поліції України та Міністерства внутрішніх справ України щодо підготовки підзаконних актів, основною метою яких має бути нормативне врегулювання використання інноваційних засобів і онлайн-платформ для взаємодії із представниками громад на засадах партнерства; визначення основних напрямів та розширення можливостей застосування безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів (такі акти можуть бути стратегічного та плануючого характеру) у діяльності поліцейських із забезпечення публічної безпеки і порядку та безпеки дорожнього руху; нормативне врегулювання питання взаємодії органів та структурних підрозділів поліції із науковими установами та закладами вищої освіти під час здійснення нормативно-регулятивних проваджень, тобто підготовки проєктів нормативних актів або пропозицій до Міністерства внутрішніх справ України щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку.

Висновки до розділу 3

Задля забезпечення публічної безпеки та порядку як одного із видів адміністративної діяльності в громадах варто використовувати зарубіжну практику активного залучення у якості допомоги поліції інших органів центральної виконавчої влади із правоохоронними функціями та муніципальних органів на кшталт муніципальних варт тощо. Розбудова безпечної громади потребує часто участі інститутів громадянського суспільства та ініціативних громадян. Для громадян безпека громади має бути важливою цінністю, яку вони готові забезпечувати поруч із поліцією. У

свою чергу підрозділам превентивної діяльності необхідно здійснювати системну кампанію із популяризації та залучення громадськості до допомоги поліції у забезпеченні безпеки громад.

Прикладами можливостей впровадження зарубіжного досвіду в адміністративну діяльність поліції у громадах є:

- На основі концепції «Community policing» із використанням досвіду Польщі варто активно впроваджувати у громадах програми «безпечних міст», наприклад, із назвою «безпечна громада», що може бути орієнтиром у діяльності поліції щодо попередження правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку в громадах на основі взаємодії із представниками громади, дослідження громадської думки й аналізу потреб громади у сфері правопорядку, активного обміну інформації із представниками громади. Також варто запроваджувати практику планування адміністративної діяльності Національної поліції України із забезпечення безпеки конкретної громади на основі здійсненого всебічного аналізу від різних джерел інформації про потреби громади у безпеці (такий аналіз має бути спрямований на виявлення існуючих загроз для громади та соціальних очікувань громадян щодо забезпечення безпеки громади). Джерелами інформації можуть виступати соціологічні дослідження громадської думки, інформація від проведених зустрічей поліцейських із громадами (або інформація, отримана від взаємодії із представниками громад шляхом використання можливостей мережі інтернет, тобто інноваційних засобів та інформаційних платформ); від регіональних або місцевих наукових центрів, які займаються проблематикою вивчення загроз безпеці суспільства та громад; інформації від представників органів місцевого самоврядування; інформації, отриманої від місцевих засобів масової інформації.

- Можливе впровадження проєкту інтернет-поліцейських офіцерів громад або дільничних офіцерів поліції (в контексті загальної нашої ідеї необхідності збільшення цифрової присутності поліції), що передбачатиме інструмент комунікації конкретного офіцера громади або

дільничного офіцера поліції завдяки мережі інтернет із громадянами в межах своєї громади/дільниці.

Основними викликами, які стоять перед громадами щодо їх безпеки в умовах воєнного стану, є небезпеки, пов'язані із діяльністю Російської Федерації із вербування громадян України; вимушене переселення громадян із прифронтових громад та залишення свого майна. Запропоновано проведення профілактичних заходів поліцією із вирішення проблем громад, пов'язаних із загрозами вербування росіянами українців, профілактики булінгу в освітньому середовищі дітей, що є внутрішньо переміщеними особами; для попередження мародерства, крадіжок, пошкоджень майна вимушено переміщених осіб в межах громад налагодження взаємодії між поліцейськими офіцерами громад, дільничними офіцерами поліції, органами місцевого самоврядування та вимушеними переселенцями (внутрішньо переміщеними особами) із активним використанням сучасних інноваційних засобів та інформаційних платформ.

Акцентовано увагу на тому, що в громадах, які знаходяться впритул до активного фронту, бойових дій, на поліцейських, окрім виконання «класичних» функцій із забезпечення безпеки публічної безпеки і порядку тощо, накладаються завдання із організації допомоги громадянам, а саме: щодо підвозу гуманітарної допомоги, здійснення евакуації (у тому числі й примусової).

Запропоновано п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» викласти у такій редакції: «Надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, внаслідок надзвичайних ситуацій або бойових дій потребують такої допомоги» для врахування особливостей адміністративної діяльності поліції із надання допомоги громадянам прифронтових громад, які постраждали саме від бойових дій.

Основними напрямками удосконалення нормативно-правової бази, що регулює адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади, визначені наступні:

- розробка та затвердження нормативно-правових актів, які визначатимуть конкретні механізми та форми взаємодії поліцейських із представниками громад, особливо тих, що стосуються застосування інноваційних засобів та інформаційних платформ (положення про використання в діяльності поліції соціальних мереж та месенджерів для взаємодії із населенням громад). Найбільш доцільно такі підзаконні акти впроваджувати в діяльність поліцейських офіцерів громад та дільничних офіцерів поліції та у діяльність патрульної поліції України. Основною метою такого положення є нормативне врегулювання інноваційних форм взаємодії із населенням та підвищення рівня цифрової присутності поліції, тобто в мережі інтернет;

- формування концепції адаптивного підходу до організації та пріоритетів у адміністративній діяльності поліції в громадах відповідно до того, чи проживає громада у прифронтовому населеному пункті, розміру населеного пункту тощо, відповідне нормативне оформлення у вигляді розроблення і впровадження планів дій поліції у межах громади із забезпечення їх безпеки «Безпечна громада». Програма дій має слугувати орієнтиром у діяльності підрозділів поліції, повноваження яких стосуються забезпечення безпеки громади, та визначати пріоритетні цілі та засоби їх досягнення. Такими цілями є активізація співпраці з органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, інститутами громадянського суспільства в громадах з метою забезпечення в громадах публічної безпеки та порядку; підвищення у мешканців громад відчуття безпеки; розширення форм взаємодії з громадою із застосуванням інноваційних засобів та інформаційних платформ; врахування фактору приналежності громади до прифронтової зони або в межах якої ведуться активні бойові дії;

- *нормативно-правове забезпечення застосування безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів у діяльності поліції у сферах забезпечення публічної безпеки та порядку (для виявлення правопорушників під час патрулювання території громад та допомоги для координації дій поліцейських із затримання правопорушників, попередження та припинення правопорушень, виявлення правопорушників під час проведення масових заходів; використання роботизованих наземних комплексів для забезпечення заходів евакуації (у тому числі примусової) або доставляння їжі, медикаментів тощо для мешканців громад, в межах яких ведуться активні бойові дії), безпеки дорожнього руху в громадах (виявлення та відстежування порушників правил дорожнього руху, допомога у координації діяльності поліцейських щодо затримання таких порушників, попередження та припинення правопорушень у сфері дорожнього руху); нормотворча діяльність для організації роботи підрозділів поліції, повноваження яких стосуються сфери організації та забезпечення публічної безпеки, щодо системного впровадження посад операторів безпілотних літальних апаратів та роботизованих наземних комплексів у діяльність із забезпечення публічної безпеки і порядку та безпеки дорожнього руху.*

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає у визначенні на підставі аналізу чинного законодавства, практики його застосування та зарубіжного досвіду теоретичних засад і особливостей адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади та в обґрунтуванні напрямів її удосконалення. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки.

1. Безпекою громади є захищеність важливих для громади суспільних інтересів, що характеризується відсутністю загроз життю жителів громади, їхнім правам, свободам і власності та безперешкодним функціонуванням органів місцевого самоврядування і державної влади. Безпека громади має двоскладову структуру: об'єктивну (фактична відсутність загроз) і суб'єктивну (сформоване у жителів відчуття захищеності та довіра до поліції). Як об'єкт забезпечення адміністративною діяльністю поліції безпека громади полягає у підтриманні стану правопорядку адміністративно-правовими методами і засобами. В основу розуміння громади покладено територіальний принцип відповідно до законодавства про місцеве самоврядування. Адміністративно-правове забезпечення безпеки громади має здійснюватися з урахуванням безпекових потреб конкретної громади та специфіки її життєдіяльності.

2. Адміністративну діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади визначено як врегульовану нормами адміністративного права виконавчо-розпорядчу, підзаконну та державно-владну діяльність Національної поліції, спрямовану на забезпечення адміністративно-правовими засобами стану захищеності важливих для громади та її жителів суспільних інтересів, що передбачає відсутність як фізичних загроз, так і загроз у цифровому середовищі, а також діяльність із забезпечення організації та функціонування відповідних підрозділів поліції.

3. Нормативно-правові акти у сфері адміністративної діяльності поліції

щодо забезпечення безпеки громади класифіковано за критерієм напряму такої діяльності на чотири групи: 1) акти, що визначають повноваження поліції із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, встановлюють відповідні правила та відповідальність за їх порушення; 2) акти, що визначають повноваження у сфері дозвільно-ліцензійної та контрольно-наглядової діяльності й правила, яких мають дотримуватися суб'єкти набуття спеціальних прав; 3) акти, що визначають повноваження щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, правила для його учасників та відповідальність за їх порушення; 4) акти, що встановлюють і регламентують заходи правового режиму воєнного стану; 5) акти мобілізаційного законодавства, положення яких застосовуються в особливий період. Виокремлено акти військового командування та військових адміністрацій, що забезпечують реалізацію конкретних заходів воєнного стану на визначеній території, зокрема комендантської години, особливого режиму в'їзду і виїзду та евакуації населення.

4. Висвітлено особливості адміністративної діяльності поліції із забезпечення публічної безпеки і порядку в громаді, а саме: 1) базовою ланкою, що безпосередньо контактує з жителями громади, виступають патрульна поліція, групи реагування патрульної поліції, поліцейські офіцери громад і дільничні офіцери поліції, а результативність виконання ними завдань залежить від якості механізмів партнерської співпраці, пріоритетним інструментом якої мають стати інноваційні засоби та інформаційні платформи; 2) окремі питання безпеки в освітньому середовищі покладено на службу освітньої безпеки, а забезпечення порядку під час масових заходів – на поліцію діалогу; 3) результативність такої діяльності залежить від розуміння суб'єктами безпекових потреб конкретної громади; 4) превентивним елементом є постійна присутність поліцейських в однострої у публічних місцях громади; 5) в умовах правового режиму воєнного стану додається також забезпечення дотримання комендантської години.

5. Уточнено ознаки адміністративної діяльності поліції у сфері реалізації

дозвільної системи як складової забезпечення безпеки громади, як-от: наявність триєдиної процедурної конструкції – сервісного, контрольно-наглядового та адміністративно-юрисдикційного проваджень, які утворюють замкнений цикл; спрямованість на фізичні предмети та специфічну господарську діяльність, порушення правил використання яких може спричинити тяжкі наслідки для життя і здоров'я жителів громади; опосередкований характер забезпечення безпеки на етапі надання адміністративної послуги, коли запобіжником є ретельна перевірка відповідності заявника встановленим вимогам.

6. Встановлено, що адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції щодо забезпечення безпеки громади є врегульованою адміністративно-правовими нормами системою процедур, процедурних дій і рішень уповноважених поліцейських, що здійснюються у зв'язку з адміністративними правопорушеннями у сферах публічної безпеки і порядку, наслідки яких становлять небезпеку для прав і свобод жителів громади й інтересів громади, а також у зв'язку з розглядом звернень жителів громади; результатом провадження є адміністративний акт, що може містити санкцію у вигляді адміністративного стягнення.

7. Визначено мету контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, яка полягає у виявленні, запобіганні та припиненні відповідних порушень правопорядку, наслідком чого є формування безпечного середовища в межах громади, що здійснюється за напрямками нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, забезпечення безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням серед дітей і формування безпечного освітнього середовища, контролю за дотриманням правил дозвільної системи та заходів правового режиму воєнного стану.

8. За результатами аналізу зарубіжного досвіду встановлено, що для адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади доцільними є: активне залучення жителів громад до охорони публічної

безпеки і порядку; упровадження програм «Безпечна громада» як орієнтира діяльності поліції щодо запобігання правопорушенням; попереднє дослідження громадської думки та аналіз безпекових потреб громади; запровадження проєкту інтернет-офіцерів громад і дільничних офіцерів поліції. Придатність іноземної моделі до запозичення визначається за критеріями сумісності з національною системою органів правопорядку, ресурсної забезпеченості, наявності нормативного підґрунтя та врахування безпекового контексту.

9. Сформульовано конкретні пропозиції та рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності в цілому адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади, серед яких:

- викласти пункт 4 частини першої статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» в такій редакції: «надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, внаслідок надзвичайних ситуацій або бойових дій потребують такої допомоги»;

- викласти пункт 9 частини першої статті 31 Закону України «Про Національну поліцію» в такій редакції: «застосування технічних приладів, технічних засобів та спеціалізованого програмного забезпечення у випадках і порядку, встановлених статтею 40 цього Закону»;

- доповнити статтю 40 Закону України «Про Національну поліцію» частиною, що визначатиме умови застосування спеціалізованого програмного забезпечення для встановлення осіб: вичерпний перелік підстав, заборону застосування для виявлення адміністративних правопорушень, за вчинення яких передбачено стягнення у виді штрафу, письмове санкціонування керівником територіального органу поліції, обов'язкове документування кожного випадку застосування, граничний строк зберігання результатів та ін.;

- доповнити Закон України «Про Національну поліцію» нормою про поліцейського офіцера громади та поліцейську станцію, визначивши

відповідні поняття, завдання, порядок утворення та засади участі органів місцевого самоврядування в їх матеріально-технічному забезпеченні;

- доповнити Закон України «Про Національну поліцію» окремою статтею, що визначатиме засади взаємодії поліції з жителями громад за допомогою засобів електронних комунікаційних сервісів, зокрема статус офіційних облікових записів, розмежування інформаційного повідомлення, звернення і повідомлення про подію, години та строки реагування, неможливість заміни екстрених каналів, правила зберігання й архівування повідомлень, заходи з кібербезпеки та захисту персональних даних тощо;

- доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 210-2 «Порушення вимог правового режиму воєнного стану», яка встановлюватиме відповідальність за порушення комендантської години, спеціального режиму світлового маскування та особливого режиму в'їзду і виїзду;

- викласти підпункт 1 пункту «а» частини першої статті 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в редакції, що замінює положення про створення місцевої міліції нормою про участь територіальної громади у забезпеченні діяльності поліцейських станцій і поліцейських офіцерів громад, адже чинна редакція оперує терміном «міліція», скасованим у 2015 р., і позбавлена механізму реалізації;

- викласти положення Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо повноважень органів Національної поліції України в редакції, яка передбачатиме не лише підтримку транспортування, а й супроводження та охорону гуманітарних вантажів у громадах, розташованих на території активних бойових дій, за зверненням отримувача гуманітарної допомоги або органу місцевого самоврядування;

- внести зміни до Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2018 р. № 58, відновивши проведення такого оцінювання на місцевому рівні у громадах, віднесених до тилкових, і

доповнивши методику показником рівня відчуття безпеки жителів громади;

- доповнити Порядок проведення евакуації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841, розділом про опис, опечатування та облік житла і майна осіб, евакуйованих з територій активних бойових дій, із покладенням на органи Національної поліції України функції періодичної перевірки їх збереження;

- розробити та затвердити наказом Міністерства внутрішніх справ України порядок застосування безпілотних повітряних суден у діяльності Національної поліції України, який визначатиме підстави, суб'єктів санкціонування, порядок документування польотів, режим застосування над житлом та об'єктами права приватної власності, строки зберігання одержаних матеріалів і форми відомчого контролю;

- розробити та затвердити наказом Міністерства внутрішніх справ України Положення про використання в діяльності Національної поліції України соціальних мереж і месенджерів для взаємодії з жителями громад, яке визначатиме порядок ведення офіційних облікових записів, вимоги до їх верифікації, перелік відомостей, що не підлягають оприлюдненню, та порядок реагування на повідомлення, одержані такими каналами;

- доповнити пункт 3 розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад підпунктом такого змісту: «Залучати громадських помічників для допомоги у використанні інноваційних засобів та інформаційних платформ для налагодження ефективної комунікації з населенням громади»;

- диференціювати типовий план дій «Безпечна громада» за категоріями територій, визначеними постановою Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364 та Переліком територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що надасть запропонованій адаптивній моделі адміністративної діяльності поліції нормативно визначену основу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посібник / кол. авт. ; кер. авт. кол. В. А. Глуховеря. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підруч. / за заг. ред. І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : Укр. акад. внутр. справ, 1995. 177 с.
3. Адміністративна діяльність органів поліції України: Академічний курс : підруч. / за заг. ред. П. А. Трачука. Ужгород : ТОВ «РІК-У». 2024. 316 с.
4. Безпалова О. І., Джафарова О. В., Князєв С. М. та ін. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібник / за заг. ред. О. М. Бандурки ; передм. О. М. Бандурки. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 242 с.
5. Адміністративна діяльність. Частина особлива : підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Ун-т внутр. справ ; Еспада, 2000. 368 с.
6. Джафарова О. В., Шатрава С. О., Бугайчук К. Л. та ін. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посібник / за заг. ред. О. І. Безпалової; передм. О. І. Безпалової. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2021. 468 с.
7. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посібник / за заг. ред. В. А. Глуховері. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 264 с.
8. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 396 с.
9. Альошина Н. М. Поняття й ознаки територіальної громади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2011. Вип. 21. С. 173–180.

10. Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 128–131.

11. Ахрамєєв М. В. Поняття безпеки громади. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 16 бер. 2026 р.) до 60-річчя ДДУВС : у 2 ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026. Ч. I. С. 47–49.

12. Ахрамєєв М. В. Адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення громади в державах із розвиненими демократичними інститутами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 488–490. URL : https://lsej.org.ua/12_2025/110.pdf.

13. Ахрамєєв М. В. Класифікація нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки громади адміністративною діяльністю Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2026. № 2. С. 6–12.

14. Ахрамєєв М. В. Ознаки адміністративної діяльності національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 6 (74). С. 196–200.

15. Ахрамєєв М. В. Особливості адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 16-17 квіт. 2024 р.). Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 36–39.

16. Ахрамєєв М. В. Поняття адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 400–404.

17. Ахрамєєв М. В. Поняття контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.*

(м. Київ, 04-05 черв. 2025 р.). Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 40–43.

18. Ахрамєєв М. В. Ознаки та принципи адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 493–495. URL : http://lsej.org.ua/6_2019/125.pdf.

19. Бандурка С. С. Національна поліція України як суб'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки підприємницької діяльності. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків, 2019. С. 50–52.

20. Баровська А. Структура керівних документів державної політики в інформаційній сфері: нагальні проблеми та шляхи впорядкування. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyi-strategii/struktura-kerivnikh-dokumentiv-derzhavnoi-politiki-v>.

21. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми : СумДУ, 2017. 218 с.

22. Беззубов Д. О. Суспільна безпека (організаційно-правові засади забезпечення): монографія. Київ : МП “Леся”, 2013. 452 с.

23. Безклубий І. Правова семантика поняття «цифрове середовище». *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2024. № 127 (1). С. 9–16.

24. Безпалова О. І. Особливості участі інституцій громадянського суспільства у процесі реалізації правоохоронної функції держави. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 42–49.

25. Безпалова О. І. Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції // *Police activity in Ukraine and European*

countries: modern standards and unification options : collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2021. 590 p. С. 1–31. DOI : [https:// doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-1](https://doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-1).

26. Безпалова О. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 111–115.

27. Безпека громади в умовах воєнного стану : навч. посібник / кол. авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 258 с.

28. Білобров Т. В. Адміністративно-правовий статус Департаменту кіберполіції Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 209 с.

29. Бодрова І. І. Концептуальні підходи визначення поняття територіальної громади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2004. Вип. 7. С. 62–73.

30. Бойко І. Правове регулювання поліцейської діяльності в Україні. *Наука і правоохорона*. 2017. № 2. С. 17–24.

31. Бондар О. Г. Поняття контрольно-наглядової діяльності як основа дослідження контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 251–255.

32. Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційні провадження. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія : Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2014. № 2 (31). С. 41–45.

33. Бринош І. Безпекова програма. *Безпека у громаді*. URL : <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/bezpekova-prohrama>.

34. Буга В. В., Буга Г. С. Поняття та зміст основних завдань і функцій патрульної поліції України. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 313–319.

35. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

36. Використання БПЛА в службово-бойовій діяльності поліцейських : метод. рекомендації / кол. авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 68 с.

37. Відбір на посаду Поліцейський відділення безпілотних літальних апаратів, радіоелектронної розвідки та радіоелектронної боротьби батальйону поліції особливого призначення (стрілецький) у ГУНП в Черкаській області. *Національна поліція України. Система відбору кадрів.* URL : https://nabir.np.gov.ua/index.php?r=recruitment/process_recruitment&id=12511.

38. Відділ контролю за обігом зброї. *Головне управління Національної поліції України.* URL : <https://kyiv.npu.gov.ua/pro-politsiiu/struktura-holovnoho-upravlinnia-natsionalnoi-politsii-u-misti-kyievi/viddil-kontroliu-za-obihom-zbroi>.

39. Волокітенко І. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. No. 6/2. С. 42–46.

40. Грай М. П. Адміністративна діяльність. *Велика українська енциклопедія.* URL : https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.

41. Громада територіальна. *Leksika.* URL : https://leksika.com.ua/18860728/legal/gromada_teritorialna.

42. Гуменюк В. А. Адміністративно-правове регулювання здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Університет внутрішніх справ. Харків, 1999. 210 с.

43. Гуржій Т. О. Адміністративне право України : навч. посібник. Київ : КНТ ; Харків : Бурун і К., 2011. 689 с.

44. Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2009. 432 с.

45. Гусаров С. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2009. 42 с.

46. Гуцуляк О. А. Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності підрозділів національної поліції щодо забезпечення безпеки територіальних громад в Україні : дис. ... д-ра філос. : 081 Право / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2024. 228 с.

47. Дараганова Н. В. Поняття дозвільної системи як засобу забезпечення управління охороною праці в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2017. Т. 2. Вип. 47. С.46–49.

48. Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100–104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_8_20.

49. Денисюк Д. С. Щодо визначення поняття дозвільної діяльності ДАІ МВС України. *Форум права*. 2009. № 1. С. 138–141.

50. Джафарова О. В. Дозвільні повноваження правоохоронних органів у сфері забезпечення громадської безпеки. *Право і безпека*. 2011. № 1 (38). С. 72–76.

51. Джафарова О. В. До питання про визначення сутності адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 44. С. 152–157.

52. Дрозд О. Ю. Адміністративно-юрисдикційні провадження в адміністративному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 550–552. URL : https://www.lsej.org.ua/12_2023/135.pdf.

53. Дрок І. С., Логвиненко Б. О., Луговий І. О. Взаємодія поліцейського офіцера громади та представників громади : наук.-метод. рекомендації. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 48 с.

54. Дронік Д. С., Мердова О. М. Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні : монографія. Київ : ВД «Дакор», 2023. 252 с.

55. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text.

56. Єна В. Н. Поняття публічної безпеки і порядку як предмет взаємодії між суб'єктами, які виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 29 (2). С. 582–294.

57. Єнін М. Н. Безпека. *Велика українська енциклопедія*. URL : <https://vue.gov.ua/Безпека>.

58. Жванко Ю. П. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України у сфері дозвільної системи в умовах особливих правових режимів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. Київ, 2019. 242 с.

59. Жила С. Ю. Правові та організаційні засади забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної поліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Одеський ун-т внутр. справ. Одеса, 2016. 222 с.

60. Загальна декларація прав людини : Декларація ООН від 10.12.1948. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015?find#Text.

61. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави й права : підруч. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

62. Залєвський В. Е. Адміністративно-процесуальне регулювання у сфері земельних відносин : дис. ... д-ра філос. : 081 Право / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2023. 217 с.

63. Зінченко Д. А. Роль служби освітньої безпеки Національної поліції України у формуванні безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу : наук. ст., тези доп. та ін. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Тернопіль, 07 бер. 2025 р.). Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2025. С. 47–51.

64. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2017 р. № 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.

65. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23 травня 2017 р. № 440. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>.

66. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 жовтня 2024 р. № 663. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-24#Text>.

67. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.

68. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

69. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2015 № 1395. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>.

70. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 грудня 2022 р. № 855. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0055-23#Text>.

71. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18 грудня 2018 р. № 1026. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19/ed20181218#n25>.

72. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#n65>.

73. Іщенко Л. В. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2020. 216 с.

74. Іщенко М. І., Міщук Є. В., Сорочинський А. Ю. Правові засади адміністративної діяльності органів публічної влади у сфері превентивного

антикризового управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 10. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1501>.

75. Капітонова Н. В. Муніципальна поліція в структурі органів публічної влади: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2017. 236 с.

76. Карабут Л. В., Ткаченко В. І. Правові засоби здійснення дозвільної системи органами внутрішніх справ України : практ. посібник : у 2 ч. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. Ч. 1. 382 с.

77. Катрич Д. К. Мета і завдання Національної поліції України: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2017. Т. 2. № 3. С. 18–21.

78. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

79. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02 жовтня 2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

80. Козьяков Р. С. Адміністративно-правове забезпечення контрольно-наглядової діяльності в Національній поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2024. 205 с.

81. Комзюк А. В. Форми взаємодії національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3 (90). С. 132–143. DOI : <https://doi.org/10.32631/v.2020.3.14>.

82. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.

83. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Ратифікована Законом України від 17.07.1997. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

84. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

85. Конопльов В. Поняття, зміст та основні напрямки сучасної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 135–150.

86. Конституції країн парламентської демократії / під ред. В. М. Кампо. Київ : Ін-т держ. управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 93 с.

87. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

88. Контроль за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану та післявоєнний період: наук.-практ. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 56 с.

89. Костюшко О. П. Поняття та історичний аспект виникнення філософії поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвип. Т. 3. С.53–58.

90. Крижановський А. Ф. Правовий порядок суверенної України: становлення та тенденції розвитку (загальнотеоретичне дослідження) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2009. 40 с.

91. Крижна В. В. Міжнародний досвід забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку. *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС* (м. Харків, 18 квіт. 2019 р.). Харків, 2019. С. 112–114.

92. Крищенко А. Є. Завдання та функції Національної поліції України як учасника адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Науковий вісник академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103) С. 121–128.

93. Кузьменко О. В., Чорна В. Г., Брода А. Ю. Контрольно-наглядові повноваження суб'єктів публічної адміністрації за дотриманням законодавства про охорону праці. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 199–204. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2023_3_37.

94. Кунєв Ю. Д., Дувінг В. О. Публічно-адміністративна діяльність – об'єкт адміністративно-правової науки. *Правова позиція*. 2019. № 4 (25). С. 40–48.

95. Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції. *Форум права*. 2016. № 1. С. 141–146.

96. Логвиненко Б. О. Провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я : навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2020. 106 с.

97. Манжула А. А. Значення понять «громадський порядок», «правопорядок» та «громадська безпека». *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право*. 2014. Вип. 1. С. 8–13.

98. Миронюк С. Особливості реалізації дозвільної та контрольної функції Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 28–34.

99. Мислива О. О. До питання про визначення публічного порядку та безпеки в діяльності поліції. *Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції : матеріали Регіонал. круглого столу* (м. Дніпро, 4 черв. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 29–32.

100. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

101. Молчанов Р. Ю. Адміністративно-юрисдикційна діяльність патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2018. 216 с.

102. Назимко Є. С., Буга Г. С., Князєв С. М. Поняття community policing. *Правова позиція*. 2023. № 2 (39). С. 184–187. DOI : 10.32782/2521-6473.2023-2.37.

103. Оверченко Д. Г. Мета, завдання, принципи та функції превентивної діяльності поліцейських відділів масових та охоронних заходів. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2018. No. 5 (9). Р. 15–19.

104. Дрок І. С., Мороз В. П. Організація діяльності дільничних офіцерів поліції : навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2022. 248 с.

105. Голобородько Д. В., Логвиненко Б. О., Очеретяний М. А., Собакарь А. О. Організація роботи дільничних офіцерів поліції в об'єднаних територіальних громадах на засадах партнерства : метод. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 68 с.

106. Орлов В. А. Правові засади становлення муніципальної варти в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 1. С. 62–69.

107. Отчак Н. Правове регулювання адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 279–282.

108. Панасюк О. В. Адміністративно-деліктне право України: теоретичні питання розвитку та реформування : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2021. 535 с.

109. Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців : наказ Міністерства оборони України від 07 вересня 2020 року № 317. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-20#Text>.

110. Петков С. В., Спицька Л. В. Адміністративна діяльність органів публічної влади: сучасний стан та перспективи розвитку. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Право*. 2017. Вип. 2 (спецвип.). С. 79–83.

111. Петков С. В. Правопорядок. *Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського*. URL : <https://tnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%9E%D0%9A-%D0%BF%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%82.pdf>.

112. Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2023. 158 с.

113. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text>.

114. Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 р. № 792-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2024-p#Text>.

115. Про затвердження плану невідкладних заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 361-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-2021-%D1%80#Text>.

116. Джафарова О. В., Шатрава С. О. та ін. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посібник / за заг. ред. О. І. Безпалової ; передм. О. І. Безпалової.. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 396 с.

117. Хатнюк Ю. А., Мороз О. Б., Бондар В. В. та ін. Поліцейська діяльність: адміністративно-правове регулювання : навч. посібник / за ред. Ю. С. Назара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 640 с.

118. Вітвіцький С. С., Тулінов В. С., Мердова О. М. та ін. Поліцейська діяльність : підруч. / за заг. ред. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

119. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика : посібник. Серія посібників EUCPN. Посібник № 2. URL : <https://cop.org.ua/ua/korysni-materialy/posibnik-politsejska-diyalnist-orientovana-na-gromadu-v-evropi-kontseptsiya-teoriya-ta-praktika>.

120. Поліція врятувала 8-річного Богдана із Бахмута, його тата і вагітну маму вбили російські снаряди. *BBC News Україна*. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/news-63388054>.

121. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції : наказ Національної поліції України від 06 листопада 2015 р. № 73. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS41004>.

122. Про внесення змін до Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 31.07.2024 № 828. URL : <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%94%D0%9F%D0%94%20%D0%9D%D0%9F%D0%A3.pdf>.

123. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>.

124. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п#Text>.

125. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>.

126. Про правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>.

127. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення охорони публічного (громадського) порядку і організації безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04 жовтня 2019 р. № 835. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1199-19#Text>.

128. Попова С. М. Роль та місце поліції на сучасному етапі розвитку європейського суспільства та української державності. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 квіт. 2019 р.).* Харків: ХНУВС, 2019. С. 202–204.

129. Попович К. Б. Теоретико-правовий аспект сучасного значення правопорядку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2012. Вип. 18. С. 20–22.

130. Про затвердження Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку, вихованців та учнів : постанова Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 684. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2017-%D0%BF#Text>.

131. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.

132. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 р. № 124. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>.

133. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 р. № 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text>.

134. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#n8>.

135. Про затвердження Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1448. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-2021-%D0%BF#n12>.

136. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 р. № 573. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#n8>.

137. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#n8>.

138. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 р. № 369/180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>.

139. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення : постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1086. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-%D0%BF#Text>.

140. Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання : постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1102. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-%D0%BF#Text>.

141. Приймаченко Д. В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2007. 469 с.

142. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01 грудня 1994 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

143. Про адміністративну послугу : Закон України від 06 вересня 2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.

144. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

145. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06 вересня 2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>.

146. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» : Закон України від 23 грудня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/901-19#Text>.

147. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин : Закон України від 18 травня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>.

148. Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2022 р. № 1078-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2022-%D1%80#Text>.

149. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06 вересня 2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>.

150. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну : Закон України від 22 травня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.

151. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

152. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

153. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

154. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

155. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

156. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05 квітня 2007 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

157. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05 жовтня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

158. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.03.2022 № 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text>.

159. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів : Закон України від 08 липня 2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17#Text>.

160. Про охоронну діяльність : Закон України від 22 березня 2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text>.

161. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

162. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.

163. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.

164. Проневич О.В. Німецька та Польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні. *Форум права*. 2011. № 4. С. 600–606.

165. Пучков О. Поняття та ознаки сучасного правопорядку у сфері національної безпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 248–252.

166. Ралько В. Р., Боровик А. В. Контрольно-наглядова діяльність у сфері протидії домашньому насильству : монографія. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 224 с.

167. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 19.09.2001. URL : <https://hrea.org/wp->

content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf.

168. Речник СБУ розповів, кого найчастіше росіяни вербують як підпалювачів. *УКРІНФОРМ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3949580-recnik-sbu-rozpoviv-kogo-najcastise-rosiani-verbuut-ak-pidpaluvaciv.html>.

169. Рєзнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

170. Рибицька О. М. Забезпечення публічної безпеки як однієї зі сфер національної безпеки під час дії воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Юридична*. 2024. № 2. С. 50–57. DOI : <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-2-8> С.50-57.

171. Розумяк Р. В. Адміністративно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Кропивницький, 2023. 235 с.

172. Сердюк А. М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах: адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 45–49.

173. Ситник Г. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України: теорія і практика : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 25.00.01. Київ, 2004. 36 с.

174. Сліпченко Т. Community policing як партнерство між поліцією та громадою: європейський досвід. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 30. С. 154–158.

175. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ : Москаленко О.М., 2013. 588 с.

176. Рішення міської ради від 07.12.2022 № 74 «Про затвердження Статуту та створення комунального підприємства «Муніципальна варта»

Запорізької міської ради». *Запорізька міська рада*. URL : <https://zp.gov.ua/documents/80895-pro-zatverdzenia-statutu-ta-stvorennia-komunalnogo-pidprijemstva-municipalna-varta-zaporizkoyi-miskoyi-radi>.

177. Статут Львівського комунального підприємства «Муніципальна варта». *Львівська міська рада*. URL : https://city-adm.lviv.ua/public-information/utilities/lkp-munitsypalna-varta/statut/21037/download?cf_id=36.

178. Тельний М. А. Адміністративно-правова діяльність органів поліції з захисту прав фізичних осіб-підприємців : дис. ... д-ра філос. : 081 Право / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2024. 221 с.

179. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.

180. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1360-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-%D1%80#Text>.

181. Суховетрук І. І. Адміністративно-юрисдикційні провадження, які здійснюються правоохоронними органами України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / ДНДІ МВС України. Київ, 2017. 226 с.

182. Тробок Д., Євсєєв В. Організація охорони громадського порядку Національної жандармерії Франції та можливості її використання у Національній гвардії України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Військові та технічні науки*. 2020. № 79. С. 125–136.

183. У поліції розповіли, з якими питаннями люди найчастіше звертаються до офіцерів громад. *УКРІНФОРМ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4128101-u-policii-rozpovili-z-akimi-pitannam-ludi-najcastise-zvertautsa-do-oficeriv-gromad.html>.

184. Управління контролю за обігом зброї. *Національна поліція України*. URL : <https://npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/viddil-kontrolyu-za-obigom-zbroyi>.
185. Банчук О., Колохіна А., Крапивін Є. та ін. Участь громад у забезпеченні правопорядку в Україні: звіт за результатами дослідження. Київ : ФОП Москаленко, 2019. 124 с.
186. Фоменко А. Є. Адміністративні послуги Національної поліції України у сфері дозвільної системи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2. Т. 2. С. 249–253.
187. Фролов Ю. М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692–698.
188. Харитонов О. В. Дозвільна система в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. Харків, 2004. 22 с.
189. Харченко Н. П. Стратегічні правові акти України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 242–246.
190. Цвігун Д. П. Адміністративний нагляд органів внутрішніх справ у сфері забезпечення громадського порядку і громадської безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2002. 169 с.
191. Цигульський С., Шевчук О. Адміністративно-правові засади підготовки майбутніх фахівців правоохоронної діяльності до використання безпілотних літальних апаратів. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2025. Спец. вип. № 1 (138). С. 184–194.
192. Чирик С. В. Принципи адміністративної діяльності патрульної поліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 22 с.
193. Чирик С. В. Принципи адміністративної діяльності патрульної поліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 267 с.

194. Чудновський О. Взаємодія між Національною поліцією та територіальною обороною в питаннях забезпечення громадського порядку: нормативно-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (117). С. 41–46.

195. Чумак В.В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 40 с.

196. Шай Р. Я. Правопорядок і законність як ознаки правової держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 801. С. 115–120. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_801_23.

197. Шевченко В. М. Адміністративно-правові інструменти здійснення превентивної діяльності Національною поліцією України: дис. ... д-ра філос. : 081 Право / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2024. 251 с.

198. Шевченко С. Участь муніципальної варти під час підтримання громадського порядку: вітчизняний та закордонний досвід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2 (115). С. 549–553.

199. Шевченко С. І. Адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2018. 22 с.

200. Шевченко С. І. Адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності щодо забезпечення публічного порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2018. 211 с.

201. Шевченко С. І. Зарубіжний досвід взаємодії поліції з населенням. *Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 145–153.

202. Шендрик В. В. Особливості попередження злочинності неповнолітніх у США, Канаді та Україні. *Науковий вісник*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 1. С. 114–122.

203. Щирук М. Адміністративно-правові інструменти забезпечення національної безпеки правоохоронними органами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2001. 276 с.

204. Юнін О. С. Особливості адміністративної діяльності поліції Великобританії та Франції. *Юридичні науки. Серія : Право та державне управління*. 2013. № 1. С. 143–147.

205. Юнін О. С. Особливості надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія : Право*. 2023. № 14. С. 95–100.

206. Юнін О. С. Особливості адміністративно-правового забезпечення дозвільної діяльності та контролю поліцією за обігом зброї серед цивільного населення в умовах воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. № 1. С. 211–217.

207. Ярмачі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні : монографія. Одеса : Астропрінт, 2006. 334 с.

208. Code of Conduct for Law Enforcement Officials : adopted 17 December 1979 by General Assembly resolution 34/169. URL : <https://digitallibrary.un.org/record/10639?v=pdf>.

209. Community Policing, Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement. WCPA – Wisconsin Crime Prevention Practitioners Association. URL : <https://www.wicrimeprevention.com/wp-content/uploads/2016/07/Peelian-Principles-WCPA.pdf>.

210. Community safety. Nidirect government services. URL : <https://www.nidirect.gov.uk/articles/community-safety#toc-0>.

211. Declaration on the Police : Resolution 690 (1979) adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 8 May 1979 (2nd Sitting of the 31st Session). URL : <https://pace.coe.int/en/files/16101/html>.

212. Ebing-Roguska S. Policja administracyjna jako wydzielona funkcja administracji publicznej. *De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności*. 2024. T. 10. Nr 2. S. 162–181.

213. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048. URL : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr>.

214. Policyjny program ograniczania przestępczości i społecznych zachowań w małych i średnich miastach «Bezpieczne miasta». Warszawa, 2007. 15 str. *POLICJA.PL*. URL : <https://policja.pl/pol/aktualnosci/6705,Policyjny-program-34Bezpieczne-Miasta34.html>.

215. Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics (Adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001 at the 765th meeting of the Ministers' Deputies). URL : <https://rm.coe.int/16805e297e>.

216. Rozwadowski M. Bezpieczeństwo społeczności lokalnych oraz działania zmierzające do jego poprawy. *Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje*. 2014. № 15. P. 243–252.

217. United Nations Development Programme. Human Development Report 1994 – New Dimensions of Human Security. New York : Oxford University Press, 1994. 136 p.

218. What is Community Safety? *Wales Safer Communities Network Portal*. URL : <https://safercommunities.wales/what-is-community-safety/#main-content>.

219. Working together for safer communities. A Welsh Government review of community safety partnership working in Wales. December 2017. 81 p. URL : <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2019-03/working-together-for-safer-communities.pdf>.

220. Yunin O. Specifics of police participation in the operation of the permit system during martial law. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs* 2023. Special Issue № 1 (126). P. 7–13.

ДОДАТОК

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Ахрамєєв М. В. Ознаки та принципи адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 493–495. URL : http://lsej.org.ua/6_2019/125.pdf.

2. Ахрамєєв М. В. Поняття адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 400–404.

3. Ахрамєєв М. В. Адміністративна діяльність поліції щодо забезпечення громади в державах із розвиненими демократичними інститутами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 488–490. URL : https://lsej.org.ua/12_2025/110.pdf.

4. Ахрамєєв М. В. Ознаки адміністративної діяльності національної поліції України у сфері реалізації дозвільної системи у контексті забезпечення безпеки громади. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 6 (74). С. 196–200.

5. Ахрамєєв М. В. Класифікація нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки громади адміністративною діяльністю Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2026. № 2. С. 6–13.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Ахрамєєв М. В. Особливості адміністративної діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади в умовах дії правового режиму воєнного

стану. *Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 16-17 квіт. 2024 р.). Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 36–39 (заочна участь).

7. Ахрамєєв М. В. Поняття контрольно-наглядової діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громади. *Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 04-05 черв. 2025 р.). Київ : Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 40–43 (заочна участь).

8. Ахрамєєв М. В. Поняття безпеки громади. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 16 бер. 2026 р.) до 60-річчя ДДУВС : у 2 ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026. Ч. I. С. 47–49 (очна участь).